

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

KERKÜKLÜ ŞAİR CİHAT DEMİRCİ VE ŞİİRLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MURAD JINGEEZ HASAN HASAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet EROL

GAZİANTEP
EYLÜL 2021

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

Tezin Başlığı: Kerküklü Şair Cihat Demirci ve Şiirleri

Adı ve Soyadı: Murad Jıngeez Hasan HASAN

Tez Savunma Tarihi: 07/09/2021

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Erol ERKAN

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Mehmet EROL

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmzası

Prof. Dr. Mehmet EROL

Doç. Dr. Mehmet ALPTEKİN

Dr. Öğr. Üyesi Cevdet AVCI

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

ÖZET

KERKÜKLÜ ŞAİR CİHAT DEMİRCİ VE ŞİİRLERİ

HASAN, Murad Jingeer Hasan
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet EROL
EYLÜL 2021 134 Sayfa

Hoyrat ya da Irak Türkmen Türkçesiyle Hoyrat Irak Türkmen halk edebiyatı sözlü ürünleri arasında önemli bir yere sahiptir. Irak Türkmen halkı arasında hoyrat söyleyenlere verilen değerden hoyratın halk arasında ne derece yaygın olduğu da anlaşılmaktadır. Irak Türkleri hoyrat söyleyen kimselere hoyratçı veya şair demektedir. Eğlence törenlerinin vazgeçilmezi olan hoyrat söyleme geleneği nedeniyle bölgede tanınmış hoyratçılar bu törenlere çağırılmakta ve onlara oldukça saygı duyulmaktadır. Bölgede Türkmenler arasında bu geleneğin birçok önemli temsilcisi bulunmaktadır. Yakın dönemde hayata gözlerini yuman Cihat Demirci de bu şahsiyetlerden biridir. Cihat Demirci gençliğinde ve askerlik mesleğinden sonra çevresinin de etkisiyle hoyrata ilgi duymuş ve hayatını hoyrat söyleme geleneğine adanmıştır. Onun hoyrat söylerken takındığı sakin ve hoş üslubu Irak Türkmen halkı tarafından sevilmesine vesile olmuştur. Cihat Demirci bölgede ve çevresinde konuşulan Öz Türkmence konuşmaya ve hoyratlarını da bu çerçevede seslendirmeye özen göstermiştir. Sadece hoyratçı olarak nitelemenin yetersiz olacağı Cihat Demirci aynı zamanda hoyratlar ve şiirler de yazmıştır. Söylediği hoyratlar kendisine ait olmakla birlikte bu hoyratları yayınlamamıştır. Irak Türkleri arasında saygın bir yere sahip olan Cihat Demirci'nin Irak Türkmen halk edebiyatı için gösterdiği çabalar gelecek nesillerin kültürlerini koruyabilmeleri için önemli bir örnek oluşturduğu da açıktır. Bu çalışmada Cihat Demirci'nin hoyratçılığı ve söylediği hoyratlardan hareketle Irak Türkmen Türkçesi sözlü ürünlerinden hoyrat üzerinde durulmuş, onun hoyratları şekil ve içerik özellikleri açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cihat Demirci, Irak Türkmen Halk Edebiyatı, Irak Türkmen Türkçesi, Hoyrat, Sözlü Halk Kültürü.

ABSTRACT

KIRKUK'S POET CIHAT DEMIRCI AND ITS POET

HASAN, Murad Jingeez Hasan
Master Thesis, Turkish Language and Literature Department
Thesis Advisor: Prof. Dr. Mehmet EROL
September 2021 134 Page

Hoyrat or Iraqi Turkmen Turkish and Hoyrat Iraqi Turkmen folk literature has an important place among oral products. From the value given to those who sing hoyrat among the Iraqi Turkmen people, it is understood how common the hoyrat is among the people. Iraqi Turkmens refer to people who sing hoyrat as hoyratists or poets. Due to the tradition of singing hoyrat, which is indispensable for entertainment ceremonies, well-known hoyratists in the region are invited to these ceremonies and they are highly respected. There are many important representatives of this tradition among the Turkmens in the region. Cihat Demirci, who passed away recently, is one of these personalities. Cihat Demirci, in his youth and after his military service, became interested in hoyrat with the influence of his environment and devoted his life to the tradition of singing hoyrat. His calm and pleasant style while singing hoyrat made him loved by the Iraqi Turkmen people. Cihat Demirci took care to speak the Self-Turkmen spoken in and around the region and to voice his hoyrats within this framework. Cihat Demirci, for whom it would be insufficient to describe only as a hoyratist, also wrote hoyrats and poems. Although the hoyrats he spoke belonged to him, he did not publish them. It is clear that the efforts of Cihat Demirci, who has a respected place among Iraqi Turkmen, for Iraqi Turkmen folk literature, set an important example for future generations to preserve their culture. In this study, the value of hoyrat, which is one of the Iraqi Turkmen Turkish oral products, was emphasized, based on the hoyratism of Cihat Demirci and the hoyrats he said.

Keywords: Cihat Demirci, Iraqi Turkmen Folk Literature, Iraqi Turkmen Turkish, Hoyrat, Oral Folk Culture, Compilation.

ÖN SÖZ

Hoyratlar, Irak Türkmen halk edebiyatının önemli edebi ürünlerinden biridir. Sözlü kültür geleneğinin bir parçası olan hoyratlar anonim olabildiği gibi usta şairler tarafından da yazılabilmektedir. Hoyratçı ve şair olarak tanınan Irak Türkmen halk edebiyatı sanatçılarından Cihat Demirci'nin de hoyratları ve şiirleri bulunmaktadır. Ancak 2020 yılında vefat eden Cihat Demirci şiirleri hiçbir yerde yayımlanmamış, sadece katıldığı eğlence toplantılarında ve "Dedeler Yadigarı" adlı televizyon programında söylemiştir. Cihat Demirci'nin hiçbir yerde yayımlanmayan şiirleri ve hoyratları "Dedeler Yadigarı" programının kayıtları dinlenerek tespit edilmeye çalışılmıştır. Program arşivinden hareketle 800'e yakın şiir ve hoyrat yazıya dökülmüştür. Ancak bazı program kayıtlarına ulaşamadığından hoyratlarının tümünün yazıya aktarıldığını söylemek mümkün değildir.

Çalışmanın Giriş bölümünde araştırmacının konusu, amacı, yöntemi, sayıtları, hipotezi, sınırlılıkları ve konu ile ilgili yapılmış bazı çalışmalar hakkında bilgi verilmiştir. Kavramsal Çerçeve bölümünde ise Irak Türklerinin tarihi, hoyrat kavramı, konularına ve şekil özelliklerine göre hoyratlar ve Cihat Demirci'nin hayatı üzerinde durulmuştur. Bulgular ve Tartışma bölümünde Cihat Demirci'nin şiirlerinin halk edebiyatı ürünleri arasında nasıl değerlendirileceği üzerinde durulmuş ve şiirlerinin icra bağlamı incelenmiştir. Daha sonra şairin sanatı ile ilgili görüşler aktarılmıştır. Bölümün devamında derlenen hoyrat ve şiirler şekil ve içerik yönünden incelenmiştir. Cihat Demirci'nin şiirleri şekil olarak nazım birimi, kafiye şeması, kafiye türü, hece ölçüsü açısından değerlendirilmiş, içerik olarak ise en çok işlenen konular tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca şiirlerde ve hoyratlarda sıklıkla karşılaşılan söz sanatları da belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ekler bölümünde de Cihat Demirci'nin derlenen şiirleri ve hoyratları verilmiştir.

Çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen ve her zaman fikir alışverişinde bulunduğum değerli hocam Prof. Dr. Mehmet Erol'a teşekkürü bir borç bilirim.

MURAD JINGEEZ HASAN HASAN

2021 EYLÜL

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vii

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi	1
B. Araştırmanın Amacı ve Önemi	1
C. Araştırmanın Yöntemi	1
D. Sayıtlılar	2
E. Hipotezler.....	2
F. Sınırlılıklar	2
G. Konu ile İlgili Ulusal ve Uluslararası Tezler/Çalışmalar	3

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Irak Türkleri	7
1.2. Hoyrat/Horyat.....	11
1.2.1. Hoyrat Adı	11
1.2.2. Hoyrat ve Mâni İlişkisi	12
1.2.3. Hoyratların İçerik Özellikleri.....	13
1.2.4. Hoyratın Şekil Özellikleri.....	17
1.2.4.1. Cinashlı Hoyratlar	18
1.2.4.2. Kafiyeleyli Hoyratlar	18
1.2.4.3. Kanathlı Hoyratlar.....	18
1.2.4.4. Dörtten Fazla Mısradan Oluşan Hoyratlar	19
1.3. Cihat Demirci'nin Hayatı	19
1.3.1. Doğumu, Soyu ve Ailesi, Çocukluğu ve Yetiştigi Dönem	19

1.3.2.Askerliği.....	20
1.3.3.Eğitim Hayatı.....	20
1.3.4.Mesleği.....	20
1.3.5.Şairliğe Başlaması.....	21
1.3.6.Katıldığı Programlar ve Aldığı Ödüller	21

BÖLÜM II

BULGULAR VE TARTIşMA

2.1. Cihat Demirci'nin Şiirlerini Nasıl Değerlendirmeliyiz?	23
2.2. Şiirlerinin İcra Bağlamı	26
2.3. Şairliği ve Edebi Şahsiyeti Hakkında Söylenenler.....	27
2.4.Şiirlerin İncelenmesi.....	29
2.4.1.Şiirlerin Şekil Olarak İncelenmesi	30
2.4.1.1.Nazım Birimi.....	30
2.4.1.2.Kafiye Şeması	35
2.4.1.3.Kafiye Türü ve Redif	38
2.4.1.4.Şiirlerde Ölçü ve Duraklar	40
2.4.2.Şiirlerin İçerik Yönünden İncelenmesi	41
2.4.2.1.Vatan Memleket Sevgisi	42
2.4.2.2.Din.....	43
2.4.2.3.Gurbet-Özlem.....	44
2.4.2.4.Sosyal Konular	45
2.4.2.5.Aile Sevgisi	46
2.4.2.6.Aşk	47
2.4.2.7.Öğüt.....	48
2.4.2.8.Dostluk- Düşmanlık	49
2.4.2.9.Kader	50
2.4.2.10.Ölüm.....	50
2.4.2.11.Sitem	51
2.4.2.12.Yerel Unsur	51
2.4.3.Şiirlerde Söz Sanatları	53
2.4.3.1.Benzetme (Teşbih)	53
2.4.3.2.Kişileştirme (Teşhis).....	54
2.4.3.3.Hatırlatma (Telmih)	54
2.4.3.4.Mübalağa (Abartma) Sanatı	55

2.4.3.5.Tezat.....	55
2.4.3.6.Tenasüp Sanatı	56
SONUÇ.....	57
KAYNAKLAR	59
EKLER.....	63
Ek 1. Cihat Demirci'nin şiirleri.....	64
Ek 2. Cihat Demirci.....	123
Ek 3. Dedeler Yadigarı Topluluğu.	124

KISALTMALAR

C : Cilt

DİA : Diyanet İslam Ansiklopedisi

İNSAMER : İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi

s. : Sayfa

S. : Sayı

ss. : Sayfa sayısı

TDV : Türkiye Diyanet Vakfı

vb : ve benzeri

Yay. : Yayın

GİRİŞ

A. Araştırmanın Konusu ve Problemi

Çalışma Kerküklü şair ve hoyratçı Cihat Demirci'nin hoyratlarının tespitini ve bu hoyratların şekil ve içerik özellikleri açısından incelenmesini konu edinmektedir. Cihat Demirci sözlü gelenekteki hoyratları söyleyebildiği gibi kendisi de hoyrat yazabilmektedir. Yaratıcısı bilinen halk şiiri örneklerinin halk edebiyatı içerisindeki yeri araştırmacıların sıklıkla üzerinde durduğu konulardan biri olmuştur. Bu bağlamda çalışmada Cihat Demirci'nin şiirleri ferdilik-kolektiflik bağlamında da ele alınmaya çalışılmıştır.

B. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Kuzey Irak coğrafyası Türklerin binlerce yıl önce gelip yerleştikleri bölgelerden biridir. Bölgede yaşayan Türk unsurlar varlıklarını sürdürdükleri gibi kültürel değerlerini de korumaktadırlar. Bu çalışmaya konu olan Cihat Demirci, Irak Kerkük bölgesinde sınır tanımayan şöhreti ile Irak Türkmen edebiyatının önemli isimlerinden biri olmayı başarmıştır. Hoyratları daha önce yayımlanmayan şairin, hayatı ve hoyratlarının tespiti hususunun literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

C. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen veriler doküman analizi ile incelenmiştir. Irak Türklerinin tarihi ile ilgili bilgiler verilirken konu üzerine oluşturulmuş literatürden faydalanılmıştır. Cihat Demirci'nin hayatı ile ilgili bilgilerin elde edilmesi noktasında görüşme metodu kullanılmıştır. Şairin 2020 yılında vefat etmiş olması sebebiyle hayatı ile ilgili veriler yakınlarından elde edilmiştir. Çalışmada inceleme konusu edilen hoyratların tespiti noktasında Cihat Demirci'nin 2005 yılında sunuculuğunu üstlendiği “Dedeler Yادigarı” isimli televizyon programının kayıtları dinlenmiştir. Kayıtlar dinlenerek dijital ortama

aktarılan hoyratlara numaralar verilmiş ve daha sonra şekil ve içerik özellikleri incelenmiştir.

D. Sayıtlar

Bu araştırmanın sayıtları arasında Cihat Demirci'nin "Dedeler Yadigarı" televizyon programında söylemiş olduğu hoyratları, Türk halk şiirinin geçmişten günümüze devamlılığını ve sürekliliğini sağlayan unsurları kullanarak oluşturması sayılabilir. Bu hoyratlardan bazılarının sözlü kültürdeki hoyratların küçük değişikliklerle yerleştirilmiş şekli olduğu hususu da araştırmanın sayıtları arasında yer almaktadır.

E. Hipotezler

1. Irak Türkleri ve Anadolu Türkleri benzer kültürel kodlara sahiptir. Halk edebiyatının önemli bir bölümünü oluşturan anonim halk şiiri ürünleri bu benzerliğin kanıtlarından biridir. Anadolu sahasında mâni adı verilen anonim halk şiiri ürünleri Irak Türkmen sahasındaki hoyratlara benzemektedir. Çalışmada inceleme konusu edilen Cihat Demirci'nin hoyratları da bu hususu kanıtlamaktadır. Bu bağlamda Cihat Demirci Türk halk edebiyatının temsilcilerinden biri olarak kabul edilmelidir.

2. Cihat Demirci sözlü gelenekteki hoyratları söylediği gibi kendi yazdığı hoyratları da söylemektedir. Kendi söylediği hoyratlarda Türk halk şiirinin geçmişten günümüze ortaklığını sağlayan nazım birimi, ölçü, kafiye, icrada diyalog, sade dil kullanma gibi hususlarını temele almaktadır. Ancak bununla birlikte oluşturduğu hoyratlarda kolektif unsurların yanında bireysellik de göze çarpmaktadır.

F. Sınırlılıklar

Çalışma, Cihat Demirci'nin hayatı ve tespit edilen hoyratlarının incelenmesi ile sınırlandırılmıştır. İlk etapta şairin şiir defterine ulaşmak hedeflenmiş ancak şairin vefat etmesi sebebiyle deftere ulaşmak mümkün olmamıştır. Şairin hayatı hakkında sınırlı bilgiler elde edilebilmesi de araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Ayrıca hoyratların tespit edilmesinde kaynak olarak kullanılan "Dedeler Yadigarı" isimli televizyon programının bütün kayıtlarına ulaşamaması da sınırlılıklar arasında sayılabilir.

G. Konu ile İlgili Ulusal ve Uluslararası Tezler/Çalışmalar

Kitaplar

Sümer, Faruk (2016). Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı Destanları, Ankara Üniversitesi Basım Evi, II, Ankara.

Faruk Sümer'in söz konusu eseri Oğuzların tarihini anlatan en önemli eserlerden biridir. Eserde Oğuzların İslamiyeti kabulünden sonra yaşadıkları süreçler hakkında geniş bilgiye ulaşmak mümkündür. Irak Türkleri de Oğuz boyunun bir kolu olması sebebiyle çalışmada önemli bir yere sahiptir.

Kaya, Doğan (2000). Anonim Halk Şiiri, Akçağ Yayınları, Ankara.

Doğan Kaya bu çalışmasında anonim halk şiiri ürünlerinden mâni, türkü, ağıt, ninni, düzgü, bilmece ve tekerlemeleleri inceleme konusu edinir. Çalışmada ilk olarak türün tarihi gelişimi ile ilgili bilgi verdikten sonra Anadolu ve Türk dünyasındaki örnekleri paylaşılır. Ürünler içerik ve şekil özelliklerine göre tasnif edilir.

Saatçi, Suphi (2003). Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Bu çalışmanın Giriş bölümünde konuya hazırlık olarak “Türk”, “Türkmen”, “Irak”, “Elcezire” kavramları hakkında bilgi verilir. Çalışmanın Birinci bölümünde Irak Türklerinin Türkiye’den ayrılmadan önceki tarihleri hakkında bilgi verilir. İkinci bölümde anavatan Türkiye’den ayrıldıktan sonra Irak Türkmenlerinin durumu üzerinde durulur. Üçüncü ve son bölümde ise Cumhuriyet Dönemi Irak Türkmen tarihi ele alınır.

Karaağaç, Günay ve Açıkgöz, Halil (1998). Azerbaycan Bayatıları, TDK Yayınları, Ankara.

Türk sözlü edebiyatının en yaygın ürünlerinden biri olan Bayatılar üzerine hazırlanan bu çalışma Giriş ve Metinler bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde bayatılarla ilgili bilgi verildikten sonra 6374 adet bayatı örneğine yer verilmiştir. Çalışmanın sonunda dizin ve sözlük bulunmaktadır.

Artun, Erman (2012). Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı, Karahan Kitabevi, Adana.

Erman Artun bu çalışmasında mâni, türkü, ağıt, ninni, bilmece, tekerleme, atasözleri ve deyimleri ele almıştır. Girişi bölümünde anonim halk edebiyatının genel özellikleri verildikten sonra türlerle ilgili incelemelere geçilmiştir.

Özkan, Nevzat (2014). Türk Dilinin Yurtları, Akçağ Yayınları, Ankara.

Çalışma “Türkiye ve Çevresinde Türk Dili”, “Bağımsız Devletler Topluluğu’nda Türk Dili” ve Dünyanın Doğusunda Türk Dili” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Türk dilinin konuşulduğu coğrafyaların nüfus ve sosyal yapı özellikleri verildikten sonra dil kullanımına yer verilmiştir. Çalışmada Irak coğrafyası ve buradaki Türkmenler hakkında da bilgi verilmiştir.

Makaleler

Tuzlu, Sermed Mehdi (2014). “Irak Türkmen Sözlü Halk Edebiyatında Horyatların Edebî ve Musiki Yapısı”, Folklor / Edebiyat, 20 (80), ss. 221-224.

Sermed Mehdi Tuzlu çalışmasında Irak Türkmen sözlü kültür geleneğinin önemli bir kısmını oluşturan hoyratları halk edebiyatı unsurları açısından değerlendirmiş ve dil özellikleri üzerinde durmuştur. Ayrıca çalışmada hoyratların edebi türk olarak tanımlanmasına ve şekil özelliklerine değinilmiştir. Hoyratlar konu bakımından da çeşitliliğe sahiptir. Sermed Mehdi Tuzlu hoyratlarda en çok geçen konuları çalışmasında ele almıştır.

Saatçi, Önder. (2012). "Kerkük Hoyrat ve Mânilerde Milli Duygular I", Kardeşlik Dergisi, 14 (56), ss.36-39.

Yukarıda verilen çalışma Önder Saatçi'nin Kardeşlik Dergisinde yayımlanmış olduğu makalelerden biridir. Makalede Irak Türkmen Türkçesinde ve Kerkük bölgesinde söylenen hoyratların özellikle millî duygular içerenleri üzerinde durulmuştur.

Saatçi, Önder (2015). “Kerkük Hoyrat ve Mânilerinde Yurt Sevgisi II”, Kardeşlik Dergisi, 17 (67), ss. 24-27.

Saatçi bu çalışmasında Kerkük sevgisini konu edinen hoyratları ele almıştır. Yurt sevgisini ele alan hoyratlar dört başlık altında sınıflandırılmıştır. Birinci başlığı

“Kerkük’e hasreti dile getiren mâni ve hoyratlar”, ikinci başlığı Dindirilemeyen Kerkük hasretinin hayal kırıklığına dönüştüğü mâni ve hoyratlar, üçüncü başlığı Kerkük’e sahip çıkma duygusuyla söylenmiş mâni ve hoyratlar, dördüncü başlığı Kerkük’ün kurtuluşu ve yükselişi için Türkmenleri birliğe çağıran mâni ve hoyratlar oluşturmaktadır.

Bayraktar, Fatma Sibel (2013). Elazığ/Harput Hoyratlarının Kerkük Hoyratları ile Tematik Karşılaştırılması, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ, ss.209-2015.

Bu çalışmada Bayraktar öncelikle Elazığ ve Kerkük coğrafyası ile ilgili bilgiler vermiştir. Çalışmanın devamında Elazığ ve Kerkük hoyratlarından örneklerle ortak temalar üzerinde durulur. Araştırmacı temaların benzerliğini vurguladıktan sonra araştırma alanını genişleterek hoyratların tematik olarak Azerbaycan, Urfa, Diyarbakır, Elazığ, Erzurum, Kars, Kerkük ve Erbil’de ortak incelenmesi gerektiğini belirtir.

Tezler

Mahdi, Sarmed (2010). Kerkük Horyatları ve İcrası, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Beş bölümden oluşan çalışmanın birinci bölümünde hoyratın tanımı, özellikleri ve diğer türler ile ilişkisi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde hoyratların icra vesileleri ve icra alanları üzerinde durulmuştur. Hoyratların icra edilme vesileleri arasında düğün, eğlence, ölüm, dini törenler gibi organizasyonlar sayılmıştır. İcra edildikleri mekânlar arasında ise kahveler, radyo ve televizyonlar, piknikler, harmanlar, yollar ve çarşılar sayılmıştır.

Omar, Sunbl (2012). Kerkük Folklorundan, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çalışma giriş hariç üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Kerkük halk edebiyatı ele alınmış manzum ve mensur ürünler üzerinde durulmuştur. Bu bölümde hoyratlar da inceleme konusu edilmiştir. Çalışmanın İkinci bölümünde inançlar, gelenekler ve görenekler ele alınmıştır. Son bölümde ise Kerkük halk mutfacı incelenmiştir.

Kadir, Güç (2019). Kerkük Hoyratları ve Melodik Kalıplar Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

Bu tez çalışmasında ilk olarak Türk Halk Müziği ile ilgili bilgi verilmiş ve daha sonra Türk Halk Müziği türleri üzerinde durulmuştur. Daha sonra hoyrat formu ele alınarak ezgilerine göre hoyratlar 31 başlık altında ele alınmıştır. Hoyratların makam olarak benzerlikleri ve farklılıkları incelenmiş ve farklı isimlendirmelerin nedeni üzerinde durulmuştur.

Abdulmaged, Fatimah Najad (2019). Kerkük Türkmen Şairi Hasan Kevser'in Hayatı ve Güneş Kuşları Şiir Kitabının İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Çalışmanın Giriş bölümünde Irak Türkmen tarihi ve edebiyatı hakkında bilgi verilmiştir. Birinci bölümde Hasan Kevser'in hayatı üzerinde durulmuş, üye olduğu sivil toplum kuruluşları, eserleri ve hakkında söylenenler ele alınmıştır. İkinci bölümde şiirlerinin içerik, şekil ve dil anlatım özellikleri incelenmiştir.

Tahan, Noor Sabah Abdulrazzaq. (2021). Molla Muhammedoğlu Sabir'in Derlediği Kerkük Hoyratları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

Kerküklü şair Molla Muhammedoğlu Sabir'in "Kerkük'ün Müntehep Hoyratları" adlı eserinin temel oluşturduğu bu çalışmada ilk olarak Kerkük Türkmen tarihi ve Türkmen edebiyatı hakkında bilgi verilmiş daha sonra Molla Muhammedoğlu Sabir'in hayatı aktarılmıştır. Daha önce yayımlanan üç cilde ek olarak yayımlanmamış hoyratların da incelemeye dahil edildiği bu çalışmada, şairin derlediği hoyratlar şekil ve içerik özellikleri bakımından ele alınmıştır.

BÖLÜM I

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Irak Türkleri

Kuzey Irak coğrafyası birçok farklı etnik unsur ve İslam dininin farklı mezheplerine mensup unsurların bir arada yaşadığı bir yer konumundadır. İslamiyet'in yayılması ve İslâm Devleti'nin sınırlarını genişletmesi üzerine yüzlerce yıldır İslam unsuru olarak varlığını sürdürmüştür. Coğrafya, Anadolu üzerine gerçekleşen çok sayıda göçten etkilenmekle birlikte özellikle Türklerin bölgede kurdukları hakimiyetler neticesinde birçok kez önemli siyasi olaylara sahne olmuştur. İslam devletleri arasında Abbasiler bölgeyi merkez haline getirirken Büyük Selçuklu Devleti bölgede hakimiyet kurmak için uzun yıllar mücadele vermiştir. Bölgeye Büyük Selçuklular döneminde en yoğun Türk göçünün yaşandığı ve Selçuklulardan sonra da bölgede Türk Hanlıkları, Atabeylikler ve Beylikler kurulduğu görülmektedir. Nitekim Selçuklulardan sonra da bölgeye Türk göçleri olmuş, özellikle Osmanlı İmparatorluğu döneminde bölgeye Türkler hükmetmişlerdir. XX. yüzyıla değin bölgede hâkim unsur olan Türklerden yine Irak Türkleri olmuştur. XX. yüzyıldan itibaren bölgede varlıklarını sürdüren Türklere Türkmen adı verilmiştir (Terzioğlu, 2006, s. 163-164; Yılmaz, 2006, s. 128).

Faruk Sümer, Türkmen adının kökeni ile ilgili en çok kabul gören görüşlere “Oğuzlar” isimli eserinde yer vermiştir. Sümer, X. asırda İslamiyet'in Oğuzlar arasında yayılmasından sonra ortaya çıkan Türkmen adının, Maveraünnehirli yerli Müslümanlar tarafından Müslüman Oğuzlar ile gayri müslim Oğuzların ayırt edilmesi için kullanıldığını belirtmektedir. Türkmen kelimesinin nereden geldiği hususunda ise iki çeşit görüş bulunmaktadır. Bu görüşlerden ilkinde göre Türkmen kelimesi, Türk adı ile Farsça “mân”dan gelmiştir. Kelime anlamı ise “Türk”e benzer demektir. Kaşgarlı Mahmud ve Biruni bu görüştedir. İkinci görüşü kelimenin “Türkü'l -îman”dan geldiği

düşüncesi oluşturmaktadır. İbn Kesir tarafından ortaya atılan bu görüş Mehmed Neşri tarafından da kabul edilmiştir. Günümüzde ise Türkmen adının sonundanki “-men” ekinin mübalağa eki olduğu düşünülmekte (kocaman, azman) ve kelimenin “öz Türk” manasına geldiği düşünülmektedir (Sümer, 2016, s. 607-608).

Faruk Sümer’in ifade ettiği Türkmen terimi genel bir adlandırma olan ve bir bölgede yaşayan Oğuzların Müslüman olmuş unsurlarını tanımlamaktadır. Günümüzde ise Irak Türklerine yakıştırılan bu menşe açıklaması tamamıyla siyasi emeller doğrultusunda oluşturulmuştur (Güngör, 2014, s. 17). Burada maksat Türkiye Türkleri ile Irak Türkleri’nin kökenlerinin farklı olduğuna dair bir tez oluşturmaktır. Bu suni ayrım iki ayrı milleti değil aynı atanın çocuklarını bölmek için yapılmıştır. Fakat bu ayrım ne Türkiye Türkleri ne de Irak Türkleri için herhangi bir ayrılık oluşturmamaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun dağılması ile bölgede yaşayan Türk unsurların iki farklı millet olarak gösterildiği dönem mânidar şekilde Irak’ın İngiliz Mandası boyunduruğundan kurtulduğu dönemde ortaya atılmıştır. Özellikle *Musul Sorunu* olarak adlandırılan olayda İngilizler bölgeyi Türkiye’den sakınmak için böyle bir ayrım politikası üretmişlerdir. (Saatçi, 2003, s. 15; Meray, 1969, s. 345-346).

Türkmen adının Oğuzlara verilmiş bir adlandırma olduğundan hareketle Oğuzları Türk milletinden ayrı düşünmek yersiz olacaktır. Dolayısıyla Irak coğrafyasında yaşayan unsurların Oğuzlardan müteşekkil oldukları ve Türk unsurları ifade ettiği açıktır. Anadolu coğrafyasında ve Irak coğrafyasında yaşayan Turani dil konuşan unsurlar Türklerin birer parçasıdır ve ataları da ortaktır. Bu çalışmada Irak Türkleri adlandırması tercih edilmiştir.

Irak coğrafyasına Türklerin ilk geldikleri dönem olarak VII. yüzyıl zikredilmektedir. Irak coğrafyasına Türklerin gelmesine vesile olan olay ise İslam Devleti’nin fetih politikasının sonucu olarak bölgenin hakimiyet altına alınması ve İslam Devleti’nin Kafkaslar ve Orta Asya üzerine yaptıkları seferler gösterilebilir. Nitekim bu seferlerden birini düzenleyen İslam Devleti komutanlarından Ubeydullah Bin Ziyad’ın Türkistan üzerine yaptığı sefer dönüşü yanında gelen iki bin Türk askerini beraberinde Irak coğrafyasına getirmesi ile Türkler bölgeyle ilk kez tanışmışlardır. Ubeydullah Bin Ziyad, ile bölgeye gelen Türkler Basra’ya yerleşmişlerdir. (Özkan, 2009, s. 91).

İslâm Devleti'nin bölgede hâkim olduğu dönemlerden birini İslam Devleti'nin devamı niteliğinde olan Abbasi Devleti dönemi oluşturmuştur. Bu dönem Irak'a Türklerin kitleler halinde göçlerine sahne olmuştur. Özellikle Irak'ın kuzey bölgelerindeki Türk varlığının temelleri de bu dönemde olmuştur. Türklerin bölgeye gelişlerinin ikinci safhasının aktörlerini ise Büyük Selçuklu İmparatorluğu Türkleri oluşturmuştur. Bu göç ve fetih hareketlerinin sebebini ise göç yollarının güvenliği meselesi teşkil etmiştir. 1055 yılında Bağdat'ı fetheden Selçuklu Sultanı Tuğrul Bey *hac* yollarının güvenliği için güzergâhlara Selçuklu Türklerini yerleştirmiştir (Agacanov, 2015, s. 320; Güngör, 2014, s. 18). Bu göç dalgaları sadece güvenlik değil aynı zamanda bölgede iskân mahiyetinde düşünülmüştür (Cahen, 1979, s. 84). Nitekim Selçukluların 150 yıllık hakimiyetlerinin son bulduğu dönemde dahi bölgeye Türklerin hükmettiği görülmektedir. Bağdat'ın Türkler tarafından alınmasının ardından Anadolu üzerine akınlar yapan Türkler 1071 Malazgirt zaferinin ardından Kuzey Irak bölgesine de yerleşimler devam etmiştir. Malazgirt Savaşı'nın ardından Kuzey Irak'ta Musul, Erbil, Kerkük bölgelerine Oğuz boylarından; Döğer, Kayı, Çepni, Eymir, Yıva boyları, Sümeli, Saatlı, Akkoyunlu, Alpavut, Cihangirli ve Kaçar ulusları yerleştirilmiştir (Parmaksızoglu, 1983, s. 23). Bugün *Türkmeneli* olarak tanımlanan ve içerisinde Telafer, Erbil, Kerkük ve Mandali de bulunan bölgeler o dönemin hac yolları üzerinde bulunan önemli merkezleri konumundadır (Kayıran ve Saygın, 2011, s. 279). Bu yerleşimleri Selçuklular dağıldıktan sonra kurulan Türk beylikleri yönetmiştir (Özkan, 2009, s. 9).

Büyük Selçuklu Devleti Irak coğrafyasına geldikleri XI. yüzyıldan itibaren dönemin en önemli olaylarından biri olan Haçlı Seferleri'ne karşı mücadele ederken aynı zamanda İslam coğrafyasını ikiye bölen *Batınîlerle* de mücadele etmiştir. İslam halifesinin koruyuculuğunu üstlenen Büyük Selçuklular Abbasi Devleti'nin de uzun bir süre ayakta kalmasını sağlamışlardır. Abbasi Devleti'nin dağılma dönemi Büyük Selçuklu Devleti'nin de zayıfladığı dönem olmuştur. Nitekim Abbasiler ve onların koruyucuları olan Selçukluların bölgeden çekilmeleri ile Irak coğrafyasına *Şii Büveyhi* hanedanlığı hâkim olmuştur. Şii Büveyhî Hanedanlığı döneminde bölgede varlıklarını sürdüren Türkler bölgeye hükmeden devletlerin de yönetim kademeleri üzerinde etki etmişlerdir. Türklerin desteklediği kimseler yönetime gelmiş, bir nevi bölgede Türk yönetimi dolaylı da olsa varlığını sürdürmüştür. (Avcı vd., 2004, s. 13; Merçil, 1992, s. 497).

Büyük Selçuklu Devleti'nin Irak'taki hâkimiyetinin son bulduktan sonra Timur'un batı yönünde yaptığı seferden en çok etkilenen bölge de yine Irak olmuştur. Timur'un batı yönlü seferi sırasında özellikle Kuzey Irak sahasında Akkoyunlu ve Karakoyunlu devletleri vardır. Bu devletler Oğuzlar tarafından kurulmuş ve yönetilmekte olan devletlerdir. Bu devletler sayesinde Irak'ta Selçuklulardan boşalan hakimiyet alanı doldurulmuştur. Dönem itibarıyla önemli sayılabilecek sayıda Türk varlığına sahip olan bölgede Timur'un seferinin sonucu olarak Türk varlığı tehlikeye düşse de Moğollar önünden kaçan Harzemşahların ve Türklerin yönünün Irak ve Anadolu olması Irak'a üçüncü büyük Türk göçünün yaşanmasına neden olmuştur. Timurluların ve Moğolların bölgede sebep oldukları hakimiyet boşluğu Safevilerin işine gelmiş bölgede Safevi dönemi başlamıştır. Timur'un kısa süreliğine böldüğü birlik kısa bir dönem sonrasında Osmanlı İmparatorluğu sayesinde yeniden sağlanmıştır. Osmanlılar bölgede sadece Safeviler ile değil Safeviler ile yakın ilişkiler kuran Akkoyunlular ve Karakoyunlular ile de mücadele etmişlerdir. Bu devletler Selçukluların Irak'taki hakimiyetlerinin son bulması ile kurulmuştu. Osmanlı-Safevi mücadelesinde karşıt unsurların Türkler olduğu birbirlerine karşı mücadele ettikleri görülmektedir. Bu mücadeleden galip çıkan taraf Osmanlılar olmuş, Osmanlılar ile Irak coğrafyasına Türklerin Dördüncü göçü yaşanmıştır. Bu göçler kitlelerin göçü değil Osmanlıların asker ve memur sınıflarından oluşmuştur. Günümüzde bölgede yaşayan Türklerden ise Osmanlıların memur sınıfının bakiyeleri olarak söz edilmektedir (Usta, 2015, s. 129; Bayatlı, 1996, s. XIX-XX).

Günümüzde Kuzey Irak coğrafyasında yaşayan ve kültürel varlıklarını sürdüren Irak Türkleri, Erbil, Kerkük, Diyala, ve Süleymaniye gibi şehirlerde yoğunlaşmışlardır. Bölge Türkleri Türkçe ve Arapça olmak üzere iki dil konuşmaktadırlar. (Doğan, 2018, s. 3). XX. yüzyılın son çeyreğine kadar kendi kültür değerlerini sürdürmekte herhangi bir güçlükle karşılaşmayan Irak Türkleri özellikle 1980'li yıllarda yoğun baskılarla karşılaşmışlardır. Saddam Hüseyin'in ve partisi olan Baas'ın ırkçı yaklaşımları bölgede yaşayan Türk unsurları da etkilemiştir (Börklü, 1999, s. 22). Baas'ın bir siyaseti olarak Araplaştırma politikalarından etkilenen Türkler kendilerini ve kültürlerini korumak için sivil direniş örgütleri ve diaspora oluşturmaya özen göstermişlerdir. Bu çabaların bir sonucu olarak Körfez Savaşı (1991) sonrasında 24 Nisan 1995'te Irak Türkmen Cephesi kurtulmuş ve Irak meclisinde varlıklarını

göstermek için muhalefet içerisinde yer almaya çalışmışlardır (Yılmaz, 2005, s. 55; Terzioğlu, 2006, s. 164).

Saddam Hüseyin döneminin son bulması bölgedeki Türk varlığının sorunlarının çözülmesi için yeterli olmamıştır. 2004 yılında kabul edilen Geçici Irak Anayasası'nda bölge Türkleri yok sayılmıştır. Bölgede kurulan geçici Amerikan yönetimi Kuzey Irak'ı Kürdistan diye tanımlarken bölgenin ikinci en büyük grubunu oluşturan Türkleri görmezden gelmiştir. Bunun gerekçesi olarak etnik kökene dayanmayan bir yönetim anlayışı benimsendiği söylene de bölünen ve farklı yönetim kademelerine ayrılan bölgelerin ırk isimleriyle tanımlanması bu durumun doğru olmadığını göstermektedir (Börklü, 1999, s. 22; Yılmaz, 2006, s. 129-137).

1.2.Hoyrat/Horyat

1.2.1. Hoyrat Adı

Hoyrat üzerine birçok tanım yapılmıştır. Yapılan tanımlarda vurgulanan temel noktanın duygu ve düşünceleri özlü biçimde ve kısa olarak ifade etmek olduğu görülmektedir. Ayrıca tanımlarda hoyratların halkın estetik anlayışını yansıttığı ve geliştirdiği üzerinde de durulmuştur.

Hoyratı tanımlayan araştırmacılardan biri Ata Terzibaşı'dır. Terzibaşı hoyratları şu şekilde tanımlamaktadır: “Özel bir üslûpla yazılmış olan bu dörtlükler, hakîkatte derin anlamlar taşıyan ufak sözlerin sanatkârane işlenmesinden doğan ve halkın içli duygusuna tercüman olan bir çeşit ifade tarzıdır” (Terzibaşı, 1973, s. 50). Mehmet Avni Özbek ise hoyratı şu şekilde tanımlamaktadır: Hoyrat, halkın duygu ve düşüncesini özlü bir şekilde dile getiren, en duygusuz kişileri duygulandıran, en uyuşmuş gönülleri heyecanla dolduran bir halk şiiri türüdür (URL.1). Sermed Mehdi Tuzlu, hoyratların insanların acılarını, sevinçlerini, hüznlerini icra edenlerin duygu yoğunluğuyla beraber yansıttığı için kağıt üzerinde sayısız dizeler ile ifade edilemeyecek duyguları dört dizeye sığdırdığını belirtmektedir (Tuzlu, 2014, s. 223). Irak Türkmen hoyratlarını tanımlayan ve özelliklerini aktaran araştırmacılardan biri de Azerbaycanlı yazar Gazenfer Paşayev'dir. Paşayev, hoyratları Irak Türkmen folklorunun zirvesi olarak nitelendirmekte ve onun halkın estetik olarak eğitilmesinde önemli bir yere sahip olduğunu aktarmaktadır. Bu özelliğiyle hoyratlar halkın manevi gıdasıdır (Paşayev, 1998, s. 143; Tuzlu, 2014, s. 223).

Hoyrat kelimesinin menşei üzerine de çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Hoyrat kelimesinin koryat, koyrat, horyat şeklinde de kullanıldığı görülmektedir. Kelimenin etimolojisi ile ilgili ilk görüş bu kelimenin divan şairlerinin halk şairlerini küçük görmesi sebebiyle “hor” kelimesinden türediği yönündeki görüştür. Konu ile ilgili diğer bir yaklaşım ise el ele tutuşup oynanan bir oyun olan “hora” kelimesinden türediği yönündedir. Kelimenin kaba ve faydasız anlamındaki “har” ve “hara”dan, askerlikte öncü kol demek olan “haravul”dan ve Kazan Türkçesi’nde “ney” anlamını taşıyan “kuray”dan geldiği yönünde görüşler mevcuttur. İbrahim ed-Dakuki yukarıdaki görüşleri verdikten sonra kelimenin aslının hoyrat olduğunu belirtmekte ve Yunanca hôriatisten (“köylü, kaba saba adam”) gelmiş olup hûryâd > hûryâdî (“kırsal, halk tarzı, köylü işi, avamî”) şeklinde Farsça’ya da geçtiğini belirtmektedir (Dakuki, 1998, s. 259).

1.2.2. Hoyrat ve Mânî İlişkisi

Hoyrat ve mânî gerek şekil, gerek anlam ve gerek ise kullanım alanı bakımından belirgin şekilde birbirine benzemektedir. Bu husus üzerine çalışan araştırmacıların çoğu hoyrat ve mânî ilişkisine temas ederken aynı zamanda da derlemelerde bu iki ürünü bir araya getirmektedir. Bu çalışmalara örnek olarak Önder Saatçi ve İpek Ali’nin (2019) birlikte hazırlamış oldukları “Irak Türkmen Hoyratları ve Mânileri Hakkında” isimli çalışma ile Ziyat Akkoyunlu’nın (1992) “Kerkük Ağzında Mânî ve Horyata Dair” isimli çalışması örnek olarak verilebilir. Hoyrat ve mânî arasındaki en temel ortaklığın az söz ile derin anlamları ifade etme hususu olduğu söylenebilir.

Dakuki, hoyrat ve mânilerin her çeşidine bazı bölgelerde “mânî”, cinaslılarına da “ayaklı mânî” denildiğini aktarmaktadır. Net bir kaide olmamakla birlikte mânilerin çoğunlukla cinassız, hoyratların ise cinaslı olduğu görülmektedir. Araştırmacıya göre bu iki ürün arasındaki temel farkı musiki ile icra hususu oluşturmaktadır. Hoyratlar aynı zamanda besteyle hatta musiki aletleri eşliğinde özel bir eda ve makamla icra edilmektedir. Kerkük Türkleri arasında “Mânî söz, hoyrat sadadır” şeklinde bir ayırım benimsenmiştir (Dakuki, 1998, s. 259-260). Akkoyunlu mânî kelimesi ile Anadolu’da edebi tür olan mânî kelimesinin kastedildiği belirtirken Kerkük’te bu kelime ile ezginin kastedildiğini belirtir. Kerkük’te edebi tür olan mânîye ise hoyrat, koryat, koyrat gibi isimler verildiğini aktarmaktadır. Kesik mânîler Kerkük yöresinde hoyrat olarak adlandırılmaktadır (Akkoyunlu, 1992, s. 2).

Hoyrat, Türk halk edebiyatında mâninin karşılığı olmasının yanında aynı zamanda Türk halk müziğinde bir tür adıdır. Hoyratların genellikle dörtlük, beşlik ve altılık şeklinde olması, az sözle çok şey anlatma çabası ve sözlü olarak aktarılması Türk yaşam tarzının sözle anlatılması anlamına gelmektedir (Saatçi, 2012, s. 36).

Genellikle dörtlüklerle yazılan ve Türk halk edebiyatında mâninin karşılığı olarak kabul edilen hoyratlar, özellikle Irak Türkleri arasında doğan ve onların kültürel zenginliğini yansıtan edebi bir ürün olarak görülmektedir. Kerkük yöresinde yaygınlaşan ve Türkiye'de de Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde yer alan Urfa, Elâzığ, Diyarbakır, Kars ve Erzurum gibi illerde hoyrat geleneğinin hâlâ devam ettiğini yapılan derlemeler sonucunda söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra hoyratları mânilerden ayıran farklılıklar da bulunmaktadır. (Tuzlu, 2014, s.3). Hoyratlar mâniden farklı olarak besteye, müzik aletleri eşliğinde özel bir makamla söylenirken Kerkük Türkmenleri arasında mâninin söz hoyratın ise ses olduğuna vurgu yapılmıştır.

Irak Türklerinin ülkelerinde son dönemde yaşadıkları politik olaylar ve halkın içinde bulunduğu şartlar düşünce yapılarının değişmesine hayata bakış açılarının etkilenmesine yol açması sebebiyle söylenen hoyratlarda da farklı duygu durumları ortaya çıkarmıştır. Hoyratların içeriğine bakıldığında söyleyenin felsefi düşüncesi, kültür birikimi, hisleri kolaylıkla anlaşılabilir.

Sonuç olarak hoyrat ve mâni çoğunlukla dört dizeden oluşması, “a, a, x, a” kafiye düzenine sahip olması ve az sözlerle derin anlamlar ifade etmesi bakımından birbirleriyle benzerdir. Hoyratların mânilere nazaran daha sanatlı oluşu ve musiki ile ilişkisi onu mânilerden ayırmaktadır. Diğer bir noktayı ise isimlendirme hususu oluşturmaktadır. Kerkük yöresinde mâni kelimesinden ezgi, hoyrat kelimesinden ise edebi türdeki mâni anlaşılmaktadır.

1.2.3. Hoyratların İçerik Özellikleri

Halkın felsefesini ve hayata bakışını yansıtan hoyratlarda konu olarak insan sevgisi, hasret, arzu, yakarma ve isyan gibi konuların yanında kahramanlık, fedakârlık, rindlik ve ölüm konuları da işlenmektedir. Hoyratlarda çoğunlukla iyimserlik havası yaygındır. İktibas ve tazmin sanatı kullanılarak âyet, hadis, atasözleri ve başka milletlerin edebiyatlarından yapılan aktarmalar ile hoyratların içerik açısından zengin bir hüviyete büründüğü görülmektedir (Dakuki, 1998, s. 259-260). Araştırmacılar hoyratları konularına göre sınıflandırırken ellerindeki malzemedan yola çıkmışlardır.

Hemen hemen her konuda yazılabilen hoyratların muhteva sınırlarını kesin biçimde çizmek mümkün değildir. Bununla birlikte Sermed Mehdi Tuzlu, hoyratlarda en çok yer alan konuları şu şekilde sınıflandırmıştır:

a) Milli Şuuru İfade Eden Hoyratlar

Irak Türkmenleri, Osmanlı Devleti'nin o topraklardan çekilmesinden sonra pek çok sıkıntı yaşamıştır. Bu sıkıntılar Irak Türkmenleri arasında en çok rağbet gören halk edebiyatı ürünlerinden olan hoyratlara yansımıştır. Tuzlu, bu hoyratların Irak Türkmenlerinin inanışını, kültürünü, yaşadığı sıkıntıları ve maruz bırakıldıkları haksızlıkları konu edindiğini belirtmektedir. Bu bağlamda Irak Türkmenlerinin bütün hoyratları milli şuuru ifade eden hoyratlar arasında sayılabilir (Tuzlu, 2014, s. 228).

Özüm atım
Gedirem özüm atım
Olmaz beş on filişçin
Ataşa özüm atım
Razıyam milletimçin
Ölüme özüm atım (506)

b) Tasavvuf İnancını Konu Edinen Hoyratlar

İnancı işleyen hoyratlar Irak'ta daha çok mevlit törenlerinde tenzileler söylerken okunur. Irak'ta çeşitli inanca mensup topluluklar bulunmaktadır. Bu sebeple söz konusu törenlerde okunan hoyratların içerikleri farklılık gösterebilmektedir. Tasavvufî konulu hoyratlarda Allah'tan yardım dileme, Hz. Muhammed ve Hz. Ali sevgisi gibi konular işlenir (Tuzlu, 2014, s. 229).

Dervişem zikrederem
Hayır, işi fikir ederem
Allah'ın nimetini
Her vakit şükrederem (719)

c) Hikmet İfade Eden Hoyratlar

Bu hoyratlarda daha çok ders vererek insanları uyarma amacı güdülür.

Bin oxı
At kamannan bin oxı
Bilene bir herf yéter
Bilmiyene bin oxı (Tuzlu, 2014, s. 229).

d) Zamandan, Felekten, Aşıktan ve Sevgiliden Şikâyeti İfade Eden Hoyratlar

Bu tür hoyratlarda çekilen büyük bir acı ve bunun doğurduğu bir sitem söz konusudur. Şikâyet ifade eden hoyratlarda divan şiirindeki benzer bir tutum söz konusudur. Felek veya sevgili âşığa elem vermektedir.

Ah démexten
Ahım yox ah démexten
Derdiv meni öldirdi
Utan günah étmexten (Tuzlu, 2014, s. 230).

e) Yiğitlik ve Kahramanlığı İfade Eden Hoyratlar

Bu tür hoyratlar bir eylemin sonunda ortaya çıkan kahramanlığı konu edinebildiği gibi manevi açıdan kahramanlığı da ifade edebilmektedir (Tuzlu, 2014, s. 230).

Ağır ağır
Adım at ağır ağır
Besteyden géce bitmez
İgid ol xoyrat çağır (Tuzlu, 2014, 230).

f) Talih veya Şanssızlığı İfade Eden Hoyratlar

Bu hoyratlarda felekten, zamandan veya sevgiliden şikâyet edilmektedir.

Ağı yaz
Qereni yaz ağı yaz
Eliv qelem tutanda
Men baxtı qereni yaz (Tuzlu, 2014, s. 230).

g) Dert, Keder ve Hüzün İfade Eden Hoyratlar

Bu hoyratlar derdin, kederin ve hüznün ifadesidir. Sevgi ve mutluluğu ifade eden hoyratlar bulunsa da hoyratların çoğunluğu sitemi ifade etmektedir.

Ağ sadeler
Ağ sedef ağ sadeler
Miskinin göz yaşısı
Mermere axsa deler (Tuzlu, 2014, s. 230).

h) Aşk ve Sevgiyi İfade Eden Hoyratlar

Aşk konusu Türk edebiyatında en çok işlenen konuların başında gelir. Diller ve inançlar değişse de aşk konusu her toplulukta ortak konuların başında gelmektedir. Hoyratların önemli bir kısmı aşk ve sevgiyi ele almaktadır (Tuzlu, 2014, ss. 230).

Yar bağdan bar apardı
Heyvaydan nar apardı
Kaldım kıp kuru yerde
Her şeyim yar apardı
Çohlar acılıktan getti
Çohında var apardı (568)

ı) Öğüt İfade Eden Hoyratlar

Bu hoyratlar içerik açısından hikemi hoyratlara benzemektedir. Ancak hikemi hoyratlarda âlemin, insanın sırlarına ilişkin konular işlenirken öğüt hoyratlarında daha çok nasihat havası hakimdir.

Ay deme
Yıldız deme ay deme
Rağıp halıv soranda
Gül üzine ay deme (Tuzlu, 2014, s. 231).

i) Özlemi ve Ayrılığı İfade Eden Hoyratlar

Sevginin olduğu yerde ayrılık ve özlem de vardır. Bu tür hoyratlarda hasretin verdiği acı konu edilir.

Ayrı mene
Doldır ver ayrı mene
Men ağlaram dost ağlar
Geldix yol ayırımına (Tuzlu, 2014, s. 131).

j) Dilek ve Temenni İfade Eden Hoyratlar

Bu hoyratlarda hâkim olan duygu sevgi ve aşktır. Âşık olan kişi sevdiğiyle beraber olmak ister. Bu istediğini açıkça ifade edemeyen âşık hoyratı araç olarak kullanır.

Biraz gül
Biraz réhan biraz gül
He gördim üzi turşsan
Men baxandam biraz gül (Tuzlu, 2014, s. 231-232).

k) Dua İfade Eden Hoyratlar

Darda kalan insanlar için duanın işlevi büyüktür. Hoyratların bazılarında da dua edilmektedir.

Bir deneler
Otırıb nar deneler
Çoxları Haq saxlasın
Ölmesin bir deneler (Tuzlu, 2014, s. 232).

l) Beddua İfade Eden Hoyratlar

İnsanlar canları yandığında sitemlerini bazen beddualar ile ifade etmektedirler. Hoyratların bazıları bu bedduaları içermektedir.

Göz yuvası
Sürmedi göz yuvası
Her kim yuva dağıdı
Dağıssın öz yuvası (Tuzlu, 2014, s. 232).

m) İyi ve Kötü Dost İfade Eden Hoyratlar

Dostluk kavramı insan hayatı içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Dost hoyratları vefalı ve vefasız dostlar için olmak üzere ikiye ayrılır.

Bin de bir
Al atıvı bin de bir
Vefalı dost bulunmaz
Bulınsa da binde bir (Tuzlu, 2014, s. 233).

Yüz degeri
Perçimdi yüz degeri
Asıla canıv vërsev
Hele var yüz degeri (Tuzlu, 2014, s. 233).

1.2.4. Hoyratın Şekil Özellikleri

Çoğunlukla yedili hece ölçüsüyle söylenen hoyratların genellikle dörtlük biçiminde olduğu görülse de hacim olarak geniş olan hoyratların olduğu da görülmektedir. Dörtlük şeklinde yazılan hoyratların kafiye şeması genellikle "aaba" şeklinde olmaktadır. Ancak dize sayılarının da arttığı göz önünde bulundurulacak

olursa farklı kafiye şeması örneklerine rastlamak da mümkündür (Tuzlu, 2014, s. 223-224).

Hoyratlar şekil özellikleri bakımından aşağıdaki başlıklar altında incelenebilir.

1.2.4.1. Cinaslı Hoyratlar

Hoyratlar genel olarak cinaslı şekilde söylenmektedir. Cinassız söylenen hoyratlar da vardır ancak sayıca cinaslı olanlara göre oldukça azdır. Irak Türkmen Türkçesinde yer alan hoyratların ilk dizesi dört, beş veya altı heceli ise bu tür hoyratlara cinaslı hoyrat denilmektedir. Bu hoyratların cinaslı olarak adlandırılmasının sebebi ilk dize ile dördüncü dize sonundaki sözcük grubunun genellikle cinaslı olmasıdır. Genellikle dördüncü dizede görülen cinaslı grup ara dizelerde de görülebilmektedir. Cinaslı hoyratlar özellikle Irak Türkmen Türkçesinde ustalık isteyen ve en çok sevilen bir hoyrat çeşididir (Terzibaşı, 1975, s. 66; Tuzlu, 2014, s. 224).

Bir gülden
Gülsüz kalı bir gülden
Bülbül yüz figan eder
Kavuşunca bir gülden (35).

1.2.4.2. Kafiyei Hoyratlar

Kafiyei hoyratlar, birinci dizede bulunan sözcüğün dördüncü dizede harf değişimine uğramasıyla oluşmaktadır. Kafiyei hoyratlara "cinas-i halik" de denmektedir (Terzibaşı, 1975, s. 68).

Naza meni
Ögretew naza meni
Hiçbir vahıt suçlama
Ne haşı ne zamanı (12).

1.2.4.3. Kanatlı Hoyratlar

Birden fazla anlama gelen sözcüklerin uyumuyla oluşturulan kafiyei hoyrat türüdür. Kafiye durumu iki ya da üç dizenin eklenmesi ile takip ettirilmektedir. Bu tür hoyratlar diğer hoyratlara nazaran daha kurallı oluşturulduğu için zordur ve pek fazla ilgi görmemektedir. Bu tür hoyratların eskiden sözlü kültür geleneği çerçevesinde üretilen hoyratlar arasında yer bulmadığı görülmektedir. Hoyratların yazıya dökülmeye başlanmasıyla kurallı hoyrat yazımının da arttığı ve dolayısıyla kanatlı hoyratların da daha sık yazıldığı söylenebilir (Tuzlu, 2014, s. 226).

Ögünde gül

Bülbülün ögünde gül
 Ağla dostıw ögünde
 Duşmanıw ögünde gül
 Gam yuhuyu tutanda
 İgitsen ögünde gül (145)

1.2.4.4.Dörtten Fazla Mısradan Oluşan Hoyratlar

Hoyratların genellikle dörtlükler halinde yazıldığı bilinmektedir. Ancak beşlik altılık, sekizlik, onluk ve daha hacimli olan hoyrat örneklerine de rastlanmaktadır. Türk halk edebiyatında dörtten fazla oluşan hoyratlara "artık veya yedekli mâni" ifadeleri de kullanılmaktadır (Tuzlu, 2014, s. 227).

Biz severiz sizleri
 Siz de tutun bizleri
 Düzlerden yaşamışğ
 Unutmarığ düzleri
 Bizlere hayin çıhan
 Kare kalır üzleri
 Gelen kervan biz hançı
 Yolla sallıg yüzleri (63)

Cahilleri eyledin arif bir usta Kerkük
 Ğariba ağla diyen gülüsen dosta Kerkük
 Yüz bin göz hasret olup bir dakika görüşüne
 O Ğaribler bekliyor adından posta Kerkük
 Hiç gönlümden gelmiyor seni birağım geddim
 Kocam babam yatıptı torprağın üste Kerkük
 Zannetme göç edenler bir gün seni unudu
 Ğaripler söz hekatın edipti beste Kerkük
 Dünyaya göz açanı seni yaralı gördüm
 Ğit asıl doğtorundan dermanın iste Kerkük (83).

1.3.Cihat Demirci'nin Hayatı

1.3.1.Doğumu, Soy ve Ailesi, Çocukluğu ve Yetiştği Dönem

01.07.1954 tarihinde Kerkük'ün Piryadi semtinde dünyaya gelmiştir. Babasının adı Galip Demirci'dir. Dördü erkek dördü kız olmak üzere sekiz kardeşi vardır. Ailesinin demircilikle geçimlerini sağladıkları söylenmektedir. Bu nedenle soyadları da Demirci olarak kayıtlara geçmiştir. Cihat Demirci'nin, dayısı Sabır Demirci sayesinde tanındığı ve dayısının da ünlü bir halk şairi olarak Türkmen Halk edebiyatında yer edindiği bilinmektedir. İki evlilik yapmıştır. Bu evliliklerinden sekiz çocuğu olmuştur. Fakir bir ailenin çocuğu olduğu ve bu nedenle aile ekonomisine

katkıda bulunabilmek için on dört yaşında yani çocuk denilebilecek yaşta askere giderek para kazanmak zorunda kaldığı anlatılmaktadır (KK1).

1.3.2.Askerliği

1968 yılında yani on dört yaşında askere gittiği bilinmektedir. Bu dönemde ve sonraki dönemde Türkmen gençleri Aydın Kerkük'ün de ifade ettiği gibi geçimlerini sağlamak için askerlik mesleğine rağbet göstermekteydi. Cihat Demirci de o gençlerden biri olarak yirmi yılı aşkın bir süre askerlik mesleğini icra etmiştir. 1991 yılında Körfez savaşı başlamadan önce ise askerlikten ayrılmıştır. Askeriyede görev alırken astsubaylık mertebesine kadar ulaşmıştır. Askerlikten ayrılana kadar Arapça konuştuğu ancak askerliği bıraktıktan sonra sadece Türkmen Türkçesi konuştuğu ifade edilmektedir. Askerlik hayatında dahi şiir yazmaya ve söylemeye devam etmiştir (KK1, KK2).

1.3.3.Eğitim Hayatı

Eşi ilkokul mezunu olduğunu belirtmektedir. Okul hayatı altı yıl sürmüştür. Kerkük'te ilköğrenimini tamamlamıştır ve daha sonra maddi imkânsızlığın da etkisiyle öğrenimine devam edememiştir. Hoyrat yazmaya ve söylemeye küçük yaşlardan itibaren merak duymuştur. Dayısı şair Sabır Demirci onun hoyrat söylemeye başlamasında etkili olmuştur. Aydın Kerkük ve birçok dostunun da ifade ettiği gibi ezber kabiliyeti oldukça yüksektir. Bu durumun edebi kimliğinin gelişmesine oldukça katkı sağladığı söylenebilir (KK1, KK2).

1.3.4.Mesleği

Cihat Demirci askerlik, sunuculuk ve sanatçılık kimliğiyle bilinen biridir. Yirmi yıl kadar askerlik mesleğini yaptıktan sonra 1991-1996 yılları arasında Erbil'de Türkmen Teşkilatı için çalışmıştır. Cihat Demirci'nin sanat hayatı ise 1970'li yıllarda başlamıştır. 2000'li yıllara gelindiğinde Cihat Demirci Türkmeneli Televizyonu'nun kurulmasıyla birlikte Dedeler Yadigârı adlı bir programın sunuculuğunu yaparken hoyrat seslendirmelerini de programda icra etmeye başlamıştır. Yani Cihat Demirci bu programda hem sunuculuk hem de hoyrat okuyuculuğu yapmıştır. Cihat Demirci milliyetçiliğinden dolayı 2001 yılında Erbil'de dört gün hapis yatmıştır (KK2).

1.3.5.Şairliğe Başlaması

Cihat Demirci, hoyrat yazıcısı ve söyleyicisi olarak tanınmaktadır. Hoyratlarının eşinin verdiği bilgilere göre yayımlamadığı defterine not ettiği söylenmektedir. Dayısı Sabır Demirci'nin büyük bir halk şairi olması Cihat Demirci'yi çok etkilemiştir ve hoyrat yazmaya başlamasının ilk sebebi olarak Sabır Demirci görülmüştür. Dayısı dışında etrafındaki halk sanatkarlarından da oldukça etkilenmiştir.

Kerkük'te Türkmen geleneklerinin başında eskiden toy, düğün, sünnet ve mevlit gibi törenler gelmekteydi. Genellikle içkili olarak düzenlenen bu törenlerde para karşılığı hoyratçılık yapmıştır. Onun hoyrat söylemedeki kabiliyeti Türkmen halkı tarafından sevilmesine vesile olmuş, neredeyse her eğlencede onu görmek, ondan hoyrat dinlemek istemişlerdir. Cihat Demirci, bu eğlence törenlerinde aşkla yaptığı mesleğinden uzun bir müddet maddi destek sağlamıştır. Türkmenler bu tür törenlere oldukça önem vermişlerdir ve halk sanatçıları genellikle bu törenlerde tanınmaya başlamışlardır. Ayrıca bu törenlerde hoyrat söyleme yarışmaları düzenlendiği ve törenlerde söylenen sözlerin, şiirlerin ve nağmelerin kayıt altına alındığı ifade edilmektedir. Bu törenlerden alınan kayıtlar radyo ve televizyonlarda yayımlanarak halka tanıtılmıştır. Örneğin; “Beyaz gül kırmızı gül” şiiri bu toplantılar sayesinde bilinir olmuştur. Cihat Demirci de hoyrat meraklısı olduğu için bu tür toplantılara her fırsatta katılmayı tercih etmiştir.

Cihat Demirci'nin genellikle Kör Kerim, Hişam gibi arkadaşlarıyla bu törenlere katıldığı ve 1970'ten sonra onlar sayesinde meşhur olduğu da söylenmektedir. Dolayısıyla Cihat Demirci'nin 1970'li yıllarda sanat hayatına atıldığı yakınları tarafından ifade edilmektedir. Cihat Demirci halka yakın bir sanat anlayışı benimsemesi dolayısıyla halk tarafından çok sevilmiş ve halkın onun şiirlerini ve hoyratlarını duymak için heyecanlandığı da belirtilmiştir (KK1).

1.3.6.Katıldığı Programlar ve Aldığı Ödüller

2004'te Türkmeneli televizyonu açılmıştır. Sonra “Dedeler Yadıgarı” adlı program başlamıştır ve ilk olarak Sami Bayraktar programın sunuculuğunu yapmıştır. 2005'te ise Cihat Demirci programın sunuculuğunu ve yöneticiliğini üstlenmiştir. Bu programın yanı sıra halk arasında düzenlenen eğlence programlarına da icabet ettiği bilinmektedir. Yanında müzisyen olarak görev yapan Harbi Şükür Kaya'nın da ifade

ettiği kadarıyla icra ettiği mesleğinden geğimini sağlayabilse de bŸyŸk bir birikimi olmamıştır (KK3).

BÖLÜM II

BULGULAR VE TARTIŞMA

2.1. Cihat Demirci'nin Şiirlerini Nasıl Değerlendirmeliyiz?

Halk edebiyatında yaratıcısı belli olan ürünlerin konumu hususu araştırmacıların üzerinde durduğu konulardan biridir. Bu hususun yoğun olarak tartışıldığı alanlardan biri Âşık Edebiyatı ve Tekke-Tasavvuf Edebiyatı ürünleri olmuştur. Bu edebiyat bağlamında ortaya konulan ürünlerin yaratıcılarının belli olması onların yaratıcısı belli olmayan mâni, türkü, ağıt, ninni gibi halk edebiyatı ürünleriyle aynı pota içerisinde değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışmasını doğurmuştur. Cihat Demirci'nin hoyratlarını değerlendirebilmek için öncelikle konuyla ilgili araştırmacı görüşlerine yer vermek faydalı olacaktır.

Konu ile ilgili ilk dikkatlerden biri Fuad Köprülü'ye aittir. Köprülü, “Âşık Tarzı Şiir Geleneğinin Menşei ve Tekamülü” (1989, s. 295) adlı yazısında âşıklık geleneğini tanımlarken klasik edebiyatla halk edebiyatı arasında üçüncü bir edebiyat şubesi vurgusunu yapar. Bu ifade hem ferdi yaratıcılığa hem de halk edebiyatı geleneğinden ayrı bir geleneğe gönderme yapar. Konuya eğilen bir diğer araştırmacı Rıza Tevfik'tir. Rıza Tevfik, “Folklor” isimli yazısında anonim halk edebiyatı mahsulleri ile tekke tasavvuf geleneğini ve âşık edebiyatı geleneğini ayrı edebiyat şubeleri olarak konumlandırır. Pertev Naili Boratav da âşık edebiyatını halk edebiyatından ayrı kabul etmiş ve bu eserlerin şahsi sanat damgası taşıdığını vurgulamıştır (akt. Günay, 2008, ss. 34-35). Saim Sakaoğlu da Boratav ile benzer görüşe sahiptir. Saim Sakaoğlu bu hususta şu görüşleri ifade etmektedir:

“Nasıl olur da kim tarafından ortaya konulduğu, hatta zamanla işlenip güzelleştirildiği belli olmayan bir türkü ile, bir mâni ile Karacaoğlu'nı veya Yunus Emre'yi aynı edebiyatın veya bilim dalının çatısı altında birleştirmeye çalışabiliriz! Bu mümkün değildir” (Sakaoğlu, 1988, s. 269).

Saadettin Nüzhet Ergün diğer araştırmacılara göre farklı bir tutum takınmıştır. O, halk edebiyatı başlığı altında saz şairlerinin şiirlerini, tekke geleneğine ait şiirleri ve anonim halk şiiri ürünlerini dahil etmiş ve daha sonra bunları yazarı bilinenler ve bilinmeyenler olarak ikiye ayırmıştır (akt. Günay, 2008, ss. 34). Umay Günay araştırmacıların halk edebiyatı teriminin sınırları noktasında fikir birliğine varamadıklarını belirtmekte ve ferdi ürünlerin halk edebiyatı ile ilişkisini saptama noktasında Türk edebiyatının İslam dininden önceki ilk şeklini ele almak gerektiğini vurgulamıştır. Günay, Türk halk edebiyatının geçmişten günümüze sürekliliği ve ortaklığı sağlayan unsurlarını ele alarak âşık edebiyatını halk edebiyatının bir parçası olarak kabul etmiştir. Günay'ın yer verdiği unsurlar şu şekildedir:

1. Nazım Ögeleri: Hece vezni, nazım birimi olarak dörtlükler. Türk Halk Edebiyatının temel iki nazım şekli olan koşma ve mâni dörtlüklerine dayalı çeşitlenen nazım türleri.
2. Müzik Eşliğinde Nazım: İslamiyetten önce ve sonra halk arasında nazım, daima ezgili ve müzik aleti eşliğindedir.
3. Nazımda Diyalog: Konuya açıklık getirmek, imtihan şeklinde soru cevapla bir konuyu öğretmek, belirlenen bir konu ve bir ayakla en güzel deyişi yaratabilmek için anonim, tekke ve âşık tarzı geleneklerinde her zaman yer almıştır.
4. Varyantlaşma: Orta Asya Türk Edebiyat geleneğine dayalı üç edebiyat tarzında da başlangıcından bu yana şiir büyük ölçüde doğmaca yaratılmış, hafızalarda muhafaza edilmiş, sözlü nakille yayılmıştır. Bu sebeple varyantlaşma anonim türlerde olduğu kadar şairi belli âşık ve tekke şiir tarzında da meydana gelmiştir.
5. Sade Dil: Tanzimat dönemine kadar Türk milletinin tamamına hitap eden anonim, âşık ve tekke şiirlerinde yaratıldıkları ve yaşadıkları devrin ve çevrenin yaygın Türkçesi kullanılmıştır (Günay, 2008, s. 37-39).

Umay Günay'ın yukarıda yer verilen görüşlerinden hareketle âşık edebiyatı ve tekke-tasavvuf edebiyatı geleneğine ait ürünlerin her ne kadar ferdi yaratıcılara ait olsalar da taşıdıkları ortak özelliklerden hareketle halk edebiyatı çatısı altında değerlendirilmelidir yorumu yapılabilir.

Cihat Demirci'nin hoyratları da bu görüşe paralel olarak şu şekilde değerlendirilebilir: Cihat Demirci Anadolu sahasında mâni Irak Türkleri arasında hoyrat adı verilen anonim halk şiiri ürünlerinin yaratıcılarından biridir. Mâni şeklindeki ürünlerin temel özelliği anonim olmalarıdır. Ancak bu ürünlerin de bir zamanlar bir ilk yaratıcılarının bulunduğu gerçeği unutulmamalıdır. Nitekim Doğan Kaya da bir anonim halk şiiri ürünü olan türkülerden hareketle bu görüşü vurgulamıştır (Kaya, 2000, s. 132). Zamanla sözlü gelenekte yayılan bu ürünlerin ilk sahibi unutulur ve varyantlaşarak farklı biçimlere bürünürler. Cihat Demirci de geleneksel formları kullanarak hoyratlar meydana getirmiştir. Umay Günay'ın halk edebiyatının ortaklığını ve sürekliliğini sağlayan unsurlar arasında saydığı maddeler Cihat Demirci'nin şiirlerinde de görülmektedir. Bu hususlardan biri icrada diyalog tekniğidir. İlk örneğini Kaşgarlı'nın Divan-ı Lugati't Türk adlı eserinde yaz-kış atışması olarak gördüğümüz bu teknik (Tekin, 2014, s. 104-105) Cihat Demirci'de de görülmektedir. Aşağıdaki örnek bu hususu göstermektedir:

Dedim baba kerküğün neydi esası
Dedi ilk daşın vurup sağ beneler ustası
Dedim baba ilk evel ne sesi eşittiyiz
Dedi bağda bülbüller birde horyatın sesi
Dedim baba evlerin evel neyi hoşıydı
Dedi keşwe fincalar kömürde mankalası
Dedim iğitler toy etseydi ne olurdu
Dedi oğlum yedi gün sorada eğlencesi (14).

Müzik eşliğinde nazım hususu da Türk halk edebiyatının geçmişten günümüze ortaklığını ve sürekliliğini sağlayan unsurlar arasında yer almaktadır. Cihat Demirci'nin hoyratlarının icra edildiği bağlamlardan biri de düğün, eğlence gibi organizasyonlardır. Bu organizasyonlarda hoyratlarını ezgi ile beraber söylediği bilinmektedir. Dolayısıyla bu hususlar göz önüne alınarak Cihat Demirci bir âşık olarak da varsayılabilir. Yine Umay Günay'ın saymış olduğu hususlar arasında yer alan hece ölçüsü, nazım birimi olarak dörtlüklerin kullanılması, eserlerin sade bir dil kullanılarak oluşturulması gibi hususlar da Cihat Demirci'nin hoyratlarında görülmektedir. Ancak dikkate değer unsurlardan biri de Cihat Demirci'nin hoyratlarının anonim halk şiirinin formları kullanılarak oluşturulsa da şiirlerin arkasındaki bireyselliğin hissedilmesidir. Onun hoyratlarından bazıları kendi hayatından izler taşımaktadır.

Zamanı değiştirdiler horuz gelet baynırı
 Bülbüler figan eder  a tan vayı saynırı
 Bir fakirin evinde bir Şey gördüm ağladım
 Ba tım kazanlarında sada su kaynırı
 Na'alac baş eğmişiğ değene Değmeyene
 Ama yazuğ  o  kimse bizi  arap aynırı (31).

Yine yaşadığı  evre olan Kerkük onun şiirlerinde kendisine çok sık yer bulur.

Kerkük etrafı dağlar
 Dağın önünde bağlar
  urbanım o t rkmene
 Gelir bizi kuağlar
 Gönlünde iman olan
 Bes allaha bil bağlar
 İstiriğ  alışağın
  oymuru el ayağlar (36).

Bu hususlar onun hoyratlarının anonim halk şiiri özelliği taşıdığı kadar bireyselliğin de ürünlerine yansıdağını göstermektedir. Cihat Demirci'nin hoyratları yazma m necilik ile de ilişkilendirilebilir. M nilerin de diğer halk edebiyatı ürünleri gibi mutlaka bir ilk söyleyicisi bulunmaktadır. Ancak bu ürünler süreç içerisinde anonimleşirler. M niler Azerbaycan-Kerkük sahasında  şık tarzı şiir geleneği içerisinde  şıklar tarafından da yazılıp söylenebilmektedir (Alçın, 2014, s. 22).

2.2. şiirlerinin İcra Bağlamı

Kerkük yöresinde hoyratların icra edildiği bağlamların başında düğün, toy, mevlit, şenlik gibi organizasyonlar gelmektedir. Bu organizasyonlarda çeşitli icracıların hoyratlar söylendiği bilinmektedir. Ayrıca organizasyonlar dahilinde hoyrat söyleme yarışmalarının düzenlendiği, bunların kayda alınarak radyo ve televizyonlarda yayınlandığı da aktarılmaktadır.  evresi tarafından aktarılan bilgilere göre Cihat Demirci de bu organizasyonlara sıkça katılmakta ve hoyratlar söylemektedir (KK1).

Cihat Demirci'nin hoyratlarını icra ettiği bağlamlardan biri de televizyon programlarıdır. Özellikle Dedeler Yadığarı isimli program bu hususta önemlidir. Dedeler Yadığarı programı Kerkük'te bulunan 2004 yılında kurulan Türkmeneli Televizyonundaki kültür-sanat programları arasında yer almaktadır. Bu program Harbi şükür' n desteğiyle ortaya çıkmıştır. Programın isim sahibi Sami Bayraktar'dır. İlk dört programın sunuculuğunu yapan yine Sami Bayraktar'dır. Sonraki iki program da

Mahir Bayrakçı tarafından yapılmıştır. Programın yapılmasını isteyen kişi Irak Beytül Makam Evi Müdürü Mahmut Kılıç'tır. Dedeler Yadigarı programı Mahmut Kılıç'ın talebi doğrultusunda hazırlanmıştır. İlk program yapıldıktan sonra halk tarafından çok beğenildiği ve sevildiği görülmüştür. Başlangıçta her programa ortalama dört beş okuyucu davet edilmiştir. Programların konusunu genellikle Irak Türklerine özgü hoyratlar oluştursa da özel gün ve haftalar da programa konu olmuştur. Bu özel gün ve haftalar sadece Irak Türklerine ait olanlar değil aynı zamanda Azerbaycan ve Türkiye'ye ait olanlardır. Program iki haftada bir yaklaşık bir ve bir buçuk saat olacak şekilde planlanmaktaydı. Dedeler Yadigarı programı Türkiye toplumu tarafından çok sevilmiştir. Bu nedenle Dedeler Yadigarı programının sanat ekibi Türkiye tarafından özellikle Elazığ, Şanlıurfa ve Diyarbakır gibi yörelerden sıkça davetler almıştır. Irak Türklerinin bu yörelerden davetler almasında halk kültürlerinin yakın olması ve onlarda da hoyrat söyleyiciliğinin var olması etkili olmuştur. Cihat Demirci ise programın sunuculuğuna 2006 yılında başlamıştır. Bu tarihten ölümüne değin programın sunuculuğunu ve hoyrat okuyuculuğu görevini yapmıştır. Programda sadece Irak Türklerine özgü olan hoyratlar değil Azerbaycan ve Türkiye kültürü içerisinde yer alan şiir, mâni ve şarkılar da konu edinilmiştir. Anlaşıldığı kadarıyla programın amacı Irak Türkmen kültürü öğelerinin halka ulaştırılmasıdır. Bu sayede kültür ürünleri korunmuş ve milli kültür adına devamlılık sağlanmıştır (KK3).

Dedeler Yadigarı isimli program dışında Türkmeneli televizyon kanalında yayınlanan “Bir Sözden Bir Sazdan” isimli program da Cihat Demirci'nin katkı sağladığı programlar arasındadır (URL.2).

Yukarıda sözü edilen programların kayıtları internet ortamına da aktarılmıştır. Özellikle video paylaşım platformu olan Youtube içerisinde bu kayıtlara kolaylıkla ulaşılabilir (URL.3).

Sonuç olarak Cihat Demirci'nin ilk etapta düğün, mevlit, toy gibi organizasyonlara şiirlerini icra ettiğini daha sonraki süreçte toplumda yaşanan kültür değişimine paralel olarak elektronik kültür ortamında daha sık boy gösteren bir şair olduğu söylenebilir.

2.3. Şairliği ve Edebi Şahsiyeti Hakkında Söylenenler

Bu başlık altında Cihat Demirci'nin şairliği ve şahsiyeti hakkında söylenenler konu edinilecektir. Başlık içerisinde yakın çevresinin görüşleri haricinde şairin vefat

ettiği 6 Ağustos 2020 tarihinden sonra elektronik kültür ortamı içerisinde yer alan paylaşımlar ve vefatı ile ilgili basında yer alan haberlerde inceleme konusu edilmiştir.

Aydın Kerkük

Irak Türkmen halkı sanatçıları sever ve eğlenceye önem verir. Cihat Demirci'nin halk tarafından çok sevilmesinin en büyük nedeni ise halkın sanatçıları sevmesinin yanı sıra Cihat Demirci'nin öz Türkmençe konuşması ve hoyratlarını öz Türkmençe olarak seslendirmesiydi. Onun öz Türkmençe seslendirdiği hoyratlar ile Türkmençeye olan ilgi arttı. Onun bu tavrı aynı zamanda Türkmen gençlerine örnek oldu. Bu sayede Irak Türkmen Türkçesinde yer alan hoyratın önemi de pekişmiş oldu. Cihat Demirci iyi bir hoyratçıydı. Fakat yazdığı şiir ve hoyratlarını hiçbir yerde yayımlamazdı. Türkmen halkı hoyratçılara şair der. Cihat Demirci'de hoyratçıdır. Yani Türkmen halkına göre Cihat Demirci de şairdir. Ayrıca Cihat Demirci zamanla Türkiye'de ve Azerbaycan'da da tanınmıştı (KK1).

Müzişyen Harbi Şükür

Cihat Demirci hoyrat yazardı. Hoyratlarını bir defterde tutardı. Hoyratçı olan dayısından çok etkilendi. O, hiç kimsenin hoyratını söylemezdi. Hepsi kendi hoyratıydı. O, hoyrat söylemekten başka bir iş bilmezdi. Herkesle iyi geçinir, kimseyi kırmazdı. Ayrıca onun şiirlerini hiçbir yerde ve hiç kimseden duymazdık. Çünkü o şiirlerini yayımlamazdı. Cihat Demirci Türkmen hoyratlarının sembolüydü. (KK3).

Hasan Naccar

Hiçbir şeye sahip olma amacı yoktu, sadece halka hizmet etmek isterdi (KK4).

Mehmet Naccar

Kimsenin gönlünü kırmadı, çok iyi bir insandı (KK5).

Tuz Hurmatı Şairi Sadık Assafoğlu

Türkmen hoyratlarının sembolüydü (KK6).

Müzişyen Fehmi Cuma Leylanlı

Çok iyi bir insandı, kimseye kin tutmazdı. Herkes tarafından sevilirdi (KK7).

Suphi Saatçi

Suphi Saatçi, şair vefat ettikten sonra konu ile ilgili bir yazı kaleme almış ve “Dedeler Yadigârı Yetim Kaldı” başlığını atmıştır. Bu yazısında Cihat Demirci ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Ölümü ve cenaze töreni Kerkük’te görülmedik bir ilgi odağı olan Cihat gerçekten milletin gönlünde taht kurmuş bir halk şairi idi. Özellikle Türkmeneli Uydu Televizyonunda yayımlanan Dedeler Yadigârı programını sunarken aralarda hoyrat dörtlükleri okuması, kendisini hem şöhrete kavuşturmuş hem de seyircilerin sevgisini kazanmasına vesile olmuştu. Kendisine Allah’tan rahmet ve mağfiret; ayrıca Telafer’den Mendeli’ye kadar uzanan Türkmeneli yurduna baş sağlığı dilerken, ondan seçilmiş hoyrat ve mâni dörtlüklerini okuyucularımıza sunuyorum” (URL.4).

Youtube Yorumları

Cihat Demirci’nin şiirlerinin video paylaşım platformu olan Youtube içerisinde paylaşıldığı yukarıda belirtilmişti. Şairin ölümünden sonra şairin program yaptığı Türkmeneli televizyonun Youtube kanalında “Cihat Demirci Anısına” başlıklı bir video paylaşılmıştır. Bu bölümde Cihat Demirci ile ilgili olarak yüklenen videoların altındaki yorumlardan hareketle şairin tanınırlığı ve sevilirliği ortaya konulmaya çalışılacaktır.

“Allah gani gani rahmet eylesin mekânı cennet olsun aramıza sınır çizmişler çizgiyi silemeden aramızdan ayrıldı inşallah o çizgiyi sileceğiz” (URL.5).

“ÂLLÂH rahmet eylesin mekanı cennet olsun inşallah güzel adam” (URL.5).

“Qardas turkcen nece temizdi senin. cox xosuma geldi. Azerbaijanliyam men. turkmen turkcesinin hec bir ferqi yoxdu, eyni turkcedi Azerbaijan turkcesiynen” (URL.6).

Ruhun şad olsun üstadım türkmeneli gururu (URL.6).

2.4.Şiirlerin İncelenmesi

Cihat Demirci Irak Türkmen halk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Çok sayıda şiir ve hoyrat kaleme almış olan Cihat Demirci özellikle Türkmeneli TV’nin “Dedeler Yadigârı” adlı programı olmak üzere birçok alanda da kendi şiirlerini seslendirmiştir. Günümüze kadar yazmış olduğu şiirleri ve hoyratları bir eserde

toplanmamıştır. Bu sebeple hoyratları katıldığı programlar aracılığıyla derlenerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

Derlemeler, Türkmeneli TV'nin *Dedeler Yadigarı* adlı programında Cihat Demirci'nin seslendirdiği hoyratlar aracılığıyla yapılmış ve bir araya getirilmiştir.

Cihat Demirci'nin şiirleri şekil ve içerik yönünden incelenmiştir. Bu incelemede Cihat Demirci'nin şiirleri şekil olarak nazım birimi, kafiye türü, kafiye şeması ve ölçü bakımından değerlendirilmiştir. İçerik olarak ise şiirlerinde yer verdiği konulara bakılmış ve kullandığı edebi sanatlar tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.4.1.Şiirlerin Şekil Olarak İncelenmesi

Halk edebiyatı ürünleri olan şiirlerin şekil olarak nazım birimi, kafiye şeması, kafiye türü ve ölçü açısından incelemesi yapılmaktadır.

2.4.1.1.Nazım Birimi

Cihat Demirci'nin şiirlerini genellikle dörtlük olarak yazdığı görülmektedir. Ancak dörtlük haricinde de nazım birimleri kullandığı derlenen şiirlerine bakıldığında anlaşılmaktadır. Dörtlükten sonra en çok karşılaşılan nazım birimleri altılık ve sekizliktir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde nazım birimlerinin farklılık göstermesi yedekli mâniler ile ilişkilendirilebilir. Doğan Kaya, yedekli mânilerin on yedi mısraya kadar ulaşan örneklerini tespit etmiştir. Yedekli manlier cinaslı sözlerle kurulmuş kesik mânilerdir. (Kaya, 2000, s. 39). Aşağıdaki on üç mısralı hoyrat bu durumu örneklemeaktadır. İncelenen şiirlerde görülen nazım birimlerine örnekler aşağıdaki gibidir:

Dörtlük: Türk halk edebiyatında en fazla karşılaşılan nazım birimi dörtlüktür. Dörtlükler, dörtleme ya da mânî olarak da bilinmektedir (Aktaş, 2013, s. 161). Cihat Demirci'nin seslendirdiği şiirlerde de ağırlıklı olarak karşılaşılan nazım birimi dörtlük olmuştur.

Dağdan indim düzlere
Selam verdim yüzlere
Deste deste gül yığdığ
Bağışladığ sizlere (1)

Beş mısralı olanlar: Halk edebiyatı nazım birimlerinden biri de beşliktir. Bu nazım birimi çok sık karşılaşılan nazım birimi olmamakla birlikte Cihat Demirci'nin şiirleri arasında da yer almaktadır.

Nenem meni doğanda ne hurda bir balaydım
Nene babam önünde sanki konca lalaydım
Keşke şimdiye kader hele hurda kalaydım
Nanca büyük olduğcam onca gemim çok oldu
Getti naz nimet vahtı her şeyimiz yol oldu (37)

Altı mısralı olanlar: Halk edebiyatı nazım birimlerinden biri olan altılık Cihat Demirci'nin derlenen şiirleri arasında dörtlülüklerden sonra en fazla görülen nazım birimidir denilebilir.

Düştüm göz yaşı tekin
Eski dam taşı tekin
Çohtandı aş yemirem
Nenemin aş tekin
Beşerin yüz yoldaşı olsa
Olmaz kardeşi tekin (4)

Sekiz mısralı olanlar: Sekizlik halk edebiyatı nazım birimlerinden biridir. Cihat Demirci'nin şiirleri arasında da görülmüştür.

Dedim baba kerküğün neydi esası
Dedi ilk daşın vurup sağ beneler ustası
Dedim baba ilk evel ne sesi eşittiyiz
Dedi bağda bülbüller birde horyatın sesi
Dedim baba evlerin evel neyi hoşıydı
Dedi keşwe fincalar kömürde mankalası
Dedim igitler toy etseydi ne olurdu
Dedi oğlum yedi gün sorada eglencesi (14)

Dokuz mısralı olanlar: Cihat Demirci'nin en az kullandığı nazım birimlerinden birini dokuzluk oluşturmaktadır.

Yıhılmışam yatağda bilmirem nece kaçım
Dost ahababı ağlattı menem gasretim ahım
Kardeş ne güne kader durram yoluya baħım
Koca babam yatıptı bu torpağın üstünde
Daha nece bu yeri men yerinde buraħım
Umudumuz seniydiy beklerdig dönmeğiği
Bir ayağ bas evimize on altı gülle kaçım
İstedim bir ev yapım kardeş seniy adıya
Hücremin ortasında he bes suratıy taşım (277)

On mısralı olanlar: Cihat Demirci Türk halk edebiyatı nazım birimleri arasında nadir görülen onluk nazım birimini birkaç şiirinde kullanmıştır.

Cahilleri eyledin arif bir Usta kerkügün
 Ğariba ağla diyen gülüsen dostu kerkügün
 Yüz bin göz hasret olup bir dakika görüşüne
 O ğaribler bekliyor adından posta kerkügün
 Hiç gönlümden gelmiyor seni birağım gedim
 Kocam babam yatıptı toprağın üste kerkügün
 Zan etme göç edenler birgün seni unudu
 Ğaripler söz hekatın edipti beste kerkügün
 Dünyaya göz açanı seni yaralı gördüm
 Git asıl doğtorundan dermanın iste Kerkük (83)

On bir mısralı olanlar: On birlik Türk halk edebiyatı nazım birimleri arasında seyrek olarak görülmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde on birlik nazım birimi örnekleriyle karşılaşmıştır.

Sevda harap ataştı yandırı kuru yaşı
 Yağın olma arhadaş salar belaya başı
 Aşık rısway eder eğer olsa giriftar
 Günde bir haber alı biri hoş biri nağış
 O müptela aşıkın daim fikri bulaşı
 Aşık olan unudu bütün iş karını
 Gecesi gündüz olu deli gibi dolaşı
 Hoşluğu bele hoştu dünyanı unudusa
 Ama gedri çolğ zordu dile gettiri daşı
 Hayat bitene keder gönüldeki sevdanın
 Ne ataşı söndü ve ne biter savaşı (351)

On iki mısralı olanlar: Türk halk edebiyatı nazım birimlerinde çift sayıların (dörtlük, altılık, sekizlik gibi) daha çok kullanıldığı ancak dize sayısının genellikle az tutulduğu bilinse de on ikilik nazım birimi örnekleri mevcuttur. Cihat Demirci'nin şiirlerinde de görülmektedir.

Elime aldım dertli kalemi
 Istirem yazım duva salamı
 Keşke döneydim ana yorduna
 Birde gezeydim öz mağalame
 İsterem kırım birde tobamı
 Gönlüm istiri eski obamı
 Üç vakit duvam budu mevladan
 Ölmeden evel görüm babamı
 Keşke döneydim sizi tapaydım
 Eski yerime tohum sepeydim
 Bacı kardeşten gireydim eve
 Nenemin elini bir toğ öpeydim (61)

On üç mısralı olanlar: Cihat Demirci Türk halk edebiyatı ürünlerine örnekler oluşturan şiirlerini nazım birimi açısından genellikle çift sayılarla kurulan nazım birimleriyle vermiştir. Ancak beşlik, dokuzluk, on birlik gibi on üçlük nazım birimi örneğiyle de karşılaşmıştır.

Olaş
Dostıw açsa ol aş
Leylen bir aḡ diyende
Tez yahyava olaş
Memet onıyçın aḡlar
Tarık ğarip dolaş
Murat diyer tarıkçın
Çoh fikrimiz bulaş
İndi igitler he zamanan güleş
Alinin ekinine kimler saldı aḡaş
Murat cengiz daim töker göz yaşı
Şimdinin aḡaları
Hepsi yiri kıl aş (153)

On dört mısralı olanlar: Nazım birimi açısından oldukça çeşitlilik bulunan Cihat Demirci'nin şiirleri arasında on dörtlük nazım birimi örneği de bulunmaktadır.

Gözüm kattıw yaşa sen
Özüw kefte yaşasan
Dünen elimi tutıw
Bu gün kaḡtıw başa sen
Bir gün günüme düşsew
Adıw desew çaşasan
Git rakıba bel bağla
Baḡım nece yaşasan
Ölsem sene baş egmem
Inan olsaw paşa sen
Gördew meni dar günde
Geldew menen heşe sen
Özew özwe zulum ettew
Git dönesen daşa sen (138)

On beş mısralı olanlar: Cihat Demirci halk şairi olarak on beşlik nazım birimiyle de şiir yazmıştır.

Evel rahmetli babam aşretimin begiydi
Bizi besleyen nenem evimin diregiydi
Bacı kardeş balalar her yerin bezegiydi
Dağıttı veren etti zaman keder bizleri
Meydan verdi egiriye yıḡtı asıl düzleri
Günde sabah çıḡardı babam allah kapısına
Nenemde su seperdi babamın ensesine
Balalar oyanırdı baba nene sesine
Dağıttı veren etti zaman keder bizleri
Meydan verdi egiriye yıḡtı asıl düzleri
Bir zaman evimizde aḡa tekin yaşardıḡ
Bir yere yığışandaḡ kefirmizden çaşardıḡ

Fakirliğ yohsulığdan özümüzü başardığ
Dağıttı veren etti zaman keder bizleri
Meydan verdi egiriye yıhtı asıl düzleri (693)

On Altı mısralı olanlar: On altılık nazım birimi örneği Türk edebiyatında nadir karşılaşılan bir nazım birimi türüdür. Buna rağmen Cihat Demirci'nin on altılık nazım birimi ile yazılmış şiiri bulunmaktadır.

Qazı oğlu ağlırı göz yaşı kana damlar
Ev sağabi baş aldı dönüptü ğana damlar
Cüt qahvenin meydanı oluptu kızlar qarşısı
Çünkü gözden itipti qahraman ğan adamlar
Qardeş o eski qalamız dört yandan bağlanıptı
Harda qaldı qaladan inip çığan adamlar
Piryadı musallada kimseni tanıtırığ
He ğerib ğurabadı bize bağan adamlar
Ahmet ağa qoryada ğağ birbirin tanırdı
İndi oranı alıp yengi qahşan adamlar
Evel begler elmasta dam dögenler sehebi
İndi avcı geçildi tapmaz külğan adamlar
İndi baba igitler he beş para qaldırı
Ezelden qaldırırdı kılınç qalğan adamlar
Ezelden ğür yaşardığ büyük olduğ ğarıpten
Bed aslıdı süfledi bizi yığan adamlar (206)

On sekiz mısralı olanlar: Cihat Demirci nazım birimi açısından on sekizliĝe örnek bir şiir de kaleme almıştır.

Altın köprü sesi var
Kerkükte havası var
Balığcılar elinde
Balığın devası var
Altın köprü esirdi
Ezelden esası var
Aynı benziyor kerküĝe
Durmayan ğasası var
Altın köprü vasıf olmaz
Bir uzun qasası var
Kerkükten bir parçadı
Her şeyde ğissesi var
Köprü malı hiç bitmez
Bir büyük ğasası var
Köprüyü bele görme
Altından qafesi var
Köprü kimsesiz deĝil
Sağ soldan ensesi var (85)

Yirmi Altı mısralı olanlar: Cihat Demirci'nin hoyratları arasında en uzun örnek yirmi altı mısradan oluşmaktadır.

Yavru tekin zağım var

Saçlarımda ağım var
 Çok zahmet sağ olum
 Üreğimde dağım var
 Ne dohtor var çara etsin
 Ne sarmağcın bağım var
 Gamde yapa yalguzam
 Sefada ortağım var
 Ne sabır kaldı mende
 Ne üregte yağım var
 Ne daldam var sıhılım
 Ne yanan çırağım var
 Ne yerim var ekinçin
 Ne gözden bulağım var
 Evimde öz üstümde
 He kere boyağım var
 Ne meni kaldıran var
 Ne benim ayağım var
 Ne dil var bir söz desem
 Ne sözçün kulağım var
 Bir evdeyim ne kapı
 Ne dayanacağım var
 Baş alıram ne nişan
 Ve ne de ocağım var
 Yaatarsam ne diskinmeğ
 Ve ne oyanmağım var (216)

2.4.1.2.Kafiye Şeması

Şiirlerde mısra sonlarında yer alan ses benzerlikleri kafiye olarak adlandırılmaktadır (Elbir, 2006, s. 34). Cihat Demirci şiirlerini yazarken kulağa hoş gelmesini önemsemiş, şiirlerini melodik bir seslendirmeye halka sunmuştur. Ayrıca Cihat Demirci'nin şiirlerinde kafiye çeşitliliğinin olduğu görülmektedir.

Kafiye şeması şiirlerin mısra sonlarındaki seslerine bakılarak çıkarılmaktadır. Halk edebiyatında en çok kullanılan kafiye şeması nazım birimi dörtlük olanlarda "a-a-b-a" dır. Düz kafiye olarak adlandırılan "a-a-b-a" kafiye şemasının yanında düz kafiye şeması olarak "a-a-a-a, a-a-a-b, a-a-b-b" şemaları da vardır. Kafiye türü mısra sonlarındaki ses benzerliklerine göre ayrılmaktadır. Dize sonlarındaki tek ses benzerliğine yarım kafiye, çift ses benzerliğine tam kafiye, üç ve daha fazla ses benzerliğine zengin kafiye, birbiri içerisinde yer alan sözcüklerin ses benzerliğine tunç kafiye, mısra sonlarında kullanılan yazılışları aynı fakat anlamları farklı olan sözcüklerin kullanımına ise cinaslı kafiye denilmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde nazım birimi çeşitliliği görülürken kafiye şeması ve kafiye türü olarak da çeşitlilik

görülmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde görülen kafiye şemalarına ve kafiye türlerine örnekler aşağıda verilmiştir.

Düz Kafiye: Aşağıda Cihat Demirci'nin şiirlerinde yer alan düz kafiye türü örnekleri nazım birimleri çeşitliliği de göz önünde bulundurularak verilmiştir.

(a-a-a-a)

Bire men
Bir süt veren bir emen
Korhıram bu dünyadan
Gedim birden bire men (13)

(a-a-a-a-a)

Men kerküğün bağıyam erbilin yarpağıyam
Altun köprü koy bilsin biteyen bulağıyam
Teze tavuk beşirin her zaman çardağıyam
Tuzhurmatı milletin her şeyde ortağıyam
Karanlık yurdum için vallahi çırağıyam (50)

(a-a-a-a / b-b-b-a)

Yeridiğimiz o yere her bağındam ağılıram
İşte gettiğew yola daim gözüme bağılıram
Sen yohsan men de yalnız öz üregim dağılıram
Demeyin mene unut herşeyimdi o benim

Yar gideni yanımdan iyi hayat kalmadı
Keşir hıffet ayrılığı hiç yehemi salmadı
On bayram geldi gitti kimse kırım çalmadı
Demeyin mene unut herşeyimdi o benim (465)

Mani tipi (a-a-b-a)

Beşere sen
Hürmet et beşere sen
İş tutmağ şart degi
Şart odu başarsan (7)

(a-a-a-b-a)

Ezelden kerküktü benim aslı diyarım
Bunu yo hepsi burda bütün yerde diyerem
Tabi'etim kabul eylemez namerde asla yalvarım
Canımı kurban ederem elimizi tutana
Ama bize kıyanın her iki gözün oyaram (489)

(a-a-b-a-c-a)

Zamanı değiştirdiler horuz gelet baynırı
 Bülbüler figan eder haştan vayı saynırı
 Bir fakirin evinde bir şey gördüm ağladım
 Baştım kazanlarında sada su kaynırı
 Na'alac baş eğmişiğ değene değmeyene
 Ama yazuğ çoľ kimse bizi ĥarap aynırı (31)

(a-a-b-a-c-a-d-a)

Yükümüz ĥanda kaldı
 ĥanda bir yanda kaldı
 Nanca baba iğitler
 Bu yan o yanda kaldı
 Kerametın isteyen
 Durar vatanda kalı
 Bir çöl yerde vuruluğ
 Yaramız kanda kaldı (95)

(a-a-b-a-c-a-d-a-e-a)

Ėarip ölse kim düzer onun mezar taşını
 Ėariplerin kim siler gözden aĥan yaşını
 Her kesin z diyarı bir cennettir zne
 Ama yazık çok kimse gitmiş almiş başını
 Ėubette bayram olur bacı kardeş ana yok
 Acaba nasıl yiyorlar onlar bayram aşını
 Adı batsın Ėurbetin alemi derde şalıp
 Ana balasını bekler bacı kardeşini
 Yurt içinde ayrılan söyler nedir ayrılık
 Ėurbette kalan bilir ayrılık ataşını (99)

(a-a-b-b)

Nenem saçın yoluru gözü yaştan doluru
 Beş on yabancı gelip babam malın blr
 Düştüğ kafeslerine kaldığ heveslerine
 Hepsi vakit diskinniğ patlama seslerine (62)

(a-a-a-b-b)

Keriler dudağ çalar tklpt dişleri
 Babalar boş oturup kalmıyıptı işleri
 Nene yamalığ eder o eski girişleri
 Ey Ėaribler her zaman yolda kalıp gözümüz
 Allaha şasem olsun yalan değil sözümüz (307)

(a-a-a-b-b / a-a-a-b-b / a-a-a-b-b)

Bir nene balasıyın oturuptu ağlırı
 Bir bacı kardeşin kareleri bağlırı
 Baba beli bükülüp baĥar ciger dağlırı

Nedi bu ne gelipti bu bizlerin başına
Bağlıllar gülüller gözümüzün yaşına

Bir yoğsuza rast geldim ev eşyasın satırdı
Balaları çılın çılpah kuru yerde yatırdı
Nene şamçın ekmegi şada suya katırdı
Nedi bu ne gelipti bu bizlerin başına
Bağlıllar gülüller gözümüzün yaşına

Nanca igitler boş batıl dolanırı
Elli 'abalı gördüm el açıp dileniri
Bu yoğsuzluğ üzünden namuslar elleniri
Nedi bu ne gelipti bu bizlerin başına
Bağlıllar gülüller gözümüzün yaşına (122)

Yukarıda Cihat Demirci'nin derlenen şiirleri arasında nazım birimi ve kafiye şeması çeşitliliği göz önünde bulundurularak verilen örnekler yer almaktadır. Cihat Demirci'nin şiirlerine bakıldığında genellikle düz kafiye şemasına uygun olduğu ve nazım birimi değişse de düz kafiye şemasının sağlanabildiği görülmektedir.

2.4.1.3.Kafiye Türü ve Redif

Cihat Demirci'nin şiirleri incelendiğinde Türk edebiyatında yer alan yarım kafiye, tam kafiye, zengin kafiye, tunç kafiye ve cinaslı kafiye türlerinin tamamı görülmüştür. Cihat Demirci'nin şiirlerinde görülen redif ve kafiye türü örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Redif: Redif, mısra sonlarında yazılışları ve görevleri aynı olan eklerin, kelime ve kelime gruplarının tekrarına verilen isimdir. Cihat Demirci'nin de şiirlerinde rediflere sıklıkla rastlanmaktadır.

Aşağıda verilen örnekte "-a değer"deki "-a" eki ve "değer" sözcüğüyle redif yapılmıştır.

Kervan yabancı olsa girdiği hana değer
Nalet o kula gelsin dar gün sultana değer
Bir can emin beslense nene baba evinde
O canda gayret olur ellibin cana değer
Burda neneden olduğ ölsekte burda ölüğ
Yaşadığımız bu vatan millyon vatana değer (52)

Yarım Kafiye

Aşağıda verilen dörtlük örneğinde "-imiz" eki ile redif, "-l" sesi ile de yarım kafiye yapılmıştır.

Erbil musul elimiz
Telaferdi belimiz
Altun köprüyden beşir
Uzun edip dilimiz (23)

Tam Kafiye

Aşağıda verilen dördlük örneğinde "oldu" sözcüğü ile redif, "-ağ" ses benzerliği ile tam kafiye yapılmıştır.

Babam yeri bağ oldu
İçinde çardağ oldu
Bugün sizleri gördüğ
Hepsi yaram sağ oldu (2)

Aşağıda verilen sekizlik örneğinde "sız kalıptı" ile redif, "ağ" ses benzerliği ile tam kafiye yapılmıştır.

Köylüler bağısız kalıptı
Bağ yarpağısız kalıptı
Kardeş harda yatağın
Ev yatağısız kalıptı
Nece tekatimiz olsun
Aşlar yağsız kalıptı
Genç nece hakın alsın
El ayağısız kalıptı (245)

Zengin Kafiye

Aşağıda verilen dördlük örneğinde de "-ı" sesi ile redif, "-arın" ses benzerliği ile de zengin kafiye yapılmıştır.

Sorma dünya varını
Düşün bugün yarını
Bağı bizler suvardıg
Bağ kim yiri barını (403)

Tunç Kafiye

Aşağıda verilen altılık örneğinde "ahtı", "bırahtı" ve "yaşamahtı" sözcüklerinin içerisinde yer alır ve bu altılık örneğinde tunç kafiye vardır.

Gözlerimden yaş ahtı
Gecem gündüzüm ahtı
Bir yara bel bağladım
Meni yalnız bırahtı
Ömrüm kehre olaştı
He adı yaşamahtı (6)

Aşağıda verilen dördlük örneğinde "adam yohtu" sözcük grubu, "badam yohtu" ve "sadam yohtu" sözcük gruplarının içerisinde yer aldığı için tunç kafiye vardır.

Sakıyem badam yohtu
 Bu sesim sadam yohtu
 Yad diline aldanma
 Yarlarda adam yohtu (190)

Cinash Kafiye

Aşağıda verilen dörtlük örneğinde "kurt ava" ve "kur tava" sözcük gruplarının okunuşları aynı ancak anlamları farklıdır.

Kurt ava
 Ateş üste kur tava
 Dağda bir aslan olsa
 Çıha bilmez kurt ava (18)

Aşağıda verilen dörtlük örneğinde de "sehepsiz" sözcüğünün "sehep siz" sözcük grubuyla okunuşları aynı ancak anlamları farklıdır.

Sehepsiz
 Olun mene shep siz
 O günden sen gedipsen
 Men kalmışam shepsiz (144)

2.4.1.4.Şiirlerde Ölçü ve Duraklar

Türk halk edebiyatında hece ölçüsü kullanılmaktadır. Türk halk edebiyatında genellikle 7'li, 8'li, 11'li hece ölçüleri kullanılmaktadır. Cihat Demirci'nin şiirlerine bakıldığında dörtlük nazım birimiyle olanların genellikle 7'li hece ölçüsüyle yazıldığı görülmektedir. Ancak nazım birimi açısından çeşitlilik gösteren Cihat Demirci'nin şiirleri hece ölçüsü bakımından da oldukça çeşitlidir, denilebilir. Hece ölçüsüyle yazılan şiirlerde söyleyiş önemli olduğundan dolayı duraklar mevcuttur. Bu duraklar ise hece ölçüsüne göre belirlenmektedir. Örneğin; 7'li hece ölçüsü kullanılan şiirlerde duraklar 4+3 ya da 3+4 şeklinde yapılmaktadır. Cihat Demircinin şiirlerinde görülen hece ölçüsü ve duraklara örnekler aşağıdaki gibidir.

Yar işler
 Men baharam / yar işler
 Nene bala / yanağın
 Ya çoğ öper / ya dişler (9)

Yukarıda verilen dörtlük örneğinde 7'li hece ölçüsü kullanılmış, 4+3'lük duraklarla söylenmiştir.

Kervan sarıp / hanımız
 Kuşlar yiyor / denimiz
 Düşman uzak/tan bahar
 Dost içiyor/ kanımız

Dağlanmaya / cefaya
Alıştı / canımız (34)

Yukarıda verilen altılık örneğinde yine 7'li hece ölçüsü kullanılmış ve 4+3'lük duraklarla söylenmiştir.

Düşeni kaldırmılar / nasıl bir umutu bu
Kimseye rehîm etmiler nasıl diyanetti bu
Dünya aynı dünyadı / bu 'âlem değışildi
Hağ bir birin yandırı / sanki kıyametti bu
Ey ilahi canımı / ister al ister birağ
Bu can her ne olursa / billem emanetti bu (33)

Yukarıda verilen altılık örneğinde ise 14'lü hece ölçüsü kullanılmış 7+7'lik duraklarla söylenmiştir.

Elime aldım dertli kalemi
İstirem yazım / duva salamı
Keşke döneydim / ana yorduna
Birde gezeydim / öz mağalamı
İsterem kırim / birde tobamı
Gönlüm istiri / eski obamı
Üç vakit duvam / budu mevladan
Ölmeden evel / görüm babamı
Keşke döneydim / sizi tapaydım
Eski yerime / tohum sepeydim
Bacı kardeşten / gireydim eve
Nenemin elini / bir toğ öpeydim (61)

Yukarıda verilen on iklik örneğinde 10'lu hece ölçüsü görölmektedir ve 5+5'lik duraklarla yazılmıştır.

Dostum güneş allında / biz sıcağdan bişmişig
Beçarayığ hastayığ / yapa yalğuz kalmışig
Ege han ege külhan / olsa babamız yurdudu
Ezelden asılığ biz / burda işlemişig
Bir gün silkinliğ / düz durarığ ayağda
Bağmawın kuru yerde / biz bele buruşmuşuğ
İşte alinin oğlu / ömer sünnet oluru
Onuyçun ali gildi / bu gece biz yığışmışig (317)

Yukarıda verilen sekizlik örneğinde yine 14'lü hece ölçüsü görölmüş ve 7+7'lik duraklarla söylenmiştir.

2.4.2.Şiirlerin İçerik Yönünden İncelenmesi

Cihat Demirci'nin şiirlerinin konu bakımından zengin olduğu, vatan ve aile temalarının ise diğer konulara oranla yoğun olarak işlendiği görölmüşür. Vatan ve aile teması dışında da sosyal ve dini birçok konunun işlendiği anlaşılmıştır. Cihat Demirci'nin şiirlerinin konularına göre tasnifi aşağıda yer almaktadır.

2.4.2.1.Vatan Memleket Sevgisi

Türk kültüründe vatan sevgisi Türklerin ortaya koyduğu eserlerde her zaman rastlanılan önemli bir konudur. Türkler vatanlarına çok bağlı insanlardır. Tarih boyunca gittikleri ve yerleştikleri her yeri vatan olarak görmüşler ve o bölgeleri kendi kültürleri çerçevesinde şekillendirmişlerdir. İslamla birlikte Türklükteki vatanlaştırma düşüncesi fetih anlayışıyla değişmiş, savaşla veya mücadeleyle ele geçirilen topraklar fethin bir gereği olarak vatanlaştırılmıştır. Türk edebiyatında ilk tarihi ve ebedi ürünler olarak kabul edilen Orhun Abidelerine değin yansıyan vatan anlayışı Türklerin ortaya koydukları birçok esere yansımıştır (Kurt, 2009, s.108). Türkler için kutsal kabul edilen vatan sevgisi ve teması Cihat Demirci'nin eserlerine de sıklıkla yansımıştır. Cihat Demirci ruhunda taşıdığı Türklük sevgisinin de verdiği gururla eserlerinde birçok kez Türklüğe, vatan ve memleket sevgisine vurgu yapmıştır. Cihat Demirci Türk şehri olan Kerkük'ün adına ve sevgisinde şiirlerinde birçok kez yer vermiştir.

Aşağıdaki örnekte Cihat Demirci Kerkük coğrafyasında pek çok anısının bulunduğunu, o topraklarda pek çok şehidin yattığını ve bu sebeple orayı terketmeyeceğini söylemektedir.

Bu Kerkükte hanım var
 Kılıncım var kılhanım var
 Nece buranı salım
 Bin gömülen canım var
 Nişan da o nişandı
 Toprağında hanım var (54)

Kerkük coğrafyasının güzelliği de Cihat Demirci'nin şiirlerine konu olmuştur. Aşağıdaki örnek bu hususla ilgilidir:

Kervanı handa görün
 Handa bir yanda görün
 Yaşamağın lezzetini
 Gelin bu yanda görün
 Kerkük'ün cemalını
 Güneş çıhanda görün (96)

Kerkük'ün menem vatanım
 Oyanmırı yağanım
 Sen yoğsan men de koram
 Yohtu bir el tutanım (397)

Şair Kerkük için ödenen bedellerin farkındadır. Onun tek dileği ölümünden sonra da Kerkük coğrafyasının bırakılmamasıdır. Aşağıdaki örnek bu hususla ilgilidir:

Şehid-i vatan menem suraḥlawın canımı
Mezara nişan koyun benim temiz kanımı
Vesiyetim yazmışam milletim evladına
Menen sonra salmasın bu cennet vatanımı
Zamiri olan insan kalbinde rehîm olan
Menen sonra incitmez ciger yananımı (663)

Bir musul bir telafer
Geceler oldu ḥafar
Kocamın yoldaşları
O yoldan etti sefer (25)

Yar bağımın barıydı
Heyvasıydı narıydı
Kerkügün duz tavuk
Asıllar diyarıydı
Altun köprüyden erbil
Türkman eli varıydı
Vallah musul talafer
Derdimizin çarıydı
Bir ḥaneḳin bir kifri
İgitlerin eriydi
Leylan yıhyava ahı
Dağı daşı eridi (635)

Şair Kerkük coğrafyasını hem annesi hem babası olarak görmektedir.

Kerkük'ün etrafında dolandım oba oba
Elli kere daḡlandım ama etmedim toba
Bu memleket bizimçin hem nenedi he baba
Kurbanam bu kerkügün torpaḡına daşına
Her kim bize kıyerse kaya yağsın başına (629)

2.4.2.2.Din

İnsanlık tarihiyle eşdeğer olan din olgusu insanların maddi manevi bütün varlıklarına etki etmiştir. Din insanları korku, sevgi, aşk gibi birçok konuda etkilemiştir. Türklerin IX. yüzyılda geniş topluluklar halinde Müslüman olmaları ortaya koydukları birçok ürünü de şekillendirmiştir. Dinle değişen yaşayış ve kültür öğeleri içerisinde Allah sevgisi, peygamber sevgisi, Kur'an, cennet-cehennem gibi birçok olgunun da işlendiği görülmüştür. Kerkük'ün önemli şairlerinden biri olan Cihat Demirci de eserlerinin bazılarında dini öğelere yer vermiştir.

Kehir günü gem eder
Gülün gözün nem eder
Bir tek gözew dar olsa
Allah rızqın kem eder (179)

Gem gewli dağ dağ eder
 Kere saçı ağ eder
 Bir tek göziw toğ olsa
 Allah özün ağ eder (183)

Şair ölümün kaçınılmaz son olduğunu ve Allah'ın sonsuz kudretiyle istediği her şeyi gerçekleştirebileceğini, onun iradesinin karşısında kimsenin duramayacağını şiirlerinde vurgulamıştır.

Allah istese yıhar kısar külhanı hanı
 'acel gelse tanımaz kul paşanı sultanı
 Kerkükte san'atçılar girdi şivana yasa
 Çünkü acel apardı biz sevdiğimiz insanı
 O rahmetli sanatçı bir ad kurdu tarihte
 Adı ses surati kablıyıptı dünyanı
 Reşa İzettin öldü savuyuptu san'atımız
 Birde rahmetli haba kurdu san'at meydanı
 Ey kalanlar yığışın bel verin birbiriye
 Rahmetli haba öldü torpağa girdi canı (291)

Şairin şiirlerinde Allah'tan yardım dileme, dua etme gibi hususlar da görülmektedir.

Kal'ada Deniyel Nebi
 Hapı derdin tabibi
 Meni size yetirsin
 Allahın haq habibi (695)

2.4.2.3.Gurbet-Özlem

Aşk ve sevgi beraberinde özlem duygusunu da getirir. Sevgiliye ya da vatana duyulan sevgi ayrı kalma durumlarında özlem doğurur. Vatandan herhangi bir sebepten dolayı ayrı düşmek vatan özlemine yol açarken gidilen yer de gurbet olarak adlandırılır. Cihat Demirci vatan ve memleket konulu birçok şiir yazmıştır. Vatan sevgisi başlığı altında Cihat Demirci'nin şiirlerine örnek verilmiştir. Özlem ve gurbet temalı şiirlere örnekler ise aşağıdaki gibidir.

Şair şiirlerinde gurbetin getirdiği cefadan sık sık söz etmektedir. Bu örneklerden biri aşağıdaki gibidir:

Dost evinde sefa var
 Gurbet elde cefa var
 Hâlâ sizi salmıram
 Gene mende vefa var (77)

Gurbet uzak bir yere gidene zor olduğu gibi memlekette kalana da zordur. Aşağıdaki örnekte bir annenin oğlu gurbete gittikten sonra yaşadığı zorluklar konu edinilmiştir.

Kardeş nenevin beli odaha bükülüptü
 Bir yemeğ yebilmiri dişleri dökülüptü
 Sen gideni gözleri yola dikilipti
 Bariğ suratıw gönder nene öpsün üzüyü
 Sebep nedi 'aşretten sahlıyıpsan özüyü (321)

Ğaripsen arhadaşım necedi yaşamağıw
 'Acaba kimlerdendi oturmağıw kaħmağıw
 Haber aldım ğurbetten gizli gizli ağılsan
 Sele bu harda kaldı oynamağıw gülmeğıw
 Sen özew karar verdiw ğurbet ele kitmeğı
 Nişin pişman olupsan daha nedi yanmağıw
 Baba nene ağırı zan eder ölü seni
 Gözden gönülden uzağ nedi senew kalmağıw
 Kardaşlarıw bacılarıw raħem eyledi
 Gözlerin yola tikip bekler seniw dönmeğıw
 Ge heber al o nenewin yanmış cigerinden
 Her şeyden vazgeçipti ister senew görmeğıw (186)

2.4.2.4.Sosyal Konular

Şairler içinde bulundukları toplumun sosyal hayatından etkilenebilirler. Şairin milliyeti ve düşünceleri çevresinde yaşanan sosyal olaylara bakış açısını etkiler. Dolayısıyla şairlerin ortaya koyduğu eserlerde sosyal konulara rastlanılabilir. Cihat Demirci'nin yazmış olduğu şiirlerde sosyal konuların ağır bastığı örnekler aşağıda yer almaktadır.

Aşağıdaki örnekte fakir-zengin zıtlığından hareketle dünya üzerindeki eşitsizliklerden söz edilmektedir.

Lewin lewin insanlar yaşırı bu dünyada
 Kimi kefte sefadı kimi he geli dada
 Kimi evde yıhılıp bir ekmeğe muhtacı
 Kimi evinde düzer günde bir lewin bada
 Zengin olan insanı 'alem özü baş eder
 Kimsesizler fakirler hemen düşmürü yada
 Bu vahtın zenginleri babasını tanımaz
 Fekirleri el açar bütün yabancı yada
 Zengin dese aħ başım etrafın sararlar
 Fakir de can çekende kimse gelmez imdada
 Zenginler toħ yaşırı özel kırsır içinde
 Fekir de acdan ölüp yatırı ğarabada (453)

Igitleri asırlar
Yıhılanı basırlar
Burda kurban yerine
Beşerleri kesirler (546)

Türkmeneli televizyon kanalı Kerkük Türkmenlerinin kültürlerinin yaşatılması ve aktarılmasında önemli bir misyona sahiptir. Aşağıdaki örnek bu hususla ilgilidir.

Ay nesidi
Çıhtı ay nesidi
Türkmen elli televizyonu
Milletin aynası (698)

2.4.2.5.Aile Sevgisi

Türk kültüründe aile sevgisi önemli bir yer tutmaktadır. Aile sevgisi içerisinde anne, baba, kardeş ve çocuk ayrı ayrı birer karakter olarak birçok edebi esere konu oluşturmaktadır. Cihat Demirci'nin şiirlerinde aile sevgisinin konu edildiği özellikle de baba üzerine yazılan birçok şiir olduğu görülmektedir.

Anne koşulsuz şartsız evladının yanındadır. Zor gün ya da iyi gün bu gerçeği değiştirmez. Aşağıdaki örnekte bu durum dile getirilmiştir.

Çağırırım günde nene
Yasta düğünde nene
Sultan ollam he kılsaw
Gözüm ögünde nene (276)

Babam dedi daş kıldır
Ağırı yavaş kıldır
Dedi oğlum düz iş yap
Her meydanda baş kıldır
'Arif ol kare günçü
Özüçün yoldaş kıldır (219)

Vatan sevgisinin nedenlerinden biri de sevilen kişilerin orada olmasıdır. Şair aşağıdaki örnekte dedelerinin Kerkük topraklarında yattığını vurgulamakta ve bu sebeple buraları bırakmasının imkânsız olduğunu aktarmaktadır.

Yıhılmışam yatağda bilmirem nece kaşım
Dost ahabı ağlattı menem gasretim ahım
Kardeş ne güne kader durram yoluya başım
Koca babam yatıptı bu torpağın üstünde
Daha nece bu yeri men yerinde burahım
Umudumuz seniydi beklerdig dönmeği
Bir ayağ bas evimize on altı gülle kaşım

Istedim bir ev yapım kardeş seni adıya
Hücremin ortasında he bes suratıy taşım (277)

Menim bu haraş balam
Gözü kalıp yaş balam
Aclıktan ağzına
Doldurmuştu taş balam (342)

2.4.2.6.Aşk

Aşk, insanın doğasında olan ve canlı veya cansız herhangi bir nesneye ya da kişiye duyulan yoğun duyguları ifade etmektedir. Aşkın birçok tanımını bulunmaktadır ve bunların temelinde karşılıklı veya karşılıksız sevgi yer almaktadır. Aşk, edebiyatın birçok alanında verilen ürünlere temel teşkil etmektedir. Bu ürünler arasında aşk temasının en çok işlendiği ürün ise şüphesiz şiirler olmuştur. Cihat Demirci'nin yazdığı ve seslendirdiği birçok eserinde de aşka ve sevgiye dair hususlara rastlamak mümkündür.

Şair sevgiliye o kadar bağlıdır ki o olmazsa hastalanacağını dile getirmektedir:

Sen getsew ne yaparam
Sensiz kime taparam
Sen olmasaw yanımda
İlla illet kaparam (10)

Gene çaldıw nayı sen
Koyun kuzuyu yayısan
Bunca sevdadan sora
Meni düşman sayısan
Özün begendiw sevdew
İndi nişin cayısan
Cemalıw ay olursa
La bud torpağ payısan (128)

Şair aşağıdaki örnekte sevgilinin gitmesiyle birlikte yaşadığı çöküntüyü anlatmaktadır.

Şarap içtim taşta men
Ne gemli heveste men
Heber aldım gedipsen
Kur'an düştüm hasta men
Sen gettew güle güle
Koydıw kalım yasta men
Heberiw olaşmadı
Çoğ bekledim posta men
Yar adıw dilimde
Eylemişem beste men
Sen gideni heşretem (150)

2.4.2.7.Öğüt

Nasihat ya da öğüt daha önce tecrübe edilmiş bir durumun uyarısı niteliğini taşımaktadır. Türk kültüründe atasözleri ve deyimlerde de sıkça rastlanan öğütler, edebiyatın diğer önemli bir türü olan şiirlere de yansımıştır. Türk toplumu ataerkil bir yapıya sahip olduğu için genellikle baba sözü öğüt içermektedir. Türkmen şiirlerinde de genellikle nasihat edenin baba karakteri olduğu nasihat edilenin ise erkek çocuk olduğu görülmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerine yansıyan nasihat söylemleri aşağıdaki gibidir.

Babam dedi dal oğlum
Bir az yalnız kal oğlum
Eğer benden olursa
Yemiyesen bal oğlum
Görmemiş insanlardan
Almayasın mal oğlum
Dostun seni saldıysa
Sen de onu sal oğlum (72)

Gözlerim yaşsız olmaz
Benneler taşsız olmaz
Koyma yalnız yaşıyım
Hayat yoldaşsız olmaz (78)

Babam dedi zor oğlum
Haşçı kurma tor oğlum
Kimseden çögen alma
Eğer olsaw kör oğlum
Eliw yetse yolşulu
Hepi vakit sor oğlum (218)

Babam dedi ay oğlum
Çalma hezin nay oğlum
Dostun rakıba uysa
Onu rakip say oğlum (71)

Haraba
Yoldaş olma haraba
Bayguş yerçin gem yemez
Diyer çohtı haraba (21)

Başa gelen günleri bir tarihe yazırığ
Hanadanığ asılığ baş yüksek geziriğ
Dünenin uşağıyığ ihtiyara benziriğ
Bele kehir hifette yaşırığ arhadaş

Dostumuz karşılarığ biz sevine sevine
Ölünce baş egmeriğ yabancılar mevine
Kara gün uzağlaşarığ hana danlar evine
Oluğ mühtac olmuyağ biganeye arhadaş

Ne kâder kervancılar göç edip hanımızdan
Yüzlerce asi kuşlar toh olup denimizden
Kalın öleğ bir yerde gitmeyin yanımızdan
Köyümüzde yaşarığ göç etmeriğ arhadaş (348)

2.4.2.8.Dostluk- Düşmanlık

İnsan ilişkilerinde düşmanlık kolayca tanımlanabilir bir olguyken dostluğu tanımlamak oldukça güçtür. Dostluk insanın güvенеbileceği arkadaş olabileceği kişilerle kurduğu sözlü kuralları olan insani ilişkiler olarak açıklanabilir. Düşmanlık ise yine güven duygusunun şekillendirdiği, insanın kendisine zarar verebileceğini düşündüğü ve dolayısıyla bir savunma mekanizması oluşturduğu kişilere karşı duyulan histir. Dostluk sevgiyle şekillenen ve karşılık beklenmeyen ilişkileri ifade eder. Cihat Demirci'nin şiirlerinde de dostluk ve düşmanlık konusuna oldukça yer verdiği görülmüş, dostluk ve düşmanlıkla ilgili şiirlerine örnekler aşağıda verilmiştir.

Cihat Demirci vatansever bir şairdir. Onun şiirlerindeki dost-düşman algısı şahsi olduğu kadar milletin güvenliğini tehdit eden düşman olarak da karşımıza çıkar. Aşağıdaki örnek bu hususla ilgilidir.

Ay havar havar Kerkük
Yad burnun ezer Kerkük
Her kez gözün tikipti
Bu sende ne var Kerkük
Bir gün olu düşmanı
Bu yorttan kaçaw Kerkük (594)

Zaman ezipti bizi
Kör edip gözümüzü
Ölümnen iki gün evel
Gördüğ birbirimizi
Birbirimize diyerdiğ
Bu şirin sözümüzü
Dosta düşmana karşı
Görsedeğ özümüzü (240)

Ge benim paşa dostum
Gideğ dağ daşa dostum
Bu gülen gözlerimi
Batırma yaşa dostum
Menimçin ateş oldu
Men oldum maşa dostum
Özünnen 'aşret mennen
Gelipti haşa dostum (243)

Bu yük menem yükümdi
Belimde hükümdü

Ğere ğünde bilesen
Dostıw dışmanıw kimdi (660)

2.4.2.9.Kader

Türk kültüründe kader inancı İslam dini ile şekillenmiştir. Kader inancına çoğu kez psikolojik bir anlam yükleyerek kişileri teselli etme durumu ortaya çıkarılsa da bazen de kişinin var olduğu durumu değiştirmeyeceği anlayışıyla kabullenme ve vazgeçme olgularını doğurmuştur. Cihat Demirci'nin de şiirlerinde kader inancının yer aldığı grlmştir. Örnekler aşağıdaki gibidir.

Birde dağ
Avcı gezdi birde dağ
Eski dağ sağalmadan
Vurdu mene bir de dağ
Gençliğimin lezzetin
Felek kıymaz bir dadağ (74)

Bu evler bucağını
Oı sarıp ocağını
Zalım kader boş kıydu
oğ nene kıcağını (215)

2.4.2.10.Ölüm

Ölüm canılar için sonu ifade eden bir kavramdır. Her ne kadar bütün toplumlarda ölüm benzer şekilde ifade edilse de inanışların da etkisiyle farklı yorumlanabilmektedir. İslam dini açısından bakıldığında ölüm hem bir sonu hem de bir başlangıcı temsil etmektedir. Türk toplumunda İslamlaşmadan önce de ahret inancının bulunduğu, öldükten sonra insanların yeniden can bulacağına dair inanışları bulunmaktaydı. Türkler bu inanca sahip olduklarını ölen kişilerin değerli eşyalarını birlikte gömerek göstermişlerdir. Ayrıca Türk yaşayışını ve kültürünü anlatan birçok edebi esere de ölümle ahret inancının konu edildiği görülmektedir. Cihat Demirci'nin eserlerinde de ölümle ilgili temalara yer verilmiştir.

Bir ĥer ĥaber duyaydım
Vefalıya uyaydım
Baba keşke leydim
Ölümün grmiyeydim (596)

Leylan dadı
oğ ĥořtu leylan dadı
Babam öldü gömüldü
Mezarı leylan dadı (38)

Çıhtılar yolumuza
Bahtılar gülümüze
Her bereket dökülsün
Sağımıza solumuza
Hastemize tez şifa
Bin rahmet ölümüze (514)

2.4.2.11.Sitem

Sitem, karşılaşılan kötü bir durum sonucunda şikâyeti dile getirmek için insanın ağzından dökülen sözler bütünüdür. Sitem aynı zamanda güç yetirilemeyen durumlar için çaresiz bir yakarış da ifade eder. Türk kültüründe sitem genellikle şiir ve onun bir parçası olarak da ağıt türünde görülmektedir denilebilir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde de yer yer rastlanılan sitem temalı şiirler aşağıdaki gibidir.

Bırahtıw hanada meni
Handa bir yanda meni
Gözüm sana tikmişim
Terk ettiw sen de meni (40)

Ay baba hananetin yohtu hiç bir insanda
Rehim vefa keramet bunlar vardı he sende
He seniyydin yığmıştın bizi başın üstüne
Sen gideni yaşırıg her birimiz bir yanda
Bir iki karış kölgeni benzedirdiñ cennete
O günden sen gideni sanki yaşırıg handa
Sen de ey zalım felek meylin bize salma
Sabır taķet kalmadı kafa canda bedende (103)

Veren oldu obamız
Zor tobadı tobamız
Felek gözüy kör olsun
Zirek aldıw babamız (110)

Soldırdıy gülüm felek
Koymadıy gülüm felek
Bele yandırdıy meni
Görükmez gülüm felek
Üstüme ağa ettiy
Evelki kulum felek 280

2.4.2.12.Yerel Unsur

Yaşanılan coğrafya toplumların oluşturduğu kültür değerlerini etkilemektedir. Bu etkileşim içine girilen kültürün baskın unsurunu oluşturan üst kimliğin etkileriyle şekillenebilmektedir. Dönemin veya bölgenin hâkim dilinin edebi türlere yansıdığı ve hatta çoğu terim veya kavramın doğrudan başka bir dile aktarıldığı görülmektedir.

Günümüzde birçok dil içerisinde başka dillerden doğrudan alınmış kelime veya kelime gruplarına rastlamak mümkündür. Bu durum yerelleşmenin bir sonucudur. İçine girilen toplumun bir çevre olduğu kabul edilirse o toplumun yaşadığı bölge oluşturulacak edebi bir ürünün çevreden bağımsız oluşturulması pek mümkün olmamaktadır. Kuzey Irak coğrafyasında Türkler yüzyıllardır yaşamakta ve kültürel özlerini de korumaktadırlar. Bu bölgede yaşayan şair veya hak ozanlarının ürettiği edebi eserlerde coğrafyanın etkilerine sıklıkla rastlanmaktadır. Cihat Demirci'nin kaleme aldığı şiir veya hoyratlarda coğrafi terim olarak kabul edebileceğimiz şehir adlarının yanı sıra bölgenin çoğunluk unsurunu oluşturan Arap dili ve edebiyatının da etkilerine rastlamak kaçınılmazdır.

Yerelleşme ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer husus anlatıcı ve anlatma arasındaki ilişkiden kaynaklanmaktadır. Cihat Demirci Kerküklü bir şairdir. Bu sebeple onun eserlerinde Irak coğrafyasındaki yer adları, tanıdığı şahıslar, başından geçen olaylar da yer alır. Aşağıdaki örnekler bu husustadır:

Ay nesidi
Çıhtı ay nesidi
Türkmen elli televizyonu
Milletin aynası (698)

Bahçamızın barı var
Elma heyva narı var
Abdulrahman kızıl ay
Binlerce eseri var (648)

Erbil musul elimiz
Telaferdi belimiz
Altun köprüyden beşir
Uzun edip dilimiz (23)

Cahilleri eyledin arif bir usta Kerkük
Gariba ağla diyen gülüsen dostu Kerkük
Yüz bin göz hasret olup bir dakika görüşüne
O garibler bekliyor adından posta Kerkük
Hiç gönlümden gelmiyor seni biraşım gedim
Kocam babam yatıptı torprağın üste Kerkük
Zannetme göç edenler birgün seni unudu
Garipler söz hekatın edipti beste erkük
Dünyaya göz açanı seni yaralı gördüm
Git asıl dohtorundan dermanın iste Kerkük (83)

Gözümüzün yaşları
Kurudu atışları
Bizleri bele görmeyin

Görmüşüğü savaşları
 Kere gün yoldaşığı
 Tutarığı yoldaşları
 Tuz hurmatı¹ milleti
 He yüksekti başları (553)

2.4.3.Şiirlerde Söz Sanatları

Söz sanatları şiirlerin anlamını yoğunlaştırarak duyguları daha kolay ifade etmeyi sağlamaktadır. Aynı zamanda söz sanatları şiire söyleyiş güzelliği de katmaktadır. Türk halk edebiyatında ise en sık karşılaşılan söz sanatlarının başında benzetme, kişileştirme, mübalağa, hatırlatma ve tezat gelmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde söyleyiş güzelliği ön planda tutulurken anlama da yoğunlaştığı kullandığı söz sanatlarıyla anlaşılabilir.

2.4.3.1.Benzetme (Teşbih)

Benzetme, bir kişiyi ya da bir nesneyi tanımlamayı kolaylaştıran bir anlatım biçimidir. Şiirlerde de duygu, düşünce ve tariflerin kısa ve öz olarak yapılması için benzetme sanatına başvurulur. Benzetme yoluyla anlatımın daha çok atasözü ve deyim gibi kalıplaşmış sözlerde olduğu bilinmektedir ancak düzyazı ve şiir dilinde de anlatımı somutlaştırmak ve kolaylaştırmak amacıyla sık sık benzetme yapıldığı görülmektedir (Çınar, 2008, s.130). Cihat Demirci'nin şiirlerine görülen benzetme sanatı örnekleri aşağıdaki gibidir.

Kurt alıptı
 Kim gâmenen kurtuluptı
 Sehepsiz koyun kimin
 Etrafım kurt alıptı (19)

Yukarıdaki şiirde şair kimsesiz oluşunu koyuna benzetmiştir.

Evel horuz bayırdı
 Alem vahtini aynırdı
 Haba güzel sesiyden
 Bülbül kimin sayırdı
 Haba beste deseydi
 Hesteler de oyanırdı (637)

Yukarıdaki şiirde güzel ses bülbüle benzetilmiştir.

¹ Irak'ın Selahaddin Eyaleti'nin Kerkük'ün 89 km güneyinde bulunan Tooz ilçesinin merkez şehridir.

2.4.3.2. Kişileştirme (Teşhis)

Kişileştirme, insan dışındaki bir varlığa insana ait bir özelliğin verilmesi anlamına gelmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde görülen kişileştirme sanatı örnekleri aşağıda verilmiştir.

Gene konca gül açtı
Bülbül gülçü güleşti
Aslı aşık yarıyçın
On altı köyü dolaştı
He biz kaldığ çamurda
Alem aya olaştı
Yukarıdaki şiirde bülbülün gülmesi ile kişileştirme yapılmıştır.

Altın köprü sesi var
Kerkükte havası var
Balıhçılar elinde
Balığın devası var
Altın köprü esirdi
Ezelden esası var
Aynı benziyor kerküğe
Durmayan hasası var
Altın köprü vasıf olmaz
Bir uzun kasası var
Kerkükten bir parçadı
Her şeyde hissesi var
Köprü malı hiç bitmez
Bir büyük hasası var
Köprüyü bele görme
Altından kafesi var
Köprü kimsesiz değil
Sağ soldan ensesi var (85)

Yukarıdaki şiirde köprü kimsesiz denilerek kişileştirilmiştir.

2.4.3.3. Hatırlatma (Telmih)

Telmih sanatı şiir içerisinde birbirini hatırlatan eş veya yakın anlamlı sözcüklerin birbirini çağrıştırması anlamına gelmektedir (Öksüz, 2015, s.217). Cihat Demirci'nin şiirlerinde görülen telmih sanatına örnekler aşağıdaki gibidir.

Düz adam duzdan getti
Gece gündüzden getti
Mustafa Kemal Atatürk
Ne yazık bizden getti (649)

Yukarıdaki şiir Mustafa Kemal Atatürk'ü hatırlatmak için söylenmiştir.

Menim ustam velidi
Eli demir elidi
Dedeler yadığı
Sağ türkmanlar malıdı (631)

Yukarıdaki şiirde Dedeler Yedigari programı hatırlatılmak istenmiştir.

Çardağı kömbetliyden
Dolanır mirvetliyden
Yengiceyden emirli
Güler beyathıdan
İmam Zeynel-Abdine
Biner gideriz atlıydan (86)

Yukarıdaki şiirde İmam Zeynel-Abidin hatırlatılmıştır.

2.4.3.4.Mübalğa (Abartma) Sanatı

Mübalğa sanatı şiirlerde bir duruma aşırılık katmak ve durumun önemine dikkat çekmek üzere yapılan bir sanat olarak görülmektedir (Safa, 2015, s.251).

Cihat Demirci'nin şiirlerinde yer alan mübalğa sanatı örnekleri aşağıdaki gibidir.

Alamı
İkiye böl almanı
Evel yar yarvalırdı
He diyiri al meni
Aydın yüz yıl orda gezseyiz
Siz olmasız almanı (567)

Yukarıdaki şiirde gezmek fiilinin yüz yıl yapılması ifadesi ile mübalğa yapılmıştır.

Yar hüsün aya deger
Kipriwıw yaya deger
Senew mene yarlıwıw
Bütün dünyaya deger (127)

Yukarıdaki şiirde kirpiğin kaşa degecek kadar uzun olduğu söylenerek mübalğa yapılmıştır.

2.4.3.5.Tezat

Zıt anlamlı sözcüklerin şiir içerisinde bulunması şiirde tezat sanatı olduğunu göstermektedir. Zıt anlamlı sözcüklerin bir arada kullanılması şiirde anlamı güçlendirmektedir. Cihat Demirci'nin şiirlerinde yer alan tezat sanatı örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Ağla dostıw ögünde
Duşmanıw ögünde gül
Gam yuhıyıtutanda

Igitsen ögünde gül (145)

Yukarıdaki şiirde ağlamak-gülmek ve dost-düşman sözcükleri kullanılarak tezat yapılmıştır.

Yahyavanın köyünde çoğ hali perişan var
İhtiyarı genci de yaman derde düşen var
Yapısın yer etseler ekinin dağıtsalar
Yahyavanı taparığ torpağında nişan var
Zan etmewen yahyava çöl olsa dağılısız
Tarih var ömür boyu ardınızca düşen var
Hiç demeyin kocalığı düşerig el ayğtan
Ardıyızdan balalar sizlere yerişen var
Görmeyenler koy gelsin baş vursun yahyavaya
Bir bahsın yahyavada ne bostan gülü şen var (156)

Yukarıdaki şiirde ihtiyar ve genç sözcüklerinin bir arada kullanılmasıyla tezat yapılmıştır.

2.4.3.6.Tenasüp Sanatı

Tenasüp birbirini çağrıştıran veya hatırlatan iki sözcüğün aynı şiir içerisinde yer almasıyla oluşan bir edebi sanat türüdür. Cihat Demirci'nin şiirlerinde yer alan tenasüp sanatı örnekleri aşağıdaki gibidir.

Acaba kimlerdendi oturmağıw kaşmağıw
Haber aldım gurbetten gizli gizli ağlısan
Sele bu harda kaldı oynamağıw gülmeğıw
Sen özew karar verdiw gurbet ele kitmeğı
Nişin pişman olupsan daha nedi yanmağıw
Baba nene ağlırı zan eder ölü seni
Gözden gönülden uzağ nedi senew kalmağıw
Kardaşlarıw bacılarıw rahem eyledi
Gözlerin yola tikip bekler seniw dönmeğıw
Ge heber al o nenewin yanmış cigerinden
Her şeyden vazgeçti ister senew görmeğıw (186)

Yukarıdaki şiirde baba, anne, kardeş ve bacı sözcükleri arasında tenasüp bulunmaktadır.

Oları sen
Yadlama oları sen
Gül ol bülbül olançı
Bayğuşçun ol arı sen (197)

Yukarıdaki şiirde gül ve bülbül sözcükleri arasında tenasüp bulunmaktadır.

SONUÇ

Türkler, tarih boyunca birçok coğrafyaya göç etmiş ve yerleşmişlerdir. Türklerin göç ettikleri coğrafyalarda karşılaştıkları farklı kültürlerden etkilenmekle birlikte kendi kültürlerini korumakta da kararlı davrandıkları görülmektedir. Türk boyları arasında Oğuzlara mensup olanların tarih sahnesine çıktıkları ilk günden bu yana sözlü ya da yazılı özlerini gelecek nesillere en iyi taşıyanlar olduğu da açıktır. Özellikle Oğuz Türklerinin yedinci yüzyıl ve sonrasında farklı dönemlerde olmak üzere yerleştikleri bölgelerden birini oluşturan Irak coğrafyası, Türk kültürünün sürdürüldüğü yerlerden biridir. Irak'ın kuzeyinde yoğunlaşan Türk unsurları yüzyıllardır var olduklarını ve coğrafyanın bir unsuru olduklarını göstermek için kendi kültürleri için özgün geleneklerini sürdürmektedirler. Irak Türkleri bölgelerine özgü olan Irak Türkmen Türkçesi konuşmaktadır. Türkiye Türkçesine en yakın olan şiveler arasında Azerbaycan Türkçesiyle birlikte Irak Türkmen Türkçesi yer almaktadır. Bu durum aynı zamanda üç bölgenin de etnik unsurunun Oğuzlardan müteşekkil olduğunu göstermektedir. Üç bölgenin sadece dilleri değil kültürleri ve değerleri arasında da ortaklıklar olduğu görülmektedir.

Irak Türkmen kültürünün en önemli sözlü halk edebiyatı ürünlerinden olan horyat, adlandırmaları değişmekle birlikte Türkiye ve Azerbaycan'da da bilinmektedir. Irak Türkmen kültürünün vazgeçilmezleri arasında yer alan hoyrat halkın günlük yaşamında özellikle müzikli ve içkili eğlencelerde oldukça yaygındır. Irak Türkleri arasında hoyrat söyleme geleneği aynı zamanda bir meslek kolu hâline de gelmiştir. Halk arasında hoyratçılara saygı duyulmakta ve onlara şair denilmektedir. Yakın zamanda hayatını kaybeden Cihat Demirci de bu hoyratçılardan biridir.

Cihat Demirci, birçok hoyratçının aksine kendi hoyratlarını yazan ve seslendiren bir şahsiyet olmuştur. Onun hoyrat ezberlemedeki ve söylemedeki yeteneği Türkmen halkı arasında sevilen bir karakter olmasını sağlamıştır. Cihat Demirci hayatını hoyratçılığa adanmış, binlerce hoyrat kaleme almıştır. Onun hoyratlarında vatan-millet sevgisi, ölüm, aşk, özlem, sitem, aile ve Atatürk sevgisi gibi birçok konunun yer aldığı görülmektedir. Cihat demirci genellikle kendi hoyratlarını seslendirmiştir. Hoyratlarını seslendirdiği mecralar ise eğlence törenleri olmuştur. Ayrıca Türmeneli Televizyonunda sunduğu ve yönettiği Dedeler Yadigarı programı da Cihat Demirci'nin hoyratları seslendirme ve duyurma imkânı bulduğu bir yer olmuştur. Askerlik hayatından kısa süre sonra girdiği bu programa yıllarını vermiş, Türkmenler arasında daha çok sevmeye başlamıştır.

Cihat Demirci'nin şiirlerinde nazım birimlerinin çeşitliliği gösterdiği görülmektedir. Bu nokta yine ana nazım birimi dördlüklerdir. Ancak yedekli mânilerde olduğu gibi dördlülere ekler yapılarak mısra sayısının arttırıldığı görülmektedir. Halk şiirinin en çok kullanılan kafiyesi yarım kafiye ile birlikte diğer kafiye çeşitlerinin de Cihat Demirci'nin şiirlerinde görüldüğü tespit edilmiştir.

Cihat Demirci'nin kendi hoyratlarını seslendirdiği ve bu şiir ve hoyratlarını da defterine not aldığı bilinmektedir. Cihat Demirci'nin şiir ve hoyratlarını yazdığı deftere ulaşamamıştır. Hoyrat ve şiirleri Türkmeneli Televizyonunun Dedeler Yadigarı Programından ve Youtube'a yüklenen kayıtlarından derlenmiştir. Bu çalışmada tespit edilen hoyratlar ve şiirler onun sanatı hakkında genel bir kanı ve tanıtım oluşturacak şekilde sunulmuştur. Sözü edilen deftere ulaşıldığında Cihat Demirci hakkında daha geniş değerlendirmelerin yapılabileceği kanaatindeyiz.

KAYNAKLAR

- Abdulmaged, F. N., (2019). Kerkük Türkmen Şairi Hasan Kevser'in Hayatı ve Güneş Kuşları Şiir Kitabının İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Agacanov, S. G. (2015). *Oğuzlar*, (çev. Necef, E. N., ve Annaberdiyev, A.) Selenge Yayınları.
- Akkoyunlu, Z. (1992). "Kerkük Ağzında Mâni ve Hoyrata Dair", Millî Folklor, c. 3, 4(14), ss. 2-6.
- Aktaş, E. (2013). Mehmet Fuat Köprülü'de Folklor İle Halk Edebiyatı Algısı ve Bunlar Üzerine Yaptığı Çalışmalar, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi / Journal of Turkish World Studies, XIII/1, s. 151-172.
- Alçın, H. (2014). Mânilerde Anonimliğin Kaybolması ve Yeni Bir Terim Önerisi Olarak Yazma Mâni, Studies Of The Ottoman Domain, 4 (6), ss. (15-23).
- Artun, E. (2012). Anonim Türk Halk Edebiyatı Nazmı, Karahan Kitabevi, Adana.
- Avcı, O. , Çınar, H., Öz, M. , Pehlivanlı, H. , Ünal, M.A. (2004). *Selçuklulardan Bugüne Tarih El Kitabı*. Ed. Ahmet Nezihi Turan, Grafiker Yayınları. Ankara.
- Bayatlı, H. K. (1996). *Irak Türkmen Türkçesi*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Bayraktar, F. S. (2013), Elazığ/Harpur Hoyratlarının Kerkük Hoyratları ile Tematik Karşılaştırılması, Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ, ss.209-215.
- Börklü, M. Y. (1999). *Türkiye Cumhuriyeti'nin takip ettiği dış Türkler politikası*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Cahen, C.(1979). *Osmanlılardan Önce Anadolu'da Türkler*. (çev. Yıldız Moran), E Yayınları, İstanbul.

Çınar, B. (2008). Teşbih (Benzetme) Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım, *Modern Türklük Araştırma Dergisi*, 5 (1), ss. (129-142).

Dâkûkî, İ. (1998). *TDV İslam Ansiklopedisi*, Hoyrat, c. 18, ss.259-260.

Doğan, S. (2018). Irak Türkmenleri. *İnsan ve Sosyal Araştırmalar Merkezi*, (68).

Elbir, B. (2006). Edebiyat Bilgi ve Kuramları, Pegem Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.

Güngör, F. (2014). Ortadoğu Denklemine Irak Türkmenleri ve Geleceği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(2), ss. 14-41.

Kadir, G. (2019). Kerkük Hoyratları ve Melodik Kalıplar Üzerine Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.

Karaağaç, G. ve Açıkgöz, H. (1998), Azerbaycan Bayatıları, TDK Yayınları, Ankara.

Kaya, D. (2000). Anonim Halk Şiiri, Ankara: Akçağ Yayınları.

Kayıran, M. ve Saygın, S. (2011). Irak Türkmenleri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31 (31), ss. 273-292.

Köprülü, M.F. (1989). “Türk Edebiyatı’nda Âşık Tarzı’nın Menşe’ ve Tekâmülü Hakkında Bir Tercüme” Edebiyat Araştırmaları, C.I, 3. bs., İstanbul, Ötüken Yayınları.

Kurt, A. (2009). Tanzimat’tan Günümüze Türk Şiirinde Vatan Temi, *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları*, 1(1), ss. 105-137.

Mahdi, S. (2010). Kerkük Horyatları ve İcrası, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Meray, Saha L. (1969). Lozan Barış Konferansı, Tutanaklar-Belgeler, I, A.Ü.S.B.F. Yay. , Ankara.

Merçil, E. (1992). Büveyhîler, *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.6, İstanbul, VI, ss. 496-500.

Omar, S. (2012). Kerkük Folklorundan, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öksüz, M. (2015). Telmih ya da Geçmişe Göz Ucuyula Bakma, *Türk Dili Dergisi Dilin Perdeleri Sayısı*, ss. 247-250.

- Özkan N., (2009), “Irak Türk Edebî Dilinin Tarihî Gelişimi”, *Turkish Studies*, Volume 4/8 Fall, ss. 89-107.
- Özkan, N. (2014). Türk Dilinin Yurtları, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Parmaksızoğlu, İ. (1983). *Tarih Boyunca Kürttürkleri ve Türkmenler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- Paşayev, G. (1998). Irak Türkmen Folkloru, İstanbul: Kerkük Vakfı Yayınevi.
- Saatçi, Ö. (2012). "Kerkük Hoyrat ve Mânilerde Milli Duygular I, Kardeşlik Dergisi, 14 (56), s.36-39.
- Saatçi, Ö. (2015). Kerkük Hoyrat ve Mânilerinde Yurt Sevgisi II, Kardeşlik Dergisi, 17 (67), ss. 24-27.
- Saatçi, Ö., Ali İ. (2019). Irak Türkmen Hoyratları ve Mânileri Hakkında, Hidayet Kemal Bayatlı Hatıra Kitabı, Kerkük Vakfı, İstanbul.
- Saatçi, S. (2003). *Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri*. Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Safa, M. (2015). Sanatsal Abartı : Mübalağa, *Türk Dili Dergisi Dilin Perdeleri Özel Sayısı*, ss. 251-254.
- Sakaoğlu, S. (1988). Halk Edebiyatı Kavramının Sınırlarını Nasıl Çizebiliriz?, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, c. 1, s. 462, ss. 268-271.
- Sümer, F. (2016). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Tahan, N. S. A. (2021). Molla Muhamedoğlu Sabir'in Derlediği Kerkük Hoyratları Üzerine Halk Bilimsel Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.
- Tekin, T. (2014). XI. yüzyıl Türk şiiri, Ankara: TDK Yayınları
- Terzibaşı, A. (1970–73). Kerkük Hoyratları ve Mânileri. Bağdat: El-ümme Basımevi.
- Terzibaşı, A. (1975) Kerkük Hoyratları ve Mânileri, İstanbul: Ötüken Yayınevi.
- Terzioğlu, S. S. (2006). Tarihsel Süreç Çerçevesinde 2005 Irak Anayasasına Göre Irak Türklerinin (Türkmenlerinin) Hukuksal Konumları. *Akademik Orta Doğu*, 1(1).

- Tuzlu, S. M. (2014). Irak Türkmen Sözlü Halk Edebiyatında Horyatların Edebî ve Musiki Yapısı, Folklor / Edebiyat, 20 (80), ss. 221-224.
- Usta, A. (2015). Müslüman-Haçlı Mücadelelerinde Türkmenler. *Oğuzlar (Dilleri, Tarihleri ve Kültürleri) içinde* (ss. 127-132). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Yılmaz, İ. (2006). Geçmişten Günümüze Irak'ta Türkmen Politikası. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 127-142.
- Yılmaz, S. (2005). Irak Türkmenlerine Yapılan Katliamlar ve Bunun Türk Kamuoyuna Yansımaları (1924-1959), Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarih Enstitüsü, Ankara.

Sözlü Kaynaklar

- KK1: Aydın Kerküklü, 67 yaşında, Türkmen Edebiyat Örgütü Başkanı, 13.01.2021 tarihli görüşme.
- KK2: Semira Hurşit Huseyin, 61 yaşında 17.01.2021 tarihli görüşme.
- KK3: Harbi Şükür, 65 yaşında, Sanatçılar Birliği Başkanı, 21.02.2021 tarihli görüşme.
- KK4: Hasan Naccar, 60 yaşında, Türkmeneli Ses Sanatçısı, 18.01.2021 tarihli görüşme.
- KK5: Mehmet Nacar, 17.01.2021 tarihli görüşme.
- KK6: Sadık Assafoğlu, Şair, 14.01.2021 tarihli görüşme.
- KK7: Fehmi Cuma Leylanlı, Müzisyen, 13.01.2021 tarihli görüşme.

WEB KAYNAKLARI

- URL.1: <http://www.turkishmusicportal.org/tr/makaleler/turk-halk-edebiyati-ve-muziginde-hoyrat> E.T.02.05.2021.
- URL.2: <https://www.youtube.com/watch?v=7rpZNn9h2yY&t=70s> E.T. 03.05.2021
- URL.3: <https://www.youtube.com/watch?v=ZkskzD4dqyo> E.T. 04.05.2021
- URL.4: <http://www.bizturkmeniz.com/tr/index.php?page=article&id=103755> E.T. 06.05.201
- URL.5: <https://www.youtube.com/watch?v=j4rwtkc4lqg&t=332s> E.T. 04.07.2021
- URL.6: <https://www.youtube.com/watch?v=7rpZNn9h2yY> E.T. 05.07.2021

EKLER

Ek 1. Cihat Demirci'nin Şiirleri

1.
Dağdan indim düzlere
Selam verdim yüzlere
Deste deste gül yığdığ
Bağışladığ sizlere.

2.
Babam yeri bağ oldu
İçinde çardağ oldu
Bugün sizleri gördüğ
Hepsi yaram sağ oldu.

3.
Sizuden
Kuşlar baynar sizuden
Vallah gönlümüz hoştu
Hepsi vaht sizuden.

4.
Düştüm göz yaşı tekin
Eski dam taşı tekin
Çohtandı aş yemirem
Nenemin aş tekin
Beşerin yüz yoldaşı olsa
Olmaz kardeş tekin.

5.
Dost işini düz etsin
Geceni gündüz etsin
Allaha çoğ yarvallah
Birimizi yüz etsin.

6.
Gözlerimden yaş ahtı
Gecem gündüzüm ahtı
Bir yara bel bağladım
Meni yalnız bırahtı
Ömrüm kehre olaştı
He adı yaşamahtı.

7.
Beşere sen
Hürmet et beşere sen
İş tutmağ şart degi
Şart odu başarasan.

8.
Bitti çırağda dağlar
Yahın oldu uzağlar
Gönlünde iman olan
Bellin allaha bağlar.

9.
Yar işler
Men baharam yar işler
Nene bala yanağın
Ya çoğ öper ya dişler.

10.
Sen getsew ne yaparam
Sensiz kime taparam
Sen olmasaw yanımda
İlla illet kaparam.

11.
Merde ne
Karşım alan merdene
Hepimizi besliyip
Mert babaydan mert nene

12.
Naza meni
Ögretew naza meni
Hiç bir vaht suçlama
Ne hahtı ne zamanı.

13.
Bire men
Bir süt veren bir emen
Korhıram bu dünyadan
Gedim birden bire men.

14.
Dedim baba kerküğün neydi esası
Dedi ilk daşın vurup sağ beneler ustası
Dedim baba ilk evel ne sesi eşittiyiz
Dedi bağda bülbüller birde horyatın
sesi
Dedim baba evlerin evel neyi hoşıydı
Dedi keşwe fincalar kömürde
mankalası
Dedim igitler toy etseydi ne olurdu
Dedi oğlum yedi gün sorada eglencesi.

15.

Ağla bala
 Balam çekiri sala
 Asıl desin rûhu ver
 Gülmağten diyim ala
 Bir hanadan bir görmüş
 Başını egmez mala
 Zaman gözü kör olsun
 Koydu bizi bu hâla.

16.

Kuru gözler yaş oldu
 Üregler atış oldu
 Koyduğuz körpeler
 O daha haraş oldu.

17.

Şa'irem kitabım var
 Kitapta hitabım var
 Düşmanın elin buktüm
 Dostumnan itabım var.

18.

Kurt ava
 Ateş üste kur tava
 Dağda bir aslan olsa
 Çıha bilmez kurt ava.

19.

Kurt alıptı
 Kim gâmenen kurtuluptı
 Sehepsiz koyun kimin
 Etrafım kurt alıptı

20.

Kurtu koyun
 Meydana kurtu koyun
 Belimiz tutan olsa
 Ederig kurtu koyun.

21.

Haraba
 Yoldaş olma haraba
 Bayguş yerçin gem yemez
 Diyer çohtı haraba

22.

Sene men
 Men süt veren sene men
 Gönlümü dağladıw gettew
 Ne etmiştim sene men

23.

Erbil musul elimiz
 Telaferdi belimiz
 Altun köprüyden beşir
 Uzun edip dilimiz.

24.

Mendelinin dağları
 Hiç bozulmaz bağları
 Düşüptü kere güne
 Hesteleri sağları.

25.

Bir musul bir telafer
 Geceler oldu hafar
 Kocamın yoldaşları
 O yoldan etti sefer

26.

Düz eller
 Eğri olmaz düz eller
 Bugünde düz olançı
 Yüz söz hekat düzeller.

27.

Çalalar
 Yalguz malın çalalar
 Asıl bir kere çaşsa
 Meyterini çalalar.

28.

Hem balam
 Hem zehir hem balam
 Felek derbeder etti
 Hem özüm hem balam.

29.

Bala zalım
 Adıydan bal az alım
 Çamır baba başına
 Çıharsa bala zalım.

30.

Ƙoma meni
Köyümnen ƙoma meni
Zalım felek tuş etti
Bu ƙarap ƙoma meni.

31.

Zamanı değiştirdiler horuz ğelet
baynırı
Bülbüler fiğan eder ƙařtan vayı saynırı
Bir fakirin evinde bir şey gördüm
ağladım
Baştım ƙazanlarında sada su ƙaynırı
Na'alac baş eğmişiğ değene
Değmeyene
Ama yazuğ çoğ kimse bizi ƙarap
aynırı.

32.

Haram zada
Ƙatmayın haram zada
Çoğlara hizmet ettiğ
Çiştilar haram zada.

33.

Düşeni ƙaldırmılar nasıl bir umutu bu
Kimseye rehim etmiler nasıl diyanetti
bu
Dünya aynı dünyadı bu 'alem değişildi
Haş bir birin yandırır sanki ƙıyametti bu
Ey ilahi canımı ister al ister biraş
Bu can her ne olursa billem emanetti
bu.

34.

Kervan sarıp şanımız
Kuşlar yiyor denimiz
Düşman uzaktan başar
Dost içiyor kanımız
Dağlanmaya cefaya
Alışıptı canımız

35.

Bir gülden
Gülsüz ƙalı bir gülden
Bülbül yüz fiğan eder
Ƙavuřunca bir gülden.

36.

Kerkük etrafı dağlar
Dağın önünde bağlar
Ƙurbanım o türkmene
Gelir bizi kucağlar
Gönlünde iman olan
Bes allaha bil bağlar
İstiriğ çalışağın
Ƙoymuru el ayağlar.

37.

Nenem meni doğanda ne ƙurda bir
balaydım
Nene babam önünde sanki ƙonca
lalaydım
Keşke şimdiye kader hele ƙurda
ƙalaydım
Nanca büyük olduğcam onca ğemim
çoğ oldu
Getti naz nimet vaştı her şeyimiz yoğ
oldu

38.

Leylan dadı
Çoğ hoştu leylan dadı
Babam öldü gömüldü
Mezarı leylandadı.

39.

Baharda ƙalı
Kış yaz baharda ƙalı
Evsiz adam akşamlar
Gider be harda ƙalı

40.

Bıraştıw şanada meni
Şanda bir yanda meni
Gözüm sana tikmiştim
Terk ettiw sen de meni

41.

Yüz ƙoyunu başarır köyün bir tek
çobanı
Bir ağa arif olsa besler elli obanı
Bir baba yalguz olsa elli evladı besler
Bes yüz evlat toplansa beslemez bir
babanı.

42.

Ona damı
Satmıram ona damı
Bir evi başarmırı
İndinin on adamı.

43.

Bir dağığ çılılmarığ
Cefaya sıhlımarığ
Esasımız demirdi
Bele tez yılılmarığ

44.

Bir dağığ erimeriğ
Sözümüzden dönmeriğ
Yüce allahtan başka
Kimseye baş eğmeriğ

45.

Yazdığımız şi'irler hoş dillerde bestedi
Ne keder sesi hoşlar sözümüzden istedi
'arifler çaş kalıptı bu mektebin haline
Telebesi dohtordı ustadları hastedi
Ğarip cahil yabancı sefasında yaşırı
Yabanyıdan yerlisi gece gündüz
yastadı
Bu yeni telebeler bizleri beğenmiri
Ezelinen biziydıg bu mektebin ustadı.

46.

Yabancıyı öğmeriğ
Emin dostı degmeriğ
Bizde bele 'adet var
Yâda boyun egmeriğ

47.

Bir kiraç al daş tutsun
Bir göze bak yaş tutsun
Her işe el vurulu
Muhim odu baş tutsun.

48.

Her beneden taş düşer
Hepi gözden yaş düşer
Her insan ğaribliğde
Yadına kardeş düşer

49.

Yad baharı kış olsun
Altunuy gümüş olsun
Adı batmış yaraya
Duşmanımız tuş olsun
Kışta bulut çoğ olur
Şart odur yağış olsun.

50.

Men kerküğün bağıyam erbilin
yarpağıyam
Altun köprü koy bilsin biteyen
bulağıyam
Teze tavuk beşirin her zaman
çardağıyam
Tuzhurmatı milletin her şeyde
ortağıyam
Karanlık yurdum için vallahi
çırağıyam.

51.

Üç kadeh meyçi geldim doldur içim ey
saķı
Bırakma sarhuş olum içtiğimi say saķı
Men gidirem ardımdan cananım gelir
bura
Cananımçın bir kadeh bırak kalsın pay
saķı
Cananımın vasfını ister anladım sana
Üzü nûr közü fincan kaşları da ay saķı

52.

Kervan yabancı olsa girdiği hana değer
Nalet o kula gelsin dar gün sultana
değer
Bir can emin beslense nene baba evinde
O canda ğayret olur ellibin cana değer
Burda neneden olduğ ölsekte burda
ölüg
Yaşadığımız bu vatan millyon vatana
değer

53.

Şirinliğ şordan olmaz
Yolçuluğ körden olmaz
Her insan rızķını yer
Hiç birşey zordan olmaz

54.

Bu kerkükte hanım var
 Kılıncım var kalhanım var
 Nece buranı salım
 Bin gömülen canım var
 Nişan da o nişandı
 Toprağında kanım var

55.

Üskegiydim dağ kimin
 Yanardım çırar kimin
 Bu çarar ters dolandı
 Veren oldum bağ kimin
 Bir gün yadı dağlarım
 Dağlandığım dağ kimin

56.

Eğeri yolu yan koyduğ işte tutuğ düz
 yolu
 Gediriğ bu düz yolda bilmiriğ bize nolu
 Bir ağaya güvendiğ dağıtı hepimizi
 Bele çasırtı bizi itirdiğ sağı solu
 Bu cennet diyarımız dönüptü
 cehenneme
 Nece tahamul edeğ günde bin dene ölü
 Allahın havasunda biz koğlıya bilmiriğ
 Kan ceset kablıyıptı dağı dereni gölü

57.

Sür saldı hana yüzler
 Yıhıldı yana yüzler
 Adam var den sepiri
 Hasretti dene yüzler
 Bu diyarda günahsız
 Bulandı kana yüzler

58.

Aparın hançı meni
 Eyleyin hançı meni
 İstirem hançınız da
 Görsün kervançı meni

59.

Nece yıhtılar yüksek kalanı
 Bizden kestiler mektüp salamı
 Damlar yıhıldı evler göç etti
 Zalım adamlar sürdü balamı

60.

Yabancı dalım alıp
 Elimden malım alıp
 Mazlum nece göz açsın
 Etrafın zalım alıp
 Menem kehir yemeğim
 Bozdu fikir damağım
 Zehire dönüştürdüler

61.

Elime aldım dertli kalemi
 İstirem yazım duva salamı
 Keşke döneydim ana yorduna
 Bir de gezeydim öz mağalamı
 İsterem kırım bir de tobamı
 Gönlüm istiri eski obamı
 Üç vakit duvam budu mevladan
 Ölmeden evel görüm babamı
 Keşke döneydim sizi tapaydım
 Eski yerime tohum sepeydim
 Bacı kardeşten gireydim eve
 Nenemin elini bir toğ öpeydim

62.

Nenem saçın yoluru gözü yaştan doluru
 Beş on yabancı gelip babam malın
 bölürü
 Düştüğ kafeslerine kaldığ heveslerine
 Hepsı vakit diskinniğ patlama seslerine
 Bu şirin yaşamağım

63.

Biz severiz sizleri
 Siz de tutun bizleri
 Düzlerden yaşamışığ
 Unutmarığ düzleri
 Bizlere hayin çıkan
 Kare kalır üzleri
 Gelen kervan biz hançı
 Yolla sallığ yüzleri

64.

Üz be üz vurulmarığ
 Çok sertığ burulmarığ
 Ağalar balasıyığ
 Koyunan sürülmerığ

65.

Bu diyarda şartız biz
Yuvamız var  ertig  biz
Efendiyden efendi
Sert adamnan sertig  biz

66.

Çölde  adırım olsa namerten dal
istemem
Kuru yerde yatarsam kimseden mal
istemem
Bu iki g nl g  dünyanı kerametle
bittirem
Günde su ekmek yesem minnetten bal
istemem
  z   z m tanıyanı her i im terse gelip
 ansım   z   eredi ba ma a fal
istemem
Fakirlikten yaşadım zenginlikte gözüm
yoh
Padi ahta olursam vallah 'abda
istemem

67.

Kestiler heri zek tı
Ezdiler memleketti
Ba ımıza döküldü
Dünyanın feleketi

68.

Ay nene hananetin yoh u hiçbir insanda
Re im vefa keramet bunlar vardı he
sende
He seniydin yı mı tın bizi ba ın üstüne
Sen gideni  almı ı  her birimiz bir
yanda
Bir iki  arı  kölgeni benzedirdik
cennete
O günden sen gideni sanki ya ırı 
 anda
Hem sen gittin hem babam bizi yalnız
 odular
Murat yusuf s leymanı kodun yana
yana

69.

 oh  urbet dula tınız
Gam  ehre bula tınız
Bizler billig  ne  alde
Bugüne ula tınız
Öğretmenler bir  m r
Zamnından g r  t n z

70.

Bu ayın be i gelsin
Gönlümün e i gelsin
Her kim bizden  ezetmez
Evine le i gelsin

71.

Babam dedi ay oğlum
 alma  ezin nay oğlum
Dostun rakiba uysa
Onu rakip say oğlum

72.

Babam dedi dal oğlum
Bir az yalnız  al oğlum
Eğer benden olursa
Yemiyesen bal oğlum
G rmemi  insanlardan
Almayasın mal oğlum
Dostun seni saldıysa
Sen de onu sal oğlum

73.

Yarama
Tuz koydular yarama
Vefalıya ruhun ver
Vefasıza yarama

74.

Bir de da 
Avcı gezdi bir de da 
Eski da  sa almadan
Vurdu mene bir de da 
Gen li imin lezzetin
Felek koymaz bir dada 

75.

Sen koydın  ocalım yar
Getirdin 'acelim yar
Sen gitsen ben de  llem
Hiç yoh u mecalım yar

76.

Zehrettin balım yar
Telef ettin malım yar
Seni miskin sayardım
Ama çıktın zalım yar
Kararın eşkar eyle
Koyma bunca dalım yar

77.

Dost evinde sefa var
Gurbet elde cefa var
Hâlâ sizi salmıram
Gene mende vefa var

78.

Gözlerim yaşsız olmaz
Benneler taşsız olmaz
Koyma yalnız yaşıyım
Hayat yoldaşsız olmaz

79.

Taş üste
Elde tutup taş usta
Felek yüz tepme çalar
Taş koyandem taş üste
Kurbanım o zülfe ki
Dolanır kaş üste

80.

Bir zar attım göle men
Başa saldım bela men
Canım yağa bulandı
Caymamışım hale men
Sağ elimi keserim
Vermem başka ele men

81.

Bu han nasıl bir handı
Dört etrafı külhandı
Güzel var ev bezedi
Güzel var ev yıhandı

82.

Sorma nasıl yaşıram
Vur kimin dolaşıram
Yüz 'aleme ders verdim
Bes önünde çaşıram
Düşünürem ne yoldan
Men sana ulaşırım

83.

Cahilleri eyledin arif bir usta kerkük
Ğariba ağla diyen gülüsen dost kerkük
Yüz bin göz hasret olup bir dakika görüşüne
O ğaribler bekliyor adından posta kerkük
Hiç gönlümden gelmiyor seni bırağım gedim
Kocam babam yatıptı torprağın üste kerkük
Zannetme göç edenler birgün seni unudu
Ğaripler söz hekatın edipti beste kerkük
Dünyaya göz açanı seni yaralı gördüm
Git asıl dohtorundan dermanın iste kerkük

84.

Bulağ çukur pıryadı
Gecelerde var adı
Musallaydan 'abu ülük
Kabul etmez bir yadı
Seyit kızı mezarlığı
Dolup adamlar adı

85.

Altın köprü sesi var
Kerkükte havası var
Balıhçılar elinde
Balığın devası var
Altın köprü esirdi
Ezelden esası var
Aynı benziyor kerküğe
Durmayan hasası var
Altın köprü vasıf olmaz
Bir uzun kasası var
Kerkükten bir parçadı
Her şeyde hissesi var
Köprü malı hiç bitmez
Bir büyük hasası var
Köprüyü bele görme
Altından kafesi var
Köprü kimsesiz değil
Sağ soldan ensesi var

86.

Çardağlı kömbetliyden
Dolanır mirvetliyden
Yengiceyden emirli
Güler beyatlıydan
İmam zeynel-abdine
Biner gideriz atlıydan

87.

Sağ yeri kürek ezer
Çamur damı direk ezer
Düşünme baş almağı
Ğaribliğ ürek ezer
Bir sevda bir de cefa
İnsanı çabuk ezer

88.

Baba yerin şatıpsız
Dost ahabın atıpsız
Bacı kardeşten uzağ
Billem nece yatıpsız
Ğurbet elde her bayram
Ğam kehre batıpsız

89.

Uzağdasan gel beri
Kesme bizden haberi
Ateş gibi yanıyor
Ninemizin çiğeri

90.

Düşmüşüz dile dostum
Batmışız nile dostum
Öz köyünde hür yaşa
Baş eğme file dostum
Çoklar ğurbet elinde
Dönüptü file dostum
Ğurbetin her gecesi
Benziyor yıla dostum

91.

Tutun büyük sözünü
İncitmeyin özünü
Bırakmayın yollarda
Neneyizin gözünü

92.

Qabladı toz vatanım
Görmürü göz vatanım
Değer bütün aleme
İstemez söz vatanım
Ğurbet cennet olursa
İsterem öz vatanım

93.

Çekiri ezan adam
İlmi ezen adam
İğit ol öz elinden
Hakkını kazan adam
Canından bezar olur
Ğurbete gezen adam

94.

Sana ğarip
Ay ğarip sana ğarip
Ğurbette yıhıldın
Yaramaz sana ğarip
Ğurbetti tapu etsen
Diyerler sana ğarip

95.

Yükümüz ğanda kaldı
Ğanda bir yanda kaldı
Nanca baba iğitler
Bu yan o yanda kaldı
Kerametini isteyen
Durar vatanda kalı
Bir çöl yerde vurulduğ
Yaramız kanda kaldı

96.

Kervanı ğanda görün
Ğanda bir yanda görün
Yaşamağın lezzetini
Gelin bu yanda görün
Kerküğün cemaalını
Güneş çığanda görün

97.

Ağlıyasan karı tekin
Yetimler yarı tekin
Dünyada ciğer yoğtu
Nene ciğeri tekin

98.

Görmedin bir az sefa nene ezildin ahtan
 Bu iki günlük ömrde he yaşadın ahtan
 vahtan
 Odur şefak açıldı uyku bilmedin nedir
 Yorulmadın balançın bunca leyle
 demekten
 Koymadıw bir tek dakika bala karnı aç
 kalsın
 Balanı toht etmekçin kendin kestin
 yemekten
 Ey vefalı ey hanin gözünde yaş kalmadı
 Gece sabaha kadar he balana
 bahmahtan
 Hanin nene yoruldun senin belin
 büküldü
 Balanın beşiğini bu kadar
 kucaklamahtan

99.

Ğarip ölse kim düzer onun mezar taşını
 Ğariplerin kim siler gözden ahtan yaşını
 Her kesin öz diyarı bir cennettir özüne
 Ama yazık çok kimse gitmiş almış
 başını
 Ğubette bayram olur bacı kardeş ana
 yok
 Acaba nasıl yiyorlar onlar bayram aşını
 Adı batsın gurbetin alemleri derde şalıp
 Ana balasını bekler bacı kardeşini
 Yurt içinde ayrılan söyler nedir ayrılık
 Ğurbette kalan bilir ayrılık atasını

100.

Bes anadan
 Söz diysen bes anladan
 Göz ayaktan olum
 Olmuyum bes annadan

101.

Uzağlıhtan
 Döngünen uzağlıhtan
 Ona buna yalvarma
 He yaşa üz ağıhtan

102.

Gözlerin yaşa dönüp
 Kalemin kaşa dönüp
 Çok yalvardım bilmedim
 Yar kalbin taşa dönüp

103.

Ay baba hananetin yohtu hiçbir insanda
 Rehim vefa keramet bunlar vardı he
 sende
 He seniydin yığmıştın bizi başın üstüne
 Sen gideni yaşırığ her birimiz bir yanda
 Bir iki karış kölgeni benzedirdiğ
 cennete
 O günden sen gideni sanki yaşırığ
 handa
 Sen de ey zalım felek meylin bize
 salma
 Sabır tahtet kalmadı kafa canda bedende

104.

Rakıba sen
 İçmisen rakı be sen
 Bu kadar vefalını
 Satısan rakıba sen

105.

Sevda dadı
 He gözüy sevdadadı
 İndi 'alem mal sever
 Kalmıyıp sevda dadı

106.

Yeri sağ
 Tut koyunu yeri sağ
 Sinemde bir yara var
 Hiç olmuyor yeri sağ
 Rakıba ateş alır
 Birbirimizden yeriseğ

107.

Daldım şehir yeline
 Göz dikmişim seline
 Yüz rakıp kurban olsun
 Saçınızın teline
 Erisin bu göz hayranım
 O 'udun bir teline

108.

Yük apardığ hana biz
 Yüğü bırahtığ yana biz
 Birbirimizi salmarığ
 Bulansağ kana biz
 Avcıyız asi yerde
 Kuş indirığ dene biz
 Bu kadar gam kehre
 Dayanmışız gene biz
 Kara gün fakirliğten
 Yaşırığ merdane biz

109.

Dil öğrettığ lala biz
 Şahlandığ bir dala biz
 Ara bozan üzünden
 Kaldığ bu hale biz
 Her kes ettiğın etti
 Kaldığ dal dala biz
 Ne halda yuva yaptığ
 Uçurtmadığ bala biz
 Ahlak şeref severığ
 Baş eğmeyiz mala biz

110.

Veren oldu obamız
 Zor tobadı tobamız
 Felek gözüy kör olsun
 Zirek alıdıw babamız

111.

Tuş olmuşuğ derde biz
 Çara bulağ harda biz
 Her kes geri çekildi
 Kaldığ ara yerde biz
 Yabancı ğarib teki
 Gezirığ diyarda biz
 Dünyada muhtac olsağ
 Baş egmerığ merde biz
 Bes allaktan isterığ
 Kalmıyağın darda biz

112.

Yol gösterdiğ köre biz
 Ama düştüğ toza biz
 Sele harda gem yohtu
 Hatta gideğ ora biz
 Düştüğ rakı derdine
 Yolu sora sora biz
 Dostum ğalatlığ etme
 Şakını yerığ sora biz

113.

Tutsağ dedemizin yolunu bal kıalmaz
 sağı kıalmaz
 Dağılı meyhaneler bir damla rakı
 kıalmaz
 Hak bulunsa tesavi bütün 'aleme karşı
 Daha ne-hak yollarda hayin merakı
 kıalmaz
 İğit ol eyliğ eyle bu iki günlüğ dünyada
 Çünkü dünya 'azizim kimseye bağı
 kıalmaz

114.

Özü tut
 Bağdan kıupart özü tut
 Öğünde kere gün var
 Bir gün evel özü tut
 Bağma 'alem sözüne
 Özü begen özü tut

115.

Ay çıhtı battı baba talihim yattı baba
 Evelki sehebimiz bizleri sattı baba
 Nene bacı kıardaşlar senewçin mahtı
 baba
 Halimiz ölümden de better berbattı
 baba

116.

Açmadı göz babamız
 Çoğ dedi söz babamız
 Kimseye baş egmezdiğ
 Kıalsaydı öz babamız

117.

Gönül açtım vefaydan
Yaşamadım sefaydan
Babam yetirdi bizi
Men billem ne cefaydan

118.

Qaldım gün yatan yerde
Zalım oğ atan yerde
Bizde bir gün yatarıg
Babawız yatan yerde

119.

Ne dam al
Ne damıw sat ne dam al
Düz insanı değışmez
Ne büyüklüñ ne de mal

120.

Kerwanım hana getti
Quş saldım dene getti
Babam ne halde meni
Qoydı meydana gitti

121.

Yar öğümde çasıırı
Dur kimin dolaşıırı
Bu sevda pazarında
‘Aşıqlar güreşiri

122.

Bir nene balasıyçın oturuptu ağıırı
Bir bacı qardeşçın qareleri bağıırı
Baba beli bükülüp bañar ciger dağıırı
Nedi bu ne gelipti bu bizlerin başına
Bağııllar gülülller gözümüzün yaşına

Bir yoğsuza rast geldim ev eşyasın
şatırdı
Balaları çılın çılpağ kuru yerde yatırdı
Nene şamçın ekmeğı şada suya qatırdı
Nedi bu ne gelipti bu bizlerin başına
Bağııllar gülülller gözümüzün yaşına

Nanca igitler boş başal dolanıırı
Elli ‘abalı gördüm el açıp dileniri
Bu yoğsuzluğ üzünden namuslar
elleniri
Nedi bu ne gelipti bu bizlerin başına
Bağııllar gülülller gözümüzün yaşına

123.

Çoğ severdim seni yar
Bağıtımın yuldızı yar
Yadlar araya girdi
Ayırdılar bizi yar

124.

Her gelen yazar bizi
Ezipti azar bizi
Qavuşmadan öldüyseğ
Qabul etmez mezar bizi

125.

Bir yel kimin esisen
Uzağ yollar kesisen
Gönlüm kafes sen de kuş
Bes qonmağa ‘asısan
Gidendew hiç dönmüsen
‘asi quştan ‘asısan

Bir kuş indi hanıma
Qondu benim yanıma
Küfür oldu yarı sevdim
Dünya qahtı canıma

126.

Doğtoram qan çekerem
Canıwdan yan çekerem
Öllen bir gün can çeker
Men günde can çekirem

127.

Yar hüsnün aya deger
Kiprigiw yaya deger
Senew mene yarlığıw
Bütün dünyaya deger

128.

Gene çaldıw nayı sen
Qoyun qızuyı yayısan
Bunca sevdadan sora
Meni düşman sayısan
Özün begendiw sevdew
İndi nişin cayısan
Cemalıw ay olursa
Labud torpağ payısan

129.

Gene girdew moru sen
Gözellerin torusan
Buna yarlıg diyilmez
Ne gelip ne sorusan
Sensiz yaşıya bilmem
Gönlümün dohtorusan

130.

Zordan allam
Kuşumçun zor den allam
İş gelse zorbalığa
Men yarı zordan allam

131.

Kazı siz
Uçurtmayın kazı siz
Bir gün yarı kaparam
Mehkemesiz kazısız

132.

Dağ üstünde lalaydıw
Sen köyümde qalaydıw
Gönlüm seni sewipti
Hele körpe balaydıw

133.

Sen bir kasap kızısıan
Her ne diriğ kızısıan
Öldüğ seni sormahtan
Hiç sormusan bizi sen

134.

Bel ver allaha hoştu
Ağır mal paha hoştu
Kalsaw yüngül olusan
Varmağıw daha hoştu
Senden sonra şirin yar
Ölmeğim daha hoştu

135.

Çoh ağladım zar günü
Gördüm elli şer günü
Şad günü yoldaşıydıw
Attıw meni dar günü

136.

Görüpler hahtan seni
Vuruplar ohtan seni
Vefasız yar olsaydım
Dağlardım çohtan seni

137.

Baş kaldır bağ başıma
Tökülüp ağ başıma
Küfür oldu elim tutıw
Bes bunca kağ başıma
Yıhtıw bir yerde meni
Yığıştı hağ başıma

138.

Gözüm kattıw yaşa sen
Özüw kefte yaşasan
Dünen elimi tutıw
Bugün kahtıw başa sen
Bir gün günüme düşsew
Adıw desew çaşasan
Git raqıba bel bağla
Bağım nece yaşasan
Ölsem sene baş egmem
İnan olsaw paşa sen
Gördew meni dar günde
Geldew menen heşe sen
Özew özwe zulum ettew
Git dönesen daşa sen

139.

Başıw kaldır bağ aya
Hasret olsun hağ aya
Fani dünya qalmadı
Yusuftan züleyhaya

140.

Kan ahırı
Gözümnen kan ahırı
Sevdamızdan qorhıram
Olsun bir kan ahırı

141.

Karani
Bir qarıştı qar eni
Yar kısmetim olmazsa
Hiç soymaram kereci

142.

Al gir yar
 Begendiğew al gir yar
 Besti bunca kere gün
 Kereni soy al gir yar

143.

Dostan oldum
 Söz verdim dostan oldum
 Düştüm senew 'aşkıwa
 Yüzlerce dostan oldum

144.

Sehepsiz
 Olun mene shep siz
 O günden sen gedipsen
 Men kalmışam shepsiz

145.

Ögünde gül
 Bülbülün ögünde gül
 Ağla dostıw ögünde
 Duşmanıw ögünde gül
 Ğam yuhuyu tutanda
 İgitsen ögünde gül

146.

Bırahtıw hana dönüm
 Kuş tekin dene dönüm
 Cigerimi dağlıyipsan
 Çoğ zahmet sene dönüm

147.

Sevdawa düşen oldum
 Oñuwa nişan oldum
 Haber aldım gedipsen
 Onda perişan oldum

148.

Kağ oñu
 Ver koyuna kağ oñu
 Yaman dostan uzağ ol
 İyi dostan kağ oñu

149.

Doğtor devam yazırı
 Cigerimi eziri
 Sensiz babam diyarı
 Harabaya benziri

150.

Şarap içtim tasta men
 Ne gemli heveste men
 Heber aldım gedipsen
 Kur'an düştüm hasta men
 Sen gettew güle güle
 Koydıw kalım yasta men
 Heberiw olaşmadı
 Çoğ bekledim posta men
 Yar adıw dilimde
 Eylemişem beste men
 Sen gideni hesretem
 Bir vefalı dosta men

151.

Men vefalı beşerem
 Seni görsem çaşaram
 Sen kısmetim olmasaw
 Terkü dünya yaşaram
 Seni mene verseler
 Ağa tekin yaşaram

152.

Yad oñuydan vuruldum
 Öz köyümnen sürüldüm
 Sen gideni ölmüşüm
 Geri döndiw dirildim

153.

Olaş
 Dostıw açsa ol aş
 Leylen bir ağ diyende
 Tez yahyava olaş
 Memet onıyçın ağlar
 Tarık ğarip dolaş
 Murat diyer tarıkçın
 Çoğ fikrimiz bulaş
 İndi igitler he zamanan güleş
 Ali'nin ekinine kimler saldı ataş
 Murat cengiz daim töker göz yaş
 Şimdinin ağaları
 Hepsi yiri kul aş

154.

Yana çektim
 Atımı yana çektim
 Beş il senew cefaw
 Men yana yana çektim

155.

Gönlümün yarasında
 Umut yoĥ çarasında
 Gönlümün devası var
 Göziwin keresinde
 Aşkıw biraĥtı yaĥım
 Dağların deresinde
 Tariĥ adım yazıptı
 Aşıklar sırasında
 Leylandan yaĥyavanın

156.

Yaĥyavanın köyünde çoĥ ĥali perişan
 var
 İhtıyarı genci de yaman derde düşen
 var
 Yapısın yer etseler ekinin dağıtsalar
 Yaĥyavanı tıparıĥ tıpağında nişan var
 Zannetmewen yaĥyava çöl olsa
 dağılısız
 Tariĥ var ömür boyu ardınızca düşen
 var
 Hiç demeyin kocalıĥ düşeriĥ el ayĥtan
 Ardıyızdan balalar sizlere yerişen var
 Görmeyenler koy gelsin baş vursun
 yaĥyavaya
 Bir baĥsın yaĥyavada ne bostan gülü
 şen var
 Bir yol var arasında

157.

Sevinim bes evimnen
 Ayaĥıw kes evimnen
 Her kes baş aldı gitti
 Kesildi ses evimnen
 Yanımda kimse yoĥtu
 Kırmuşam yas evimnen

158.

Ağaçta tütü nedim
 Gülsüz cumbutu nedim
 Bala gidenen sora
 Memmeni sütü nedim

159.

Ėam nedip baĥ bizi
 Ezip tüküp aĥ bizi
 Ėam içinde yaĥırıĥ
 Şad aynırı ĥaĥ bizi
 Allah bir gün evel
 Mezara biraĥ bizi

160.

Baĥçamızın barı var
 Elma heyva narı var
 Kimseni lom etmewin
 Her beşerin yarı var
 Ne ölürem kırtulum
 Ne gönlümün çarı var
 Her insanın gönlünde
 Bir sevda eseri var

161.

Kırudu boyaĥımız
 Maĥ olup oyaĥımız
 Bir parça kana benzer
 Eriyen doyaĥımız
 Kör olaĥın saĥ kılsın
 Elimiz ayaĥımız

162.

Bu aslan çemi yıĥar
 Ėalebi şamı yıĥar
 Yıĥılmayan insanı
 Dünyanın ĥami yıĥar
 Senew kere gözlerew
 Meni aĥamı yıĥar
 Kıarınca oya oya
 Büyük bir damı yıĥar

163.

Beg oĥluyuĥ özümüz
 Yalan deĥil sözümüz
 Kıoy bir yoldan köç edeĥ
 Görükmesin tozumuz
 Kıarınçadan kıorĥuram
 Bir gün oyar gözümüz

164.

Bir dostum var ustadı
Yeri başım üstedi
Uğrıya cefa çektim
Döndü kanım istedi

165.

Bura han
Kimdi yurdun burahan
Yad yurduna baş eğmem
Eğer olursa bura han

166.

Üz ağa
Ge bu suda üz ağa
He yahını düşünme
Birazda bah uzağa
Elli köyü başarı
Eğer olsa düz ağa
Köyde gördüm bir kıla
Emir ediri yüz ağa
Kim kime emir edeceğ
Siz ağasız biz ağa

167.

Yeri yandı
Yar güzel yeriende
Nişin yerli insanın
Mecliste yeri yandı
Yıldız ahtı beg üste
Özüyden yeri yandı

168.

Dalma yad emegine
Başıwı egme begine
Hür yaşıyağ razıyığ
Bes karın ekmegine

169.

Gam bize dost oluptu
Bizlerden mest oluptu
Çoğ hanadan igitler
Bugüne pest oluptu
Evel kedir varıydı
İndi mal üst oluptu

170.

Gem bize heves edip
Hoş günümüz yas edip
Gönlümüzün içinde
Nece bir esas edip
Ne şallı ne öldürü
Bizleri vesvas edip

171.

Evel zirek kağardıg
Cama perde tağardıg
Pek niyetten namustan
Birbirimize beğardıg

172.

Gözlerim çohta yohtu
Avçıda ohta yohtu
Bele yoldaşı nedim
Var da var yohta yohtu
Deme yarın beke öllem
İ'timat vakta yohtu

173.

Dayanmıram azara
Gideğ bir hoş pazara
Gurbet elde evladı
Kimler kıoyar mezara

174.

Çağırı beste gerip
Gamli heveste gerip
Kim durar başıw üste
Düşendew haste gerip

175.

Eski yazı silindi
İyi harap bilindi
Kerim evimizde bayram aş
Göz yaşıydan yeyilindi

176.

Geçer dostum
Öğümden geçer dostum
Gurbette sen sabır eyle
Kara gün geçer dostum

177.

Yengi yazı yazmırıg
Dost üreğin ezmiriğ
Çoh beyram özüwüzden
Bir gönlü hoş gezmiriğ

178.

Ne war dostum
Sor mene ne war dostum
Bizde cefa kehir var
Sizlerde ne var dostum

179.

Keher günü gem eder
Gülün gözün nem eder
Bir tek gözew dar olsa
Allah rızkın kem eder

180.

Babam tuğu düz yolun
Koydu qalsın üz yolun
İndinin igitleri
Hepsi tuğup kız yolun
Giden gün geri dönmez
Siz saçwızı yüz yolun

181.

Babam yaptı yapını
Yad apardı tapını
Gün kere yarıyan az
Çalağ naıhsı kapını

182.

Ne naya
Didew çalsın ne naya
O balayçın gem yerem
Meħrim olup neneye

183.

Ėem gewli dağ dağ eder
Kere saçı ağ eder
Bir tek göziw toğ olsa
Allah özün ağ eder

184.

Baltası
Kim görüptü bal tası
Ezer rakıp başını
Demirçinin baltası

185.

Bir 'aşrete şan dedim
Menem perişan dedim
Dediler sağ avcıyıg
Kurağın nişan dedim
Dediler ne künahtı
Bes tökmewin kan dedim
Onca sabrım çohıydı
Dad dediler can dedim

186.

Ėaripsen arħadaşım necedi yaşamağıw
Acaba kimlerdendi oturmağıw
kaħmağıw
Ėaber aldım Ėurbetten gizli gizli
ağlısan
Sele bu harda qaldı oynamağıw
gülmeğıw
Sen özew karar verdiw Ėurbet ele
kitmeğı
Nişin pişman olupsan daha nedi
yanmağıw
Baba nene ağlırı zanneder ölü seni
Gözden gönülde uzağ nedi senew
kalmağıw
Kardaşlarıw bacılarıw raħem eyledi
Gözlerin yola tikip bekler seni
dönmeğıw
Ge heber al o nenewin yanmış
cigerinden
Her şeyden vazgeçti ister senew
görmeğıw

187.

Yadı sürün Ėanlara
Ėanda külħanlara
Beliwiz bağlamawın
Vefasız çıħanlara
Bir gün oħumu çağlam
Evimi yıħanlara

188.

Bir 'aşrete katıldım
Ora ucuz satıldım
Varlıydım baş üsteydim
Yohsul oldum atıldım

189.

Bu diyarı biz yaptığ
Bir yıhtılar yüz yaptığ
Nişin bele egilip
Biz yapandağ düz yaptığ

190.

Sakiyem badam yohtu
Bu sesim sadam yohtu
Yad diline aldanma
Yadlarda adam yohtu

191.

Bahma kalabalığa
Girmişig bahalığa
Denizde suya kader
Rengin salıp balığa
Çohlar diyer ağayam
Degmiri ağalığa

192.

Mal kocamın malıdı
Mülküdü halalıdı
İndi sehebi olan
Kocamın dalalıdı
Bizi bugüne koyan
Dostumuzun elidi

193.

Seslewin usta gelsin
Baş vursun dosta gelsin
Her şey onda bilini
Beklewin posta gelsin
Her kim bizi kırsa
Tepesi üste kelsin

194.

Bahırdığ fala kimiz
Hoş harap hale kimiz
Ömür boyu sahladığ
Bir kuru dala kimiz
Hamdolun baş egmediğ
Namerten mala kimiz
Aynı benziriğ lala
He dal dala biz
Çöp yığdıg yuva yaptığ
Görmediğ bala kimiz

195.

Menim bu yanığ gönlüm seni ister
kardeşim
Her suratıw görendem durmaz ahar göz
yaşım
Zan eyleme bir dakika seni yaddan
çıhardm
Ama nedim ne yoldan men yanıwa
olaşım
Bayram olur bu 'alem kef safaydan
yemeğ yer
Sen yoħsan zehir olur bu şanlı beyram
aşım
Ne kader uzağtasan gece gündüz
yanaram
Sen dönmesew yanıma sönmez benim
ataşım

196.

Bu yoldan beg de getti
Gönlüme degdi getti
Utandı mene bahsın
Başını eğdi getti

197.

Oları sen
Yadlama oları sen
Gül ol bülbül olançı
Bayguşçun ol arı sen

198.

Canaza dolu
Mezar canaza dolu
Dünyanın 'azabından
Ölse can azad olu

199.

Bu sular bulanlığdı
İçi dolu balığdı
Çoh şeylere mahrumuğ
Dünyamız bahalığdı
Pazarda bir iş yohtu
He boş kalabalığdı

200.

Çıhartıg yara kimiz
 Bulmadıg çara kimiz
 Allımızda Yazılıp
 Giregin kere kimiz
 Hasta düştüg dermançın
 Tapmadıg yara kimiz
 Rakibi ataş aldı
 Kurandağ ara kimiz
 Rakib zalım elinden
 Gidegin hara kimiz
 Vasiyetliğ başımız
 Egmeriğ wara kimiz
 El açmadıg namerde
 Girseğ mezara kimiz

201.

Yıldırım çağar geçer
 Yıldızlar ahar gecer
 Bugün de yihılana
 Her gelen bağar geçer

205

Kim uzağ
 Bizden oldu kim uzağ
 Bir gün olur bilini
 Kim üzü kere kim üzü ağ

202.

Kim düzdü
 Sineme oğu kim düzdü
 Müsteğbelde bilini
 Kim eğiriydi kim düzdü

203.

Aşıklar hoş geziri
 İçen sarhoş geziri
 Ne iş kaldı ne de kar
 İğitler boş geziri

204.

Çağırın zor adamı
 O zordan sor adamı
 Tuz ekmeğe kıymayın
 Tez eder kör adamı

205.

Kuş indi bağım üste
 Kõndu çardağım üste
 Yavrular kõmelenip
 İki habe zağım üste
 Ara bozan ayağın
 Başı ayağım üste
 Harap yoldaş su seper
 Yanan çırağım üste
 Sonalar da tük töker
 Kuru bulağım üste
 Sol ayağım kırılıp
 Kalmışam sağım üste
 Her gelen balta çalar
 Binam dayacağım üste
 Kere boyağ katılar
 Bu ağ boyağım üste

206.

Kazı oğlu ağırlı göz yaşı kana damlar
 Ev sahabi baş aldı dönüptü hana damlar
 Cüt kâhvenin meydanı oluptu kızlar
 çarşısı
 Çünkü gözden itipti kâhraman han
 adamlar
 Kardeş o eski kalamız dört yandan
 bağlanıptı
 Harda kaldı kaladan inip çıhan adamlar
 Piryadi musallada kimseni tanımırığ
 He gerib gurabadı bize bağan adamlar
 Ahmet ağa koryada hağ birbirin tanırdı
 İndi oranı alıp yengi kağan adamlar
 Evel begler elmasta dam dögenler
 sehebi
 İndi avcı geçildi tapmaz külhan
 adamlar
 İndi baba igitler he bes para kaldırı
 Ezelden kaldırırdı kılınç kalhan
 adamlar
 Ezelden hür yaşardığ büyük olduğ
 garipten
 Bed aslıdı süfledi bizi yıhan adamlar

207.

Hanı ağa beğimiz
 Hiç edip emegimiz
 Düşüp aslan ağzına
 Bir luğma ekmegimiz

208.

Bir kuş var dağım üste

He diyer alım ste
 Rakıbi oruduram
 Bu yanan alım ste
 İstedim o gn olsun
 Emredim zalım ste
 Rakibler sahip olup
 Kymde malım ste
 Dostum 'acı zehiri
 atır balım ste
 Menim ocam ustaydı
 Gere he alım usta

209.

agırn dev seabin
 ardalı mev seabin
 Bir deneni begensew
 İlk evel sev seabin
 Ne idim gnde misafir
 awır ev seabin

210.

İncidi
 Sedef dei incidi
 Men yara hi kıymaram
 z meni incidi
 Yara ne lewin olsa
 He saibin incidi

211.

Bir incie
 Al menen bir inci ge
 Yz altn elli esir
 ar etmez bir incie

212.

Arılar baldan olup
 Blbl daldan olup
 Hi adamlı almıyıp
 Heps şey maldan olup

213.

Bizden bir day getti
 Canının ay getti
 Arifler meclisinde
 Bıratı pay getti
 Uramadı adlıa
 Baında vay getti

214.

İslam evi din evi
 Kafir evi cin evi
 Felein bir tepmesi
 Kavul etti bin evi

215.

Bu evler bucaını
 O sarıp ocaını
 Zalım ader boş oydu
 o nene ucaını

216.

Yavru tekin zaım var
 Salarımda aım var
 o zahmet sa olum
 reimde daım var
 Ne dotor var ara etsin
 Ne sarmaın baım var
 amde yapa yaluzam
 Sefada ortaım var
 Ne sabır aldı mende
 Ne regte yaım var
 Ne daldam var sıılıım
 Ne yanan ıraım var
 Ne yerim var ekinin
 Ne gzden bulaım var
 Evimde z stmde
 He ere boyaım var
 Ne meni aldıran var
 Ne benim ayaım var
 Ne dil var bir sz desem
 Ne szın ulaım var
 Bir evdeyim ne apı
 Ne dayanacaım var
 Ba alıram ne nian
 Ve ne de ocaım var
 Yaarsam ne diskinme
 Ve ne oyanmaım var

217.

O evler sesli evler
 Kefli hevesli evler
 Felein arı dnd
 Oluptu yaslı evler

218.

Babam dedi zor oğlum
 Haḥçı kırma tor oğlum
 Kimseden çögen alma
 Eğer olsaw kör oğlum
 Eliw yetse yoḥsulu
 Heḫi vakit sor oğlum

219.

Babam dedi daş kaldır
 Ağırı yavaş kaldır
 Dedi oğlum düz iş yap
 Her meydanda baş kaldır
 Arif ol kare günçü
 Özüçün yoldaş kaldır

220.

Yar uğruyca baş koydum
 Kuru göze yaş koydum
 Onca derdim deġeten
 Doḫtorları çaş koydum
 On yıl sevdadan sonra
 Aşk üstüne taş koydum

221.

Neyçi ya da
 Nay vermez nayçı ya da
 Men uğruyca can koydum
 Yar oldu neyçi ya da
 Bu ġarṭa eyliġimizi
 Salmısan neyçi ya da

222.

Keḫir ḫifet yedim men
 Bilmim hara gedim men
 Düşünürem kardeşsiz
 Nece bayram edim men

Olaşmırı ses mene
 Etmiller hawas mene
 Kardeşim evde deġi
 Bayram olup yas mene

223.

Konuşmam lalam kardeş
 Bes sana dallam kardeş
 Her gün adıw çağırı
 Oḫur da balam kardeş

224.

Beli bala
 Kātıram balı bala
 Nanca eve girendem
 Etrafım alı bala
 Nene babadan sonra
 Kimsesiz qalı bala

225.

Ne yeġin
 Aşçın alım ne yeġin
 Yetim diri bayramdı
 Ne kireġin ne yeġin

226.

Çekim özüm
 Öz malım çekim özüm
 Yara gönül men verdim
 Cefasın çekim özüm
 Olmaz on yıldan sonra
 Kiraye çekim özüm

227.

Koyduġ bala
 Kim kaymaġ koydu bala
 Çoḫlar baş aldı getti
 Yerinde koydu bala
 Baba tekāttēn düşüp
 Gözünü oydu bala
 Baba barda sarḫoştı
 Ögünde boydu bala

228.

Boyandıġ kereye biz
 Ḥasretiġ çaraya biz
 Ömrümüz bitirdiġ
 Ne koyduġ araya biz

229.

Çaġırın düz şahadı
 Çünkü sözü bahadı
 Yaman sevda çürüttü
 Asıl mecnun ferhadı

230.

Saķi benim badama ķiydi mey
 biraķmadı
 Doldurdu badesin hiķ uziune baķmadı
 Ne ķere taliķim var gōnūl verdim bir
 yara
 Yarın yolun beklerdim yaķtı daha
 ķaķmadı
 Susuz ķalan ekinde yalvardım yaķıķ
 olsun
 Őansıma bulut oldu bes yuldurum
 ķaķmadı
 Diyirler yulduz aķsa dūķen yeri nem
 eder
 Őansıma bin yulduzlardan bir tek
 yulduz aķmadı
 Őmūr bitti sewiķerdiķ sora ayrılıķ oldu
 Men ķaķķasın taķmadım oda ķaķķam
 taķmadı

231.

İstemiri mew gewil
 Daim ister ev gewil
 Men diyrem ũobalıyam
 Mene diyer sew gewil

232.

ķuķum uķtı ũar oldu
 Őōlde derbeder oldu
 On yıl bir yarı sevdim
 Baķķasına yar oldu
 Dediler getti yarıw
 Menimķin bir 'ar oldu
 Ħeyif cefam emeiķim
 İki gōnde inkār oldu

233.

Ezdi bizleri sevda
 Oķlan ķızları sevda
 Niķin 'itap edeiķin
 Yıķtı yūzleri sevda

234.

Ge gōr bir evde meni
 Baķķada mewde meni
 Dedim Ölsem yıķılam
 Bes yıķtı sevda meni
 Gōzleriy olmasaydı
 Yıķmazdı dew meni

235.

Yar men
 Men sūt veren yara men
 Őōrıyca ũregimi
 Eylemiķem yara men
 Bıraķtı meni getti
 Ne itmiķtim yara men

236.

Mene yar
 Baķdan elma mene yar
 Gecemi gūndūz ettim
 Yar olmadı mene yar
 Men yara zūlm etmedim
 Zūlüm etti mene yar

237.

Altında ataķ yanar benzisen saca
 kerkūk
 Gōzūn melul baķırı benzisen aca
 kerkūk
 İgitlerin gōysūnde her dem adın varıydı
 O vaķit Ħoķ vaķtiydi benzirdew baca
 kerkūk
 Suyuydan torpaķında bir ni'met ũıfa var
 İndide 'alem gelip bura 'ılaca kerkūk
 Bize vasiyet olup sennen uzaķ
 dūķmiyeķ
 Vallah seni sewdiķ ķoca be ķoca
 kerkūk
 Sen bizim ol bizde senew olaķ
 ũorpaķıw ũste inan iķtiyac olmaıķ
 altunнан taca kerkūk

238.

Bir zar aķıw gelesen baķı saldıw bele
 sen
 Nece ķıydıw eliw verdiw baķķa ele sen
 Őorķuram Őz eliwden baķıwa kūl
 elesen
 Umutta ķoyma meni gewil sōzden sele
 sen
 Ara yerde ne olmuķtı baķıw aldıw bele
 sen
 On bayram geldi gitti bir geleceķsen
 hele sen

239.

Ataş size gül bize
Bağça size gül bize
Biz kocadan ağayığ
Şer satırı kıl bize

240.

Zaman ezipti bizi
Kör edip gözümüzü
Ölümnen iki gün evel
Gördüğ birbirimizi
Birbirimize diyerdiğ
Bu şirin sözümüzü
Dosta düşmana karşı
Görsedeğ özümüzü

241.

Gem sildi gözüm ağın
Bozdu 'arif damağın
On vaht tapmırığ
Bir vaht yemeğın
Kim görse perişan olu
Bizlerin yaşamağın

242.

Düşünmewin çoğlığı
Bir fikir edem yohluğu
Allahtan bir wergidi
Beşer gözü tohluğu

243.

Ge benim paşa dostum
Gideğ dağ daşa dostum
Bu gülen gözlerimi
Batırma yaşa dostum
Menimçin ateş olduw
Men oldum maşa dostum
Özünnen 'aşret mennen
Gelipti haşa dostum

244.

Dam yıhılıp daş kalıp
Yohsul gözü yaş kalıp
Bir evi başarmağa
On iki adam çaş kalıp

245.

Köylüler bağısız kalıptı
Bağ yarpağısız kalıptı
Kardeş harda yatağın
Ev yatağısız kalıptı
Nece tekatimiz olsun
Aşlar yağısız kalıptı
Genç nece hakın alsın
El ayağısız kalıptı

246.

Ge benim hurda yarım
Gezinen burda yarım
Seniwçin yer etmişem
Altında durda yarım
Karanlıktan çıhkinan
Ge yaşa nurda yarım

247.

Daldım sözüye kardeş
Kurban özüye kardeş
Nece ildi hasrettim
Bağım gözüye kardeş
Düşmüşem derde kardeş
Çara var harda kardeş
Gel eliw ver elime
Gezeğ bir yerde kardeş

248.

Vuruldum ahtı kanım
Yerde çürüdü canım
Haktan nece rawadı
Kan içinde boyanım
Gözüm yolla tikmişem
Hani ciger yananım
Yüz yolcu geldi getti
Kimse almadı yanım

249.

Dohtor açtı yaramı
Bes bulmadı çaramı
Men ağlaram yar güler
Bilmem nedi maramı
Biz neyiğ sevda yıhtı
Keys aslı keremı

250.

Ulaşıncağ bu çağa
Bizden gitti üç ağa
İndinin sevişmeği
Dönüptü oyunçağa
Men durdum yarım durdu
İş olaştı pıçağa
Zaman koydı her seven
Başın eğsin alçağa

251.

Şirin suyu şor görrem
Al yeşilew mor görrem
Düşesen başıw üste
Zalımı dohtor görrem
Çögennen yeriyesen
Her iki gözüw kör görrem

252.

Sewda yaman
Yar yaman sewda yaman
Daha bu günnen bele
İnanmam sewdaya men

253.

Üregim oldu yara
Bilmem baş alım hara
Elli dohtor gezirem
Ne ilaç var ne çara
Fikrim rikim salmışam
Senew tekin bir yara
Görüsen kan ağıhram
Ge halıma bir yara
Onca kalıp baş alım
Gedim başka diyara
Sennen sonra ellerim
Varmırı iş kâra
Gönlüme ilaç etmez
Ne mülkten ne para

254.

Baş yahıyan giliw var
Sarılıbsan silew var
Silden daha zor illet
Senew yaman dilew var

255.

Bu yolun çemi çohtı
Gözümün nemi çohtı
Gönlüm sana çohtı dedim
Sevdañın gami çohtı

256.

Gönlüm yarı atmırı
Mal altuna satmırı
Geceler hawarıma
Yedi kónşu yatmırı

257.

Her gülü solduran var
Bağımdan yolduran var
Sen mene kıymaziydew
Kulağıw dolduran var
Gögermiş aşkımızı
Sebekkâr öldüren var

258.

Felekte nece rikti
Merağın mene tikti
Dostum olaş halıma
Yüküm ağır bir yüktü
Bir can koydım torpağa
O benim belim büktü
Bağmayın gülmeğe
Menim içirim püktü

259.

Gene yaram kan verdi
Dostum gördü yan verdi
İki gözümün önünde
Menim babam can verdi

260.

Bülbülüm sese gitti
Nece hawasa getti
Şahin gözlü nazdarım
Vallah nefese gitti
Evimi 'aşretimi
Batırdı yasa getti

261.

O taca
Bağ çiginde o taca
Bir varlıya rast ettim
Yidirirdi ot aca

262.

Bir ele al sapanı
Vur hakımız kapanı
Kapı nece otursun
Kırığıysa tapanı
Evi yıhan gülürdü
Kan ağlırı yapanı

263.

Avcı tutar yayını
Çoban çalar nayını
İndi zengin adamlar
Yiri fakir payını

264.

Ataş sarıp köz evin
Sürme sarıp göz evin
Men toy ettim o wardı
Her keş tutup öz evin

265.

Salmaz bizi
Gam kehiralmaz bizi
Felek iyiliğ edende
Yadınaalmaz bizi

266.

Gülüstani
Her bağdan gül isteni
Felek itme haraba
Bu güzel gülüstani
Men ne bilim dikandı
Sayardım gül uştanı

267.

Yolçumuz olaşmadı ne kere şansımız
var
Ne onlardan bir haber ne bizim sesimiz
var
Gitti gençliğ zamanı yahlaştıg kocalığa
Ne teket o teket ne de hawasımız var
Bunca bir kısmetti düşüp bize ömürde
Alem toyda seyranda biziyeğ yasımız
var
İhtac olsağ aç olsağ bildirmeriğ kiseye
Çünkü bizim çoğ zengin izetti nefsimiz
var

268.

Bizim aşık hastaydı gitti dohtor yanına
Dohtor yerinnen kahtı bahtı hasta
canına
Dedi ay hasta senew üregiw ezilipti
Dedi dohtor ne yapım o yarin vicdanına
Dohtor dedi ay hasta kimseni sewisen
Dedi çohtan aşıkam güzeller sultanına
Dohtor dedi kim olsun güzellerin
sultanı
Dedi dohtor kıızıwdı geldi dohtor
danına
Dohtor gözün kızartı zehir koydu
İğneye
Dedi gerekim girim bu aşıkın kanına

269.

Ne bağçam var ne gülüm
Ne gedrim var ne zülüm
Mutawazı' insanam
Ne ağam var ne kulum
İstirem dost düşmana
Ne ağlıyım ne gülüm

270.

Ağzımda dişim yohtu
Harap girişim yohtu
Öz yolumu tutmuşam
Kimseden işim yohtu

271.

Daldalısan
Diyendem dal dalısan
Çarhıw kırılısın felek
Kimleri daldalısan

272.

Bir günduzu
Salmaram bir gün duzu
Sabır eyle her gecenin
He olu bir günduzu

273.

Sehpsiz evi han olu
Han olu külhan olu
Nenenin her du'ası
Balaya qalhan olu

274.

Hawar ettim kaḥ nene
Sağ sola baḥ nene
Sen gideni hoş günüm
Vallah olup aḥ nene

275.

Gözü toḥıydıw nene
Kiprigi oḥıydıw nene
Düştüğ başımız üste
Kimse yoḥıydu nene

276.

Çağırram günde nene
Yasta düğünde nene
Sultan ollam he kılsaw
Gözüm ögünde nene

277.

Yıhlımlısam yaṭağda bilmirem nece
kaḥım
Dost aḥbabı ağlattı menem ğasretim
aḥım
Kardeş ne güne kader durram yoluya
baḥım
Koca babam yaṭıptı bu torpağın
üstünde
Daha nece bu yeri men yerinde
burahım
Umudumuz seniydi beklerdig
dönmeği
Bir ayağ bas evimize on altı gülle
çaḥım
İstedim bir ev yapım kardeş seniy adıya
Hücremin ortasında he bes suraṭıy
taḥım

278.

Ka gideğ ḥana dostum
Ḥanda bir yana dostum
Bu iki günlük ömürde
Yaşa merdane dostum
Sağ adamın kılınıcı
Geçer kaḥana dostum
Gün olu ḥaram ev
Olu meyḥane dostum

279.

Bu köyün dağı kimin
Dağın kırağı kimin
Orta yerin tanıdığ
Soluydan sağ kimin
Bele veren olmuşuğ
Kış faslı bağı kimin
Yüz çırağ şü'le vermez
Ocağ çırağı kimin
Mal ortağı hiç olmaz
Ömür ortağı kimin
Yüz bin dayanacağı olmaz
Bir ev dayacağı kimin
Elli ataş yandırmaz
Ciger yanmağı kimin

280.

Soldırdıy gülüm felek
Koymadıy gülüm felek
Bele yandırdıy meni
Görükmez gülüm felek
Üstüme ağa ettiy
Evelki kulum felek

281.

Yıhlıldım evde felek
Ezildi gönlüm felek
Dayandığım cefaya
Dayanmaz dev de felek

282.

Raḥim ele bize felek
Yoldaşığ düze felek
Senew bize ettiği
Olaştı yüze felek
Çoh neneler özüwden
Çalrı dize felek

283.

Çıhartım yara felek
Tapmıram çara felek
Dört yanımız gem ettew
Üzleşeg hara felek
Nece yastı kırğ yıldı
Girmişig kere felek
Kıyisen cana felek

284.

Batmışığ kana felek
 Bu güzel qasirleri
 Dönderdiy hana felek
 Hanadanı meydanan
 Sürüsen yana felek
 Yüz dağlansağ yaşarığ
 Bizler merdana felek
 Biz gettiğ kötü dünya
 Koy qalsın sana felek

285.

Alma şam
 Ataşwçı alma şam
 Gece şamsız yatkinan
 Bed asıldan alma şam

286.

Mende şam
 Etmışem men de şam
 Hem dağladıw hem bastıw
 Zan eyledew men daşam

287.

Var sene
 Bir ay var bir sene
 Varlıysaw can çekendew
 Koy yarasın var sene

288.

Var adamı
 Her köyün var adamı
 Qehir hifet değışi
 Değışmez Var Adamı

289.

Bahçanın barı biter
 Heyvaydan narı biter
 İyliğ adamlıq qalı
 Dünyanın varı biter

290.

Hayaatım barda getti
 Ellerim darda getti
 He diyirler yarıw var
 Odaha yar da getti
 Qaldım qup quru yerde
 Yıgıdığım va rda getti

291.

Allah istese yıhar qasır küllhanı hanı
 Acel gelse tanımaz qul paşanı sultanı
 Kerkükte san'atçılar girdi şivana yasa
 Çünkü acel apardı biz sevdiğimiz
 insanı
 O rahmetli sanatçı bir ad qurdu tarihte
 Adı ses suratı qablıyıptı dünyanı
 Reşa izettin öldü savuyuptu san'atımız
 Bir de rahmetli haba qurdu san'at
 meydanı
 Ey kalanlar yığışın bel verin birbiriyize
 Rahmetli haba öldü torpağa girdi canı

292.

Bizden bir baba getti
 Eyledi toba getti
 Canazası ardıyca
 On altı oba gitti
 Kerkük şivana girdi
 Diyirler haba gitti

293.

Yaralı
 Günde girer yar alı
 Hepsi hasta sağ oldu
 He biz qaldıq yaralı

294.

Yar yardı
 Cigerimi yar yardı
 Ne hayattım hayattı
 Ne sewdiğim yar yardı

295.

Qahve ister fincanı
 Biz sevmeriğ her canı
 Ali eliwden besle
 Güzel oğlu ercanı

296.

İç badalar dolursa
 Gülü qupart solursa
 O sevda neye yarar
 Yarvalmağtan olursa

297.

Derdim dedim paşaya
Vurdu meni maşaya
İslamam aşk üzünden
Başım egdim kaşaya
Yarın adı gelseydi
Düşerdim dalaşaya

298.

Güller kurudu mevde
Kaldım kupa kuru ewda
Aşretimde ağaydım
Meni kul etti sevda

299.

Ceyranın gözünü sev
Arifin sözünü sev
Sevme dostu malçın
Sewirsey özünü sev

300.

Ceyranın gözüne baħ
Arifin sözüne baħ
Baħma malın dostuna
Baħırsaw özüne baħ

301.

Bağ aldım mevli çıhtı
Yar tutum evli çıhtı
Kimiz gettiğ ħakime
Vefasız gönlü çıhtı

302.

Öldürü begi sevda
Siler emeği sevda
Aşk dayanmağ ister
Hawañta degi sevda

303.

Yan uñar
Her lukmanı yen uñar
İşte sevda kumardı
Yan uñuzu yan uñar

304.

Can begen cana göre
Şan begen şana göre
İğit ol bir güzel tap
Oğlu ercana göre

305.

Günde mektup yazısız
Bağıyızı ezisiz
Bilim size ne gelip
He falçılar gezisiz

306.

Raķibin yoħ adamı
Sev gözü toħ adamı
Ėürbetin su hawası
Değışti çoħ adamı

307.

Ėeriler dudağ çalar tøkölüptü dişleri
Babalar boş oturup kalmıyıptı işleri
Nene yamalığ eder o eski girişleri
Ey Ėaribler her zaman yolda kalıp
gözümüz
Allaha ħasem olsun yalan değil
sözümüz

308.

Salih nejdet gideni söndü ocağ tütünü
Göz yoldadı bekliriğ asıl şartı bütünü
Evlad nece unudu özünñensin sütünü
Gülñden bülbül kalmadı evelki
bağımızda
Yadlara iħtiyac olduğ bu aħır
çağımızda

309.

Altun burda tac burda
Ekmek burda sac burda
Kimseye baş egmeriğ
Yüz yıl kalsağ aç burda

310.

Ėul ettiwiz begi siz
Kime boyun egisiz
Bir gün bizi düşññün
Ėo donbalan degisiz

311.

Sevda vaħtım
Kalmadı sevda vaħtım
Asmanda yulduzuydım
Eşittim sevda vaħtım

312.

Gözüm dede
Görmüyüp gözüm dede
Bu memedin yeri var
Gönlümde gözümde de

313.

Yoldaş olluğ düzlere
He bahırığ üzlere
İndide ede billig
Her yolliyağ sizlere

314.

Dolardan
Degirmana dolar den
Evel para tapmayan
Seleşi dolardan

315.

Kerkükte ağa begler
Onlar çekti emegler
Değer gurbet balına
Burda kuru ekmegler

316.

Yolum düşüp dağ daşa
İgit ol dağda yaşa
Ali ömer yerini almaz
Yüz elli paşa
Ömer sünnet olup
Girip beyaz deşdeşa

317.

Dostum güneş allında biz sıcağdan
bişmişig
Beçarayığ hastayığ yapa yalguz
kalmışig
Ege han ege külhan olsa babamız
yurdudu
Ezelden asılığ biz burda işlemişig
Bir gün silkinlig düz durarig ayağda
Bağmawın kuru yerde biz bele
buruşmuşuğ
İşte alinin oğlu ömer sünnet oluru
Onuyçun Ali gildi bu gece biz
yığışmışig

318.

Ne mektup var be haber ne yeriw
biliniri
Gün be gün senew adıw gewşlden
siliniri
Haşın tehenesözünen üregimiz yiliniri
Sesiyi ispat eyle yolla bize bir haber
Bu ahır çağımızda yolla bize bir haber

319.

Toh eder acı kerkük
Derdin ilacı kerkük
Ölünce he diyerem
Başımın tacı kerkük

320.

Qadir mevlam dağıtsın gurbettin
esasını
On yıldı almıyıpsan nene bacı sesini
O da babawda öldü haş başardı yasını
He evelki babaydı oynardıy kucağında
Sana hizmet edirdi baba gençlig
çağında

321.

Kardeş neneyin beli odaha bükülüptü
Bir yemeğ yebilmiri dişleri dökülüptü
Sen gideni gözleri yola dikilipti
Barıg suratiw gönder nene öpsün üzüyü
Sebep nedi aşretten sahlıyıpsan özüyü

322.

Bacıların üregi he bele dağlı kaldı
Fakirlerin gözleri yola bağlı kaldı
Girdigleri girişler kera boyaglı kaldı
Vefalı kardeşiw bacılarıw ohşa sen
Rağmew varsa gözlerin batırmıyasan
yaşa sen

323.

Elinde sazdı kerkük
Qalemin yazdı kerkük
Bir milyon can bırağsağ
Seniwçin azdı kerkük

324.

Burda kalan ardaşıw dalıp ettiğıw işe
 Dalıp iş kâr vayına asretti pek girişe
 ardaşlığı benzettew bir dalgaya bir dişe
 Senew tekin ardaşı nece ardaş
 sayağın
 aımızda ayın olanan cayağın

325.

On arası
 Örtülüptü ön arası
 Raıbı he dağlaram
 Olursa on arası

326.

Ön arasın
 Gör bağın ön arasın
 Raıbı medih etmewin
 Tanırığ ön arasın

327.

Bu aslan çem ahtarı
 Çemligte nem ahtarı
 Felegin eli boştu
 Bizimçin gem ahtarı
 Aleme her edenler
 Aşamları şam ahtarı
 Dam dögenler sahebi
 Kiraydan dam ahtarı

328.

Her diyarda hoş eden dağlığ deniz
 obalığ
 Deniz kurusa harda yaşar be balığ
 Sorma ergen evlattan babalığın kedrini
 Evlat baba olmazsa bilmez nedi babalığ

329.

Vurun ya da oğları
 Sorun gözü toğları
 Adı batsın gurbettin
 Derde salıp çoğları

330.

Zirek bize olaşın
 Bes gurbetti dolaşın
 Ğurbet oyup bir ardeş
 Tanımasın ardaşın

331.

Soran olu
 Kim bizi soran olu
 Herkeş oyup gediri
 Bilmiri sora ne olu

332.

Dalı bağlar
 Yeşil mev dalı bağlar
 Bir asıla rast ettim
 Kimsesiz dalıb ağlar

333.

Bu bağlar o bağlardı
 Hoşluğu yarpağlardı
 Bir vahit yıhılsaydım
 Dost benimçin ağlardı
 Doğtorum dost olsaydı
 Tez yaramı bağlardı
 İndi mene yalvaran
 Evel meni dağlardı

334.

Ekin yerin apaydığ
 Ora tohum sepeydığ
 Gönlümüz hoş olaydı
 Düşen yeri yapaydığ

335.

Raıbı ezdireydığ
 Mezarın azdıraydığ
 Silinmiş eski adı
 Yengiştten yazdıraydığ

336.

Bu bağdan as alaydığ
 Bağıwdan ses alaydığ
 Çamır damlı awışçın
 Bir küpten tas alaydığ
 Çıhaydığ bu çukurdan
 Bir hoş nefes alaydığ

337.

Hañcı bize hañ verdi
 Kuşumuza den verdi
 Düştüğ yehin dostumuz
 Gördü bizi yan verdi
 Hatti derman tapıncağ
 Yüz hastamız can verdi

338.

Geribler dolaşıptı
 Fikirler bulaşıptı
 Rakıbların şahıydan
 Kocamız güleşipti
 Ölseğde gem yemerig
 Yavrular olaşıptı

339.

Fincanlar paslanıptı
 İgidler yaslanıptı
 Burda kalan iğitler
 Şereften beslenipti
 Gillet adam sözüne
 Arifler seslenipti

340.

Biz yaşadığ namustan
 Ders oğuduğ kāmustan
 Akşamla kōnağlığa
 Gerek gideğ fanustan

341.

Biçin biçmeğten
 Başlara and içmeğten
 Rengimiz gök oluptu
 Kuyu suyun içmeğten

342.

Menim bu haraş balam
 Gözü kalıp yaş balam
 Aclıktan ağzına
 Doldurmuştu taş balam
 Yalan yerde he dedim
 İndi bişer aş balam

343.

Delirem şan balamçı
 O yeri şen balamçı
 Men gedirem nene kal
 Can seniw can balamçı

344.

Dalma altun gümüşe
 Eliw uzat her işe
 Kırh beş yılın yaşamağın
 Benzedirem bir dişe

345.

Bu dağlar yüksegiydi
 Avcıları begiydi
 Kırh yıl cefa hiç oldu
 Nece bir emegiydi

346.

Kıymayın çoğ bizlere
 Vurmayın oğ bizlere
 Hele nene babamız
 Toğ olmuyup bizlere

347.

Ağ olup nar bizlere
 Su gelli şor bizlere
 Yerliyig bele kallıg
 Etmeyin zor bizlere
 Gece iğneni görriğ
 Diyirle kör bizlere

348.

Baş gelen günleri bir tarihe yazırığ
 Hanadanığ asılığ baş yüksek geziriğ
 Dünenin uşağıyığ ihtiyara benziriğ
 Bele kehir hifette yaşırığ arhadaş

Dostumuz karşılarığ biz sevine sevine
 Ölünce baş egmeriğ yabancılar mevine
 Kara gün uzağlaşarığ hana danlar evine
 Oluğ mühtac olmuyağ biganeye
 arhadaş

Ne kader kervancılar göç edip
 hanımızdan
 Yüzlerce asi kuşlar toğ olup
 denimizden
 Kalın öleğ bir yerde gitmeyin
 yanımızdan
 Köyümüzde yaşarığ göç etmeriğ
 arhadaş

349.

Diyirler mert bizlere
Mert olu cert bizlere
Her keşe can dirîğ
Diyirler dert bizlere

350.

Yerde yatağ
Düşürdüğ yerde yatağ
Zaman koydu bizleri
Kup kuru yerde yatağ

351.

Sevda harap ataştı yandırı kuru yaşı
Yahın olma arhadaş salar belaya başı
Aşıkı rısway eder eğer olsa giriftar
Günde bir haber alı biri hoş biri na hoş
O müptela aşıkın daim fikri bulaşı
Aşık olan unudu bütün iş karını
Gecesi gündüz olu deli gibi dolaşı
Hoşluğu bele hoştu dünyanı unudusa
Ama gedri çoğ zordu dile gettiri daşı
Hayat bitene keder gönüldeki sevdanın
Ne ataşı söndü ve ne biter savaşı

352.

Sağ yara
Koyun sütün sağ yere
Ne zalım bir dohtordu
Dağ basırı sağ yere

353.

Yaralar
Sağ olmuru yaralar
Bir dohtora rast ettim
Sağ yaramı yaralar

354.

Ayırdı
Zaman bizi ayırdı
Cahile üz vermeyin
Çünkü yohto ayırdı

355.

Bir gelin
Bezenipti bir gelin
Öldüğ size gelmeğten
Siz de bize bir gelin

356.

Balalar imekliri
Öz yolunu pekliri
Bir ekmekçin yüz adam
Birbirini tekliri
Geribleri yurdumuzda
Yaşlı gözler bekliri

357.

Ceyran dağlı yer sever
Bülbül bağılı yer sever
Mühennetten görmemiş
He bes yağılı yer sever

358.

Bize gelin
Yığışın bize gelin
Zalımların kıızıydı
Olmasın bize gelin

359.

İhtisar eyle sözün hağı bezar eyleme
Sağladırđ göskünde he ağı zar eyleme
Elinden hata çılsa dayan dur aqibete
Etrafıwda olanı sen giriftar eyleme
Vefalılar yolunu ömür boyu dur bekle
Vefasızlar yolunu hiç intizar eyleme
Seni oha düzseler canıwi doğrasalar
Hağıki canıyı sağıyen inkâr eyleme
Deseler sana ayır iki yarı birbiriden
Karışmıyasan özüyü hiç günahkar eyleme

360.

Yolda kalıp gözümüz
Dinlemeyler sözümüz
Koy bir yoldan göç edeğ
Görükmesin tozumuz
Yüz hastanı sağ ettiğ
Hasta kaldığ özümüz

361.

Çağırın yarı dönsün
Alsın hawarı dönsün
Ömür gitmeğe gider
Bes zahmet geri dönsün

362.

İşler alıp yarıda
Getti maya karı da
Alemi öge saldığ
Bizler aldıg geride

363.

Bir urumuş güldeyiğ
Ge sağda ge soldayığ
Yüz yolcu geldi gitti
Bizler hele yoldayığ

364.

Ağalar seçti bizi
Maşaydan eştti bizi
Göz ayağla yoldayığ
Kör opall geçtti bizi

365.

Gene onca gül açtı
Bülbül gülçü güleştii
Aslı aşık yarıyçın
On altı köyü dolaştı
He biz aldıg çamurda
Alem aya olaştı

366.

Bekle bada dolunca
Saı seni bulunca
atta her şey biter bes
Tarih alı ölünce

367.

Bu gelen beg oğludu
Çoh bizinen doludu
Sorun ettiğii işler
Nası mezhep yoludu

368.

Geldi köyümün begi
Odu gözüm bebeğii
Asıllar cefa çekti
Boşa getti emeğii
anadanı oh etmez
Bed aslın ekmeğii

369.

Bir köyün ortasında
Temiz an var asında
Bin ev debeder oldu
Bir alım balasında

370.

Yaşlı göz silinmiri
Çiğ yemeğ yilinmiri
Dost var öze güler
İçeriden bilinmiri

371.

Ataş var kül istemez
Baça var gül istemez
Dünyanın harasıdı
Ağanı ul istemez

372.

Felek suyum şor edip
Al yeşilim mor edip
alanın toz toprağı
Cüt ahvenii kör edip

373.

Kerküğün var alası
Dağında var lalası
Oyar raıp gözün
Bu kerküğün balası

374.

Üregim dağlanıptı
alıma ağlanıptı
alemizin dört yannan
apısı bağlanıptı

375.

O damlar
Veren oluptu o damlar
Men et sümük dostum an
Yaralansam o damlar

376.

Gece damlar
Görünmez gece damlar
Düşen dem başım üste
Olaştı geç adamlar

377.

Yad adamlar
Werildi ya da damlar
Yerli adam qedrini
Ne bili yad adamlar

378.

Bahçama çiçek yeridi
Gözler bebek yeridi
Bütün dünya diri
Bu kerkük türk yeridi

379.

Yıhıldım evde felek
Ezildi gövde felek
Dayandığım cefaya
Dayanmaz dev de felek

380.

Oldu bir tufan gün kuşlar uçtu dalınnan
Ne dem günde igitler ayrılı halalınnan
Niçin varlı insanın ayağına kalharlar
Ama yoğsul yetimin kimse sormaz
halınnan
Ge dostum vefalı ol tut dedeyin yolunu
Vazgeçginen bu iki günlüğ dünyanın
malınnan
Gurbette bayram olu nece bayram
sayılı
O günde tutmasayız bacı kardaş
elinnen

381.

Sen gettew gurbet gem ettew hayatımı
Kalanların içinde koymadıw kıymetimi
Sana haber yolladım dedim olaş halıma
Sen boş verdin hiç ettin ümniyettimi
Sene bir mektup yazdım beyan ettim
halımı
Oğumadın ya da begenmedin hatımı
Bayramın hürmetine kardaşlığın
hakına
Mektup zarfın içinde birahtım suratımı

382.

Bu köye paşa dönüp
Billem savaşa dönüp
El tutan kalmıyıptı
Gönüller daşa dönüp

383.

Dostum açma yaramı
Bulan yohtu çaramı
Odaha yahtın oldu
Yeşirli kurban bayramı
Yetim ne alacağıtı
Düşünüp dalacağıtı
Odu kurban bayramı
Kardeşim geleceğıti

384.

Bizler kallıg düz evde
Bes görmürüg üz evde
Siz yoğsuz bayram aşın
Nece yeğın biz evde
Bayramda geriblerçin
Aş yilinmez yüz evde

385.

Koydu yalğız dolaşag
Gem kehre bulaşag
Düşün ne yiriğ kardaş
Nece size ulaşag
Siz geriplitge biz yaşta
Kimiiden bayramlaşag

386.

Gözüm doluptu yaşlar
Kalbimde var ataşlar
Bayramınız herli olsun
Siziy bacı kardaşlar
Yarın bayram sabahı
Düzülü güzel aşlar
Bezeni bayramlaş
Hısım kavim yoldaşlar

387.

Bu köye ağa dönüp
Sinesi dağa dönüp
Gençlerin kare saçı
Keşirden ağa dönüp

388.

Bu köye kul dönüptü
Oluptu kül dönüptü
Ğurbete giden kızlar
Geriyе dul dönüptü

389.

Bu köye kimse gelmez
Sese hawasa gelmez
Bir kimsesiz ölenде
Zenginler yasa gelmez

390.

Bu köyden haş çıtırı
Kalan gönlün sıtırı
Çoğ cahil öz eliyden
Öz evini yıtırı

391.

Bayram yemeği yirdiğ gözlerimiz oldu
yaş
Neneler cigerinnen hiç sönmürü bu atas
Baba diyiri döşmüşem he bugün
yarındayam
Odaha can çekirem başım üste tez olaş
Uşağlığta beraber bir yerde dolanırdığ
O neşeli günleri yadıwa sal arhadaş
Men neneden olanı onuyçun haşir
yirem
Bu iki günlüğ dünyada ömür getti he
beleş

392.

Yüz yoldaş
Yüz yol torbağ yüz yol daş
Dadıwızı vermiri
Elli hısım yüz yoldaş

393.

Dönmirseyiz geriye
Bir az gelin beriye
Sevdiğiyiz güzeller
Odu döndü keriyе

394.

Haşımız inkâr oldu
Keşir bize yar oldu
Koyduğ bu gençler
Odu ihtiyar oldu

395.

Bahar bitti yaz olup
Yarın işi naz olup
Onıyçın yıhılmışığ
Ciger yanan az olup
Bir gün gelli bahasız
Kere saç beyaz olup

396.

Pıryadıda evim var
Hevişinde mevim var
Men olardan degilem
Ki her vaht sevim var

397.

Kerkük menem vatanım
Oyanmırı yağanım
Sen yoğsan men de koram
Yohtu bir el tuğanım

398.

Ezildi canım ağa
Döküldü kanım ağa
Yengi baştan gelmişig
Birbirimizi tanımağa

399.

Yerinden kaşan adam duz koyuru
yarama
Nanca dohtor hekimler çaş kalıptı
çarama
Kime derdim diyirem diri mene arama
Ezelden mirvetliysen he kalısan
mervetli
Bu nece yaşamağtı sen ğaripsen men
dertli

400.

Ƙardaş seniychi yanan evde ƙalan bacıdı
Neney diyiri o oğlum başımızın tacıdı
Ğerip ƙardaş heberiy derdimiz ilacıdı
Ele allah aşkına bir mektup yaz bizlere
Ƙoymayın ƙere gönde biz ƙalağın
dizlere

401.

Bilmiriğ naħsı yoldan biz size olaşırığ
Her adıyız gelende ƙeħre bulaşırığ
Ne vaħıt o gün olu bir yerde dolaşırığ
Onca yola baħmağtan ƙör ettiğ
gözümüzü
Allahtan istediğimiz göreğın
birbirimizi

402.

Yad oħun bize ƙalar
Her sözü öze ƙalar
Bir gün olu gideriğ
Nenemiz dize ƙalar

403.

Sorma dünya varını
Düşün bugün yarını
Bağı bizler suvardığ
Baħ kim yiri barını

404.

Diyilince faħ seħebi
Olup tufaħ seħebi
Üzbar olsağ bilini
Kimdi haħ seħebi

405.

Evde uşağ söz dinlemez
Döşünüp dala bilmez
Çoħ adam var evçin
Bir ekmek ala bilmez

406.

Adam var yaťa bilmez
Malın da saťa bilmez
Bir luħma et aylardan
Ƙazana atabilmez

407.

Başıyçın tac olptu
Ekmeğçin sac oluptu
O 'aleme her eden
Özü ihtac oluptı

408.

Ƙeħer yıħtı devleri
Yel dağıttı mevleri
Baş aldıyız ğurbete
Çöl ƙoydınız evleri

409.

Gülüm kerkük bağında
Bülbülüm ƙırağında
Ağa begim oturu
O bağın ƙırağında
Men ezelden avcıydım
Bu kerküğün dağında
Ƙere günde he varım
İyi dostun sağında

410.

Gettim ağa yanına
Nişin geldi danına
Aslannan haħlaşmayan
Düşer ƙaħal canına

411.

Bir dostum var ilandı
Adın demem filandı
Kerküğün telebesi
Çoħ ustadan bilendi

412.

Baħmaginan mať haħa
Bes ƙarıyı sat haħa
Ne gül ol ƙoħlanginan
Ne tikan ol bať haħa

413.

Bir köy gördüm zoruydu
Nanca suyu şoruydu
Bir eve ƙonağ oldum
Ev seħebi koruydu
Ėstenin üstünde
Bir ƙalım doħtoruydu
O evin dört etrafı
Çaħır tikan toruydu

414.

Veren gülü
Güzeldi veren gülü
Bize uşag çağından
Diyirler veren gülü

415.

Yerime ge
Bir baş vur yerime ge
Daldalaram yüz yetim
Olsaydı yerim ege

416.

Yeri malım
Yar payla yeri malım
Felek mene ilişip
Koymuru yerim alım

417.

Ac derdin
Toh eştimez ac dadın
Dostum mene bel olsa
Kırram yadın acdadın

418.

Ac dadına
Kulağ ver ac dadına
Bir dostum değışmem
Raķıbın acdadına

419.

Çayhana koyun
Çi kesir çi han koyun
Düşer kırtun ağzına
Sürüden çıhan koyun

420.

Çi hançı
Çi kesre dal çi hançı
Kere günde kırtbanam
Mene seşep çıhançı
Ölü yeri türbedi
Çi sultan ol çi hançı

421.

Ot orda
Dawar burda ot orda
Dostuma tor öğrettim
Tuğu meni o torda

422.

Buğda unu elendi
Su üstüne calandı
Olmayan şeyler olu
Deme her şey yalandı
Allah yazdığı yazı
Labud başa gelendi

423.

Raķıbın yoh aslanı
Biz ettiğ toh aslanı
Bu zamanın hifetti
Yıhıptı çoh aslanı

424.

Bu dünya yalançıdı
Meydanı çalançıdı
İtneşmeyin felekten
Çünkü özü hançıdı

425.

Ne keder ağaların köyü divanı getti
Kervancı hançıların kervanı yıhanı
getti
Ne kadar pehlavanlar pehle vurdu
hayatta
Kimi yıhtı öz evin kiminin canı getti
'azizim bizden evel neçe bin adamlar
vuruldular
Hebersiz boş yere kanı getti
Bu dünya bir köprüdü mesken olmaz
kimseye
Peygamberler imamlar koydu dünyanı
getti

426.

Bir gün av
Ge kuluncum bir gün av
Avcı yüz bin av etse
Labud bir gün olu av

427.

Unudu
Unum apar unuwdu
Çohlar gider ğurbete
Aslı faslın unudu

428.

Olaştı ona yaşıım
Bahtım yolıtu kardaşıım
Onan bugüne kader
Hiç durmuru göz yaşıım

429.

Olaştım on beş ile
Saldılar meni dile
Al yeşilim soydular
Kaşıılar meni nile

430.

Oldu yas hayatım
Kırıldı kol kanatım
Felek meni bıraştı
Her gün bir yerde yatım

431.

Olaştım girmi beşe
Tuş oldum harap işe
Bir sevdaya rast ettim
Dönderdi meni leşe

432.

Otuz ili bitirdim
Öz özümü yetirdim
Şerik ömrüm dört balam
Hapsin onda itirdim

433.

Otuz beşte silindim
Şan şereften beslendim
Ev getti babam öldü
Yengibaştan yaslandım

434.

Bir fincannan kahve içtim
Öz özümnen konuştum
Yıhılmadan özümçü
Bir tek vefalı seçtim

435.

Çıhtım meydana durdum
Hak işe boyun burdum
İşte kırk iki yaşında
Men özümçü ev kurdum

436.

Dağ başında lalam var
Kerküklüyem kalam var
İndi sa'id yaşıram
Hesenetli balam var

437.

Ağa getti begiyden
Hiç oldu emegiyden
Men bugüne olaştım
Öz babam ekmegiyden

438.

Nenem yağsız aş etti
Gözlerini yaş etti
Fakir babam ne halda
Bizleri haraş etti

439.

Gör bahtımın burcunu
Sor halımın gücünü
Keşke babam kalaydı
Döndereydim borcunu

440.

Babamın kazandığı ekmekler halalıydı
Zehir verseydi bize zannederdiğ balıydı
Baş yüksek yaşadığ nazı nimet içinde
Çünkü eve gelen şey hepsi halal malıydı
Kani'iydiğ o vahıt bir lükma ekmege
Babamın her sohbeti bir altın misalıydı
Ne hulkuydu babada bizden ayrı yetimçin
Kollarını açmıştı onlara da dalıydı
Onuyçun kadir mevlam rızkını çoğ
etmişti
Gözü toğ al vergili kemalı kemalıydı

441.

Bağwan gülü desteler
Çağırı hoş besteler
Hastanı dohtor tanır
Dohtoru da hastalar

442.

Żalım felek oĖları
Gideripti oğları
Zengin tanır gözü dar
Faķır gözü toğları

443.

Ricam budu sizlerden
Al üzümün bizlerden
EĞri eğrini tanır
Düzü sorun düzlerden

444.

Doh̃tor açtı yaramı
Bes apmadı aramı
Allahtan kor̃ımayan
Bilmez Ėalal Ėaramı

445.

Rezilin yoğ adamı
Sev gözü toğ adamı
Ėurbetin su havası
Değişti oğ adamı

446.

Ėehir bizi ataydı
şadlığ bize ataydı
Bir gün olsun Ėeribler
Öz evinde yataydı
Balamı alan Ėurbet
Keşke adı bataydı

447.

Başlar beyaz tük oldu
Yükler ağır yük oldu
Bağmayın bele güllüğ
İerimiz pük oldu

448.

Biz adlar
Nece yazdığ biz adlar
Temeh̃ girdi araya
Ėaram oldu bu zadlar

449.

Zordan adım
ağırma zordan adım
Ne göz çaldı ne taķet
Aķıram zordan adım

450.

O yananlar
Yaťmasın oyananlar
Bizimi almadılar
Evelki o yananlar

451.

O yananı
Söndürün o yananı
Yaťan diskindi aĖtı
Dağladı oyananı

452.

Üzüme
Bağda bağtım üzüme
Üz dönderdim bir dosta
Savuğ bağtı özüme

453.

Lewin lewin insanlar yaşırı bu dünyada
Kimi kefte sefadı kimi he geli dada
Kimi evde yığılıp bir ekmeğe muğtacı
Kimi evinde düzer günde bir lewin
bada
Zengin olan insanı ‘alem özü baş eder
Kimsesizler faķirler hemen düşmürü ya
da
Bu vağtın zenginleri babasını tanımaz
Feķirleri el açar bütün yabancı ya da
Zengin dese ağ başım etrafın sararlar
Faķir de can çekende kimse gelmez
imdada
Zenginler toğ yaşırı özel asır içinde
Feķir de acdan ölüp yatırı Ėarabada

454.

Asıl bizi apırdı
Gönlümüzü yapırdı
oğ zengin öldü getti
He bes kefin apardı

455.

Falı dalıp falıydan
aş alıptı Ėalıydan
amır onun başına
Ki göveni falıydan

456.

Men tutmuşam yolumu
Görrem sağım solumu
Çohlar mala dalıptı
Düşünmürü ölümü

457.

Yerim ağa
Ekirem yerim ağa
Adam var malı çohıtu
Hastetti yerimeğe

458.

Yen olu
Faķır gözden yan olu
Bir yemiyeñ insançın
He bir dene yen olu

459.

Ye bilmez
Ya çohı bili ya bilmez
Adam var malı çohıtu
Ama özü yebilmez

460.

Üregimi sıhan var
Yaptıgımı yıhan var
Bir ğeribem ne soran
Ne sehebim çıhan var

461.

Yıhılıptı yapılar
Sarılıptı ıpular
Bir gün olu açılı
Bu bağlanmış ıpılar

462.

Dostum at
Vefasız dostum at
Çohı şeyler fikir ederdim
Her gören dem dostum at

463.

Koy sayāğ
Geçen günü koy sayāğ
Bu kalan geceleri
Biz olağın koy sayāğ
Gene ğemnen memnunūğ
Üreglerde kıoy sa yāğ

464.

Nene yeri
Kāğ silkin nene yeri
Yedi ‘aşret içinde
Görükü nene yeri

465.

Yeridiğimiz o yere her baħandam
ağlıram
İşte gettiğew yola daim gözüm
bağlıram
Sen yohsan men de yalğız öz üregim
dağlıram
Demeyin mene unut herşeyimdi o
menim

Yar gidene yanımnan iyi ğayat kalmadı
Kehir ğiffet ayrılığ hiç yeħemi salmadı
On bayram geldi gitti kimse ıpım
çalmadı
Demeyin mene unut herşeyimdi o
menim

O benim için yaşırdı mende onun için
yaşıram
Onun içi her ayda yüz diyar dolaşıram
İşte dedim ya öllem veya kavuşuram
Demeyin mene unut herşeyimdi o
menim

Yüz güzelin içinde gözüm onu tanıdı
Dilim dedi gönüle güzeller sultanıdı
Gönül dedi sevmişig muħibbet vatanıdı
Demeyin mene unut herşeyimdi o
menim

Her kes diyiri gel unut sevda ezipti seni
Ne dertli ‘aşk üzünden hiç edipsen bu
canı
Yüz bündenede söz dedi kıanı‘ etmedi
meni
Demeyin mene unut herşeyimdi o
menim

466.

Döndereğin
Saçıyın dönder ağın
Bilmiriğ naıhsı yola
Üzümüz döndereğin

467.

Nene malı
Halaldı nene malı
Dört oğlum var düşendem
Yanaşam nenem alı

468.

Nenem evi
Sarırdı nenem mevi
On beş kasmı olsa
He hoştu nenem evi

469.

Neneyçin
Bilmem çalağ ne nayçı
Evlat hele borçludu
Ruhta verse neneyçi

470.

Hasret kaldım dadıwa
Üz vermedim dadıwa
On kardeş yedi bacı
Nene kurban adıwa

471.

Yol gösterdew düz bize
Verdiw yüzde yüz bize
Ay baba sen gideni
Kimse vermez üz bize

472.

Baba yaptıw yapımız
Özüy aldıy tapımız
O günnen sen gedipsen
Kimse çalmaz kapımız

473.

Hani evler bucağı
Çekin savuğ sıcağı
Neçe ildi boş kalıp
Nenelerin kucağı
Ocağımız dağıdan
Kör qalsın ocağı

474.

Getme köyün yadıydan
Her şey hoştu dadıydan
Evlat taqdir olunu
Babasının adıydan

475.

Baba yetirdi meni
Felek itirdi meni
Babamın baş almağ
Oda bitirdi meni

476.

Felek meni yasladı
Lal dilimi sesledi
Men billem ne cefaydan
Baba meni besledi

477.

Bir dilim
Kes kavunan bir dilim
Yadı salıp illete
Bir imanım bir dilim

478.

Dilin ögün
Ne tutar dilin ögün
Herkeş eli gidende
Uzadı dilin o gün

479.

Qonca açtı gül oldu
Yandı ciger kül oldu
Bir qarganı besledim
Başıma bülbül oldu

480.

Bülbül gider gül qalı
Ataş biter kül qalı
Ağalar he ağıdı
Qullar da qul qalı

481.

Bennenin daşı gider
Gözümün yaşı gider
Hanadan hata yapmaz
Bilirse başı gider

482.

Neçe kıala
Biz yaptığ neçe kıala
Aslanığ baş egmeriğ
Ne kıurta ne çağkıala

483.

Göz oyanın
Bir açın göz oyanın
Oyaram iki gözüünü
Bu köyde göz oyanın

484.

Bizden az
Kıuşa verdiğ biz den az
Alemin kıızmekârı
Gelip eder bizde naz

485.

Bal kıanı
Arı besle bal kıanı
Balta kıayanı kıırar
Be ne kıırar balkıanı

486.

Ele tikan
Olma göz ele tikan
Gir bir bağa gülün der
Ba kımasın ele tikan

487.

Koyma zülfüm tökülsün boşanalar
ögünde
Gül üzüwe niķab çek begenler ögünde
Gökteki ay da diyili camalıw baķanda
Ba kıtım oldum divana divanalar ögünde
Senden evel bilmezdim meyden
meyķana nedi
Aşıkıw bıra kıtı ya kıım meyķanalar
ögünde

488.

Mehķemede kıazı var
Ögünde terazı var
Bu iki günlüğ dünyada
Razı var ne razı var

489.

Ezelden kerküktümenin aslı diyarım
Bunu yo ħepsi burda bütün yerde
diyerem
Tabi'etim kıabul eylemez namerde asla
yalvarım
Canımı kıurban ederem elimizi kıutana
Ama bize kııyanın her iki gözün oyaram

490.

Arif fıkrı bula kımaz
Öz başına dola kımaz
Yüz kıurt çağkal kıuvetti
Bir aslana ola kımaz

491.

Yandır sönen çırağı
Yaķun ele irağı
Bir dağ nanca yükseke
Labud olu kıırağı

492.

Ekin ekim demidi
Bu ħem onun ħemidi
Çemde yüz kıurtan çağkal
Bir aslanın kıamıdı

493.

Baķçamızın mevini
Her kim görse sevini
Burda olsam salmaram
Baba nene evini

494.

Gör kerkük memleketin
Dinle türkmen ħekatın
Kıurbanam o türkmana
Giyer zubun çeketin
Allah sana mal verip
Faķire ver zekâtın

495.

Dünyanın kıapısı var
Ne güzel yapıası var
Allah bir kıapı bağlar
Yüz açığ kıapısı var

496.

Dünyanın tapısına
Bağ güzel yapısına
Duşmanımız düşmesin
Reziller kapısına

497.

Senede
On iki ay var senede
Bu yer aslı bizimdi
Bağ tapıydan senede
Gülme düşgün gününe
Sıra geli sene de

498.

Sen yaramı eşisen
Kabuğunu soyubsan
Bilem özüy kiminçi
Bele güne koyupsan

499.

Sal taşı
Küp içine sal taşı
Hele babamın kalıp
Zubun çeket çantası

500.

Daha sormam ne edipsen
Kime gelip gedipsen
Bu güzel yaşamağı
Mene zehredipsen

501.

Ka gideğ han yerine
Kuş salağ den yerine
Mal yerine mal geli
Can gelmez can yerine

502.

Yıhıpsan hanımı sen
Ezipsen canımı sen
Evel kere göndehydi
Salmazdıy yanımı sen
İndi eliy iş tutup
Kimseni tanımısan

503.

Dil ucu
Hiç kurumaz dil ücü
Yıhılandam halımı
Bir soraydıw dil ucu

504.

Sen gördü özwi
Ferz ederdiw sözwi
Hem mal koydum hemde can
Doldurmadı gözwi

505.

Ağlama kerı tekin
Yetimler yarı tekin
Dünyada ciger yohtu
Nene cigeri tekin

506.

Özüüm atım
Gedirem özüüm atım
Olmaz beş on filisçin
Ataşa özüüm atım
Razıyam milletimçin
Ölüme özüüm atım

507.

O dünyanı
Ataşta odun yanı
Bunca mene zulüm etme
Bir düşün o dünyanı

508.

Hanım begler hanıydı
Kanın şehit kanıydı
Nene baba duvası
Evladın kalhanıydı

509.

Yaralısan
Giribsen yar alı sen
Yağın dostan eşittim
Ciğerden yaralısan
Men yaramı bağladım
Sen meni yaralısan

510.

Üregim oldu yara
Gedim naıhsı diyara
Yaram neyden sağ olsun
Ne dohtor var ne çara
Yar meni davet edip
Yarın ağışam iftara

511.

Saldıw meni derde de
 Koydıw meni darda da
 Hapı dostu görmüşüg
 A 'tebede dörde de
 Beşer ihtiyac olmasın
 Yo namerde merde de

512.

Nenemi
 Ne kurasu ne nemi
 Allah benim ruhum al
 Bes sağ birağ nenemi

513.

Kurgünan terazını
 Razı et ne razını
 Ver miskin yetimlere
 Malıwın birazını

514.

Çıhtılar yolumuza
 Bahtılar gülümüze
 Her bereket dökülsün
 Sağımıza solumuza
 Hastemize tez şifa
 Bin rahmet ölümüze

515.

Açığ olsun
 Bir reng seç açığ olsun
 He diysen gedirem
 Get yolun açığ olsun

516.

Men tapım
 Sağlamışam men tapım
 Sini zerf bele bitmez
 Sen tapısan men tapım

517.

Elimde bitti maya
 Kere gün saya saya
 Yoldaşım yüksek dama
 Çıhlı paya paya

518.

Gül üzüne
 Bağ yarın gül üzüne
 Vefalı size gelse
 Yashysaw gül üzüne

519.

Elini tut
 Yar doldurup elini tut
 Bir dostıw toķuşanda
 Koyma düşsün elini tut

520.

Bu kala ne kaladı
 Dört etrafı laladı
 Keşke kerkük erbin
 Haba mişko kalaydı

521.

Anlamazlar
 Derdimi anlamazlar
 Ariflerin derdini
 Cahiller anlamazlar

522.

Birgün yan
 Yoldan yeri birgün yan
 İller seniwçi yandım
 Sen benimçi bir gün yan

523.

Çağırdım mahmut attar
 Kırhıram bizi atar
 Sevırew beyazı sev
 Esmerler olu hatar

524.

Aslan olu
 Tarihin aslı nolu
 Zülüm hadini geçse
 Koyun da aslan olu

525.

Hanıyam hanıydayam
 Ruħ teki canıydayam
 Hoş gün sormuram seni
 Kere gün yanıydayam

526.

Sana bülbül demerem bağlı ęalı ęafeste
 Sana aşığ demerem gl ister deste deste
 Sana doğtor demerem yanıw alı bin
 ęasta
 Sana miskin demerem günün ęapı
 dosta
 Sana kerkük diyerem kerkkten ęıęar
 Usta
 Men sana türk diyerem sözü sözlerden
 ste

527.

Cahil işew bozar
 Yazıwı ęışışıw bozar
 Bir dişew ęurt yese
 ęapı dişewi bozar

528.

Bağwanam bağdan billem
 ęereden ağdan billem
 Adamlar sarrafiyam
 Dostu uzağdan billem

529.

Tuğulmuşam fağtayam
 Tez olaş merağtayam
 He yaşıw değişilip
 Bes aynı ağlağtayam

530.

Gözüm görrem nem zm
 Daim yirem ęem zm
 Şamım ęaęa yedirdim
 Eylemedim şam zm
 Damımda ęaę oturup
 Ağtaram dam zm

531.

Canım bir paręa tkt
 Belimde ağır yüktü
 Irak büyük cesetti
 Ama ruğu kerkkt

532.

Bu yanan ataşımdı
 Gözden ağan yaşımdı
 Mahmut fiteri görsem
 Menese ęardaşımdı

533.

Oğu yana
 Hiç atmam oğu yana
 Canımı ęurban verem
 Bir ęoryat oğuyana

534.

Derdimizi gizliriğ
 Gece gündüz sazlırığ
 Bu diyarın yerlisi
 Ezelines bizleriğ
 Bir az vağtımız olsa
 ęoę eğirini dzleriğ

535.

Açma sinem dağlıdı
 Doğtorum ęardaęlıdı
 İman dil insaniyet
 Biri birine bağlıdı

536.

Yığıldım dalım getti
 Şekerim balım getti
 Bir gün meni sormadıw
 lme ęalım getti

537.

Bahar bitse yaz olu
 Aşę içinde naz olu
 Beşer rağimsiz olsa
 İmanı da az olu

538.

Durdum kerkük dağında
 Gözüm teze bağında
 Keşęe bir gün oğurağ
 Köprünün ęardaęında
 ldiysem gmn meni
 Kerkügün ęorpaęında

539.

Ėem öğün
Nanca yedim Ėem o Ėün
Beşer demir olursa
Tuta bilmez Ėem öğün

540.

Bir yaram var çağırı
Kanı durmaz ahırı
Babam ölüp ağlıram
Dostum durup bağırı
Koy zaman bele Ėeşsin
Bağağ nolu ahırı

541.

Bülbüler mevden oldu
Evliler evden oldu
Keşke kerem kağaydı
Bağaydı sevda noldu

542.

Bir teki
Cüt elewin bir teki
Dünya kaldıra bilmez
Allah yığsa bir teki
Dünyada yığa bilmez
Allah tutsa bir teki

543.

Sende var
Hele gözüm sende var
Bir sabır eyle men ölüm
Mennen sora sen de var

544.

Kazanmaz
Hepsi güle kaz enmez
Bu zaman bele getse
Kimse ĖaĖın kazanmaz

545.

Yabancı dalım alıp
Elimnen malım alıp
Mazlum nece göz açsın
Etrafın zalım alıp

546.

İĞitleri asırlar
Yığılanı basırlar
Burda Ėurban yerine
Beşerleri kesirler

547.

Ne yapımızı yapırlar
Ne de bizi tapırlar
Evel ĖaĖ kıız Ėapardı
İndi adam Ėapırlar

548.

Biz severiğ sizleri
Sizde tutun bizleri
Düzlerden yaşımaşığ
Unutmaşığ düzleri
Bizlere Ėayın ĖıĖan
Kere Ėalı üzleri
Gelen kervan biz Ėançı
Yola sallığ yüzleri

549.

Yanığ biz
Ėarap yoldan yanığ biz
Ataş bize neylesin
Çoğ görmüşüğ yanığ biz

550.

Üz be üz vurulmaşığ
Çoğ sertiş burunmaşığ
AĞalar balasıyış
Koyunnan sürülmeşığ

551.

Her kese zekât olmaz
Ėarap söz Ėaket olmaz
Millet iyi olmazsa
Bura memleket olmaz

552.

Bu diyarda şartiş biz
Yuvamız var Ėertiş biz
Efendiyden efendi
Sert adamnan sertiş biz

553.

Gözümüzün yaşları
Kurudu aşıları
Bizleri bele görmeyin
Görmüşüğü savaşları
Kere gün yoldaşığı
Tutarıg yoldaşları
Tuz hurmatı milleti
He yüksekti başları

554.

Saçımızın ağıları
Sayar eski çağları
Kerküğü millet tutup
Hurmatı dağıları
Eğiriden hez etmeriğ
He seweriğ sağıları

555.

Koyun çalağ
Ud kemen koyun çalağ
Hersiz kşap degiliğ
Çobannan koyun çalağ

556.

Türkmandı yar
Men türkman türkmandı yar
Balamız dil açanda
İlk evel türkman diyer

557.

Has adamlar
Su geli hasa damlar
Bugüne kıalmazdıg
Kalsaydı has adamlar

558.

Ay çıhtı yulduzydan
Kış getti gözüyden
Koyma oğluy evlensin
Harap adam kıızıydan

559.

Yağış yağdı olmadı
Bülbül güle kıonmadı
Bize olduğı zulum
Yahudiye olmadı

560.

Türk mene
Çoh yahındı türk mene
Canımı kıurban verrem
Vallah memet türkmana

561.

Sonalar indi göle
Bahırlar sağı sola
Koy gözüy aydın olsun
Gedisen uzağı yola

562.

Ah ğurbet kere ğurbet
Yolu dağı dere ğurbet
Men yanıya sağı geldim
Çıhartım yara ğurbet
Bu ğarta genc igidi
Apardıy hara ğurbet

563.

Bağvancı bağın ister
Bağda çardağın ister
Bir ğerip can çekende
Gewli tırbagın ister

564.

Avcı yolu dağıdı
Bağwan yolu bağıdı
Memet burda kime bağıram
Ağa oğlu ağıadı

565.

Yan ağıam
Yan begim ol yan ağıam
Kefliler meclisinnen
Attı meni yana ğem
Bir gün meni görmedi
Kaldı yana yana ğem

566.

Yara bizde üzü kıalı
Gözümüzde güzü kıalı
Ataş var yanar söner
Ama he közi kıalı
Adam var ölü gider
Tarihte sözü kıalı

567.

Alamı
İkiye böl almanı
Evel yar yarvalırdı
He diyiri al meni
Aydın yüz yıl orda gezseyiz
Siz olmasız almanı

568.

Yar bağdan bar apardı
Heyvaydan nar apardı
Kaldım kupa kuru yerde
Her şeyim yar apardı
Çohlar acılığtan getti
Çohında var apardı

569.

Gelem türkün toyuna
Özüm girim oyuna
Güzel günyede giyse
He yakışı boyuna

570.

Günüde var
Gelinin günüde var
Hayat gülmeğten bitmez
Yığlamağ günü de var

571.

Çaşırdı
Yar öğümde çaşırdı
Güzel var oyunbazdı
Alemide çaşırdı

572.

Ne bunca tolanısan
Kızıp halawlanısan
Memet yalğuz dolanma
Korhıram avlanısan

573.

Biz milletin sesiyiğ
Sesiyiğ havasıyığ
Her gelen yapar yıhır
Ama biz asasıyığ

574.

Bir dam yaptım direkten
Bağ işledim kürekten
Her keş sarf edebilmez
Para çıkar ürekten

575.

İndi dolar
Badalar indi dolar
Evel para tapmıyan
Sepiri indi dolar

576.

Bir gün duzdan
Gece var bir gündüzden
O harap adamları
Kawarığ bir gün duzdan
Eğiriler yol itirip
Durandağ birgün duzdan

577.

Badalar dolmasaydı
Konca gül solmasaydı
Çohlar meydan almazdı
Bu ustalar olmasaydı

578.

Ne keredi bu kere
Girip fakir fuğara
İmam Ali kurbanam
Eliwde zülfikara

579.

Mindim begler atına
Daldım ağa katına
Canımı kurban verrem
Türkün askerine

580.

Menim oğlum baladı
Yanağları laladı
O yeğeni bezeden
Piryadi musalladı

581.

Nece görsün göz kırtu
Kablıyipsa toz kırtu
Kerküglüyem günüm
He severim boz kırtu

582.

Günde nene sazlırı
 Çağırı balam balam
 Nece gettew boş koydıw
 Kazan kabım manşalam
 Çohtandı yollamısan
 Bir mektup ne salam
 Nalet eyle şaytana
 Dön gel oğlum dön geri
 Allah sahlasin seni
 Çağırağ peyğenberi

583.

Nenem bir ataş eder
 Ataş üste aş eder
 Yetimler ne cefaydan
 Balasın haraş eder
 Kurbanam o insana
 Bir yeteme baş eder

584.

Kazanı
 Su doldurdum kazanı
 Şelmişem göl başına
 Sona hanı kaz hanı
 Kumarçılar içinde
 Bes var alan kazanı

585.

Kazan adam
 Yapırı kazan adam
 Para her kesi kazanı
 İgit ol kazan adam

586.

Çıhtıw menem yoluma
 Kõl dayadıw koluma
 Biz uymadıg barıg
 Gel kıızıw ver oğluma

587.

Tez aldani
 Kuşçu tez al deni
 Güzel var aya benzer
 Paraya tez aldani

588.

Şekerden
 Şeker ister şekerden
 Camalıw aydan güzel
 Söziw baldan şekerden

589.

Daş üste
 Elde tutar daş usta
 Felek yüz tepme çalar
 Daş koyandam daş üste
 Her kim bura gelip
 Gelip gözden baş üste

590.

Gördüm baharı kışı
 Yıgdim altun gümüşü
 Memet her şeyin mezesi
 Getirdiğiw bu turşu

591.

Nenem var
 Gözlerimde ne nem var
 Bir aşretti bezedip
 Bir ihtiyar nenem var
 Dünya meni hesüdlürü
 Nedi menem nenem var

592.

Gözeldenem
 Kalıptı gözler nem
 Özüm tanıyanı
 Ahlakı gözeldenem

593.

Gettiğim yol haraptı
 İçtiğim şey şaraptı
 Güzel var bala benzer
 Var saraşannan haraptı

594.

Ay havar havar kerkük
 Yad burnun ezer kerkük
 Her kez gözün tikipti
 Bu sende ne var kerkük
 Bir gün olu düşmanı
 Bu yorttan kaçaw kerkük

595.

Yetim gözü yaş olu
Üregi ataş olu
Bu bulutlu dünyamız
He birgün güneş olu

596.

Bir her haber duyaydım
Vefalıya uyaydım
Baba keşke öleydim
Ölümün görmiyeydim

597.

Avcılar ava geldi
Ceyranlar tava geldi
Haste ölenen sora
Diyirler deva geldi

598.

Yeri nenem
Bu bağın yeri ne nem
Seniyçin köprü ollam
Üstümnen yeri nenem

599.

Yeri babam
Kazırdı yeri babam
Seniyçin çögen ollam
Tutmeni yeri babam

600.

Yeri derdim
Sirkele yeri derdim
Bir zamanlar genciyydim
On teki yeriderdim

601.

Yer altına
Kim bili yer altı ne
Heyf sevdiğimiz insan
Tez girdi yer altına

602.

Sağ terefim yol gördüm
Sol terefim göl gördüm
Yağlı ev kalabalığ
Yohsul evin çöl gördüm

603.

Miskinler savaş etmez
Evde her gün aş etmez
Nene babasız evi
Hiçbir kimse baş etmez

604.

Tahtınan vali düşer
Deme yoh beli düşer
Elim tutşaw yadıma
Babam eli düşer

605.

O zalım özü düşer
Ateşin közü düşer
Atuz yıldı yadıma
Babamın sözü düşer

606.

Düşen dostıw basma
Konşıwa kulağ asma
Babam diyip ölünce
Allahtan umut kesme

607.

Yol verem
Yarçı ruhum yol verem
Ne dost yolun bağlaram
Ne düşmana yol verem

608.

Oda yandı
Hawişte oda yandı
İkimiz aşıya düştüğ
Men yandım o da yandı
İstedi elim eksin
Hırşer oda yandı

609.

Yetimlerin gemi var
Gözlerinde nemi var
Adam var dileniri
İndi on beş damı var

610.

Bel bağladığ merde biz
Düştüğ yaman derde biz
Her kes baş aldı getti
Kaldığ arada biz

611.

Halımıza dalmazlar
Yaşamızı salmazlar
Adam var milyonir
Selamını almazlar
Her yara yara degi
Derman var çara degi
Ahlak şeref tamamdı
Her şey para degi

612.

Kaşlarıw aya deger
Kiprigleriw yaya deger
Bir şeref bir de sıhat
Bütün dünyaya deger

613.

Bağda koyun
Yayılı bağda koyun
Açmayın yad ögünde
Yaramı bağda koyun

614.

Yar kurban kesti bizde
Tawlı yel esti bizde
Kırh yıldı şıvandıyğ
Bu nece yastı bizde

615.

Sevdim ağanı begi
Bu gönlümün beledi
Vatançın kan tüken
Boşa getmez emegi
Zalımı kör eder
Kerkügün duz ekmegi

616.

Yar bahtı fala getti
He dala dala getti
Babamın ocağınan
Kömür mankala getti
Bir dekede bir evden
Üç nazdar bala getti
Mulla geldi iki deke
Oğudu sala getti

617.

Nenem saç yolan degi
Babam mal bölen degi
Çanağkale şehidi
Hayatta ölen degi

618.

Çağırdım allah adı
Koy gelmesin şahadı
Bu mecliste adam var
Bin altunan bahadı

619.

Türkmanların şanı var
Kılınca kalhanı var
Her türkman damarında
Bozkurtların kanı var

620.

Benne var daşın sağlar
Telha göz yaşın sağlar
Bozkurt başın kaldırsa
Çağalar başın sağlar

621.

Yanağın
Yar al edip yanağın
İki rengin birin begen
Yan keresin yan ağın
Hangi zamana kadar
Biz bele yanağın

622.

O yanağlar
Bu yan al o yanağlar
Men bir yolda gedirem
Bu yanan o yanağlar
Aklım derbeder edip
Sanma ki oyanağlar

623.

O dağlar
Çoh yüksekti o dağlar
Bir köylüye rast ettim
Köyde yanar o dağlar
İki zalım elindeyem
Bu dağlırı o dağlar

624.

Giydim zuben çeketim
Türkmancadı hekatım
Men sizden birdeneyem
Kerküktü memleketim

625.

Dost adamı
Dostum sat dosta damı
Düşmannan çoğ incidi
Çalarsa dost adamı

626.

Eli getti
Zalımın eli getti
Bülbül uçtu elimnen
Başka bir ele getti
Bir sevdaya tuş oldum
Meni çerpelek etti

627.

Ahşam oldu gün battı
Geribler çölde yatı
Kerkükte kime bahtım
Ya daıptı ya mattı
Bir güzelden bir zalım
Hayatıma top attı

628.

Gelin bura
Yığışın gelin bura
Erdem biraz sabır eyle
He geli gelin bura

629.

Kerküğün etrafında dolandım oba oba
Elli kere dağlandım ama etmedim toba
Bu memleket bizimçin hem nenedi he
baba
Kurbanam bu kerküğün torpağına
daşına
Her kim bize kıyerse kaya yağsın
başına

630.

Kaz enmez
Hepi göle kaz enmez
Birdene yorulmasa
Hiç hakkını kazanmaz

631.

Menim ustam velidi
Eli demir elidi
Dedeler yadıgarı
Sağ türkmanlar malıdı

632.

San'atın yuvasından getti bübülü şayda
Özü getti hak yerine bizleri birahtı
vayda
Ağlamağ şivan etmeğ be faydadı be
fayda
Çünkü bu yolda giden geriye dönen
degi
Bes atatürkün ataşı ölünce sönen degi

633.

Harap yollar tutmarığ
Haram lükma utmarığ
Biz rahmetli mustafa kemalı
Ölünce unutmariğ

634.

Pıçağ aldım egeli
O pıçağı beg alı
Kazana ne bıraksay
Çemçeyede o geli

635.

Yar bağımın bariydi
Heyvasıydı nariydi
Kerkük duz tavuk
Asıllar diyarıydı
Altun köprüyden erbil
Türkman eli varıydı
Vallah musul talafer
Derdimizin çarıydı
Bir haneğin bir kifri
İgitlerin eriydi
Leylan yıhyava ahı
Dağı daşı eridi

636.

Kazı bele
Çoğ gördüm kazı bela
Bu gölden çoğ korhuram
Sonası kazı bela
Şahadlar hüküm ediri
Düşüptü kazı bele

637.

Evel horuz baynırdı
Alem vahtını aynırdı
Haba güzel sesiyden
Bübül kimin saynırdı
Haba beste deseydi
Hesteler de oyanırdı

638.

Yar gider dadı kalı
Dadı feryadı kalı
Irakın tarihinde
Habanın adı kalı

639.

Bülbül uçtu dalınan
Anamadığ halınan
Nenemin su ekmegi
Hoştu yadın balınan

640.

Fekirlerin obası
Nanca hoştu havası
Çoh heste öldü getti
Tapılmadı devası
Deger milyon dolara
Babamın bir 'enesi

641.

Bu suyun altı kumdu
Çohlar bu suda tımdı
Dostum gördüm keflendim
Bahtım oda göz yumdu

642.

Yar saçın hörmürü
Kimse halın sormuru
Hağ gözündə çöp gören
Öz diregin görmürü

643.

Bir gün bütün mal gider
Bağça gider dal gider
Dünyaya gelen sesli
Ama giden lal gider

644.

Baharımız kış oldu
İşler zahmet iş oldu
Bitti dünya kıymeti
Altunlar gümüş oldu
Türkün adın eşittim
Tüklerim şiş şiş oldu

645.

Dostu vara
Kere gün dostu ara
Asmanan kaye yağsa
Değişmem dostu vara

646.

Ne babam var ne dayım
Kimse almırı rayım
Dünyaya sada verdi
Altın hızmaw mulayım

647.

Yıhtılar dalımızı
Aldılar malımızı
Karşılığına can verriğ
Kim sorsa halımızı

648.

Bağcamızın barı var
Elma heyva narı var
Abdulrahman kızıl ay
Binlerce eseri var

649.

Düz adam duzdan getti
Gece gündüzden getti
Mustafa kemal atatürk
Ne yazığ bizden getti

650.

Kervan yabancı olsa girdiği hana deger
Nalet o kula gelsin dem gün sultana
deger
Bir can emin beslense nene baba evinde
O canda geyret olu elli bin cana deger
Burda neneden olduğ ölseğde burda
öllüğ
Yaşadığımız bu vatan milyon vatana
değer

651.

Bu kerkükte hanım var
 Kılincım kalhanım var
 Nece buranı salım
 Bin gömülen canım var
 Nişan da o nişandı
 Torbağında kanım var (54. Şiir ile aynı)

652.

Yaşana
 Men oyağam yat ana
 Canımı kurban ederem
 Bu torpağda yaşana

653.

Yaşanın
 Yar döşüyüp yaşanın
 Ne koyurlar göz açığ
 Ne koyurlar yaşanın

654.

Yaş ağa
 Kul oyağsa yaş ağa
 Binlerce igidimiz
 Kapanıptı yaşağa

655.

Üskeyiydim dağ kimin
 Yanırdım çırar kimin
 Bu çarh terse dolandı
 Veren oldum bağ kimin
 Birgün yadı dağlarım
 Dağlandığım dağ kimin

656.

Güzel var gözün saşlar
 Arif var sözün saşlar
 Hoş gün yanımda olan
 Kere gün özün saşlar

657.

Su geli yeri qazar
 Yerde biraşı eser
 Evlat var tarih siler
 Evlat var tarih yazar

658.

Bes bunca daldır meni
 Bu tordan saldır meni
 Men üzünnen yihıldım
 El uzat qaldır meni

659.

Bes bunca dağla meni
 Hesteyem sağla meni
 Qoyma yalguz dolanım
 Özüye bağla meni

660.

Bu yük menem yükümdi
 Belimde hükümdü
 Kere günde bilesen
 Dostıw düşmanıw kimdi

661.

Men menem
 Nanca gördüm menmenem
 Sen caydıw zerer etew
 Ama hele men menem

662.

Sen sene
 Men gün sayım sen sene
 Men sana zulüm etmedim
 Zulüm ettew sen sene

663.

Şehid-i vatan menem suraqlawın
 canımı
 Mezara nişan koyun benim temiz
 kanımı
 Vesiyetim yazmışam milletim
 evladıma
 Menen sonra salmasın bu cennet
 vatanımı
 Zamiri olan insan qalbinde rehim olan
 Menen sonra incitmez ciger yananımı

664.

Yaram adı
 Diyilmez yaram adı
 Kimin qapısın çaldım
 Halıma yaramadı

665.

Yar çiçek
Bağdan aldı yar çiçek
Dostum cefa çekersew
Bir vefalı yarçın çek

666.

Altun olu
Bu yerin altı nolu
Beşerin şansı kaşsa
Torpağı altun olu

667.

Gem yerimiz bağ olu
İçinde çardağ olu
Beşerin şansı yatsa
Altunu torpağ olu

668.

Yük apardığ hana biz
Yükü çaldığ yana biz
Bu diyardan çıhmarığ
Bulansağ kana biz
Çünkü burda gömmüşüğ
Baba ana bala biz
Ya da demeriğ söndür
Ölseğ yana yana biz
Avcıyığ asi yerde
Kuş endiriğ dene biz
Asmannan kaya yağsa
Yaşarığ merdane biz

669.

Salma meni illete
Dayanmıram zillete
Bu tırpağa can vermeg
Uyar bizim millete

670.

Bir dam al
Paraw varsa bir dam al
Çohtu insanı degiştı
Bir büyüklüğ bir de mal

671.

Bağwançı bağın salmaz
Avcılar dağı salmaz
Bir tek özü sağ olsa
Hayatta sağ salmaz

672.

Bağın bir terefi tüttü
O bir yanı cumbuttu
Girmi illiğ cefanı
Yar bir günde unuttu

673.

Bağın bir yanı mevdi
Obir kinarı evdi
Menim vefalı gönlüm
Kifir oldu seni sevdi

674.

Kalıp aşım
Kazanda kalıp aşım
Korhıram yar özünen
Beleye kalı başım

675.

Konca güller koşlanı
Sağdan soldan yohlanı
Adam var kere gönde
Dostuna surahlanı
Çoğlar diyirler emer ele
Yahlaşandaw sahlanı

676.

Güzeldi yar
Kerkük güzel diyar
Kurbanam o ustaya
Her sözü güzel diyer
Onıyçın ayrılmıram
Ahlakı güzeldi yar

677.

Apardı paşa meni
Sattı beleşe meni
Alanda zalımıydı
Ataşa attı meni

678.

Ge meni başa apar
İster ataşa apar
Bir işe el koyandaw
O işi başa apar

679.

Olu başım
Ne gün dinç olu başım
Bir gün gëmsiz yaşamam
Çünkü gem olup aşım

680.

Gözeline
Bağ yarın gözeline
Hiç i'itimad eyleme
İndinin gözeline

681.

Atlının adı nedi
Sorun mertveti nedi
Uydumuz bağanlar
Bili kıymeti nedi

682.

Arhadaşa yedirtsew diyer sene hayattı
Bir gün desew yoğumdu diyer bu çoğ
negbattı
Varlıyam on arhadaş günde yolum
beklirdi
Bahtılar yoğsul oldum her onu meni attı
Getti ciğer yananlar kalmadı rehimler
Her kes öz özünü tutup sanki bir
kıyamattı

683.

Yarawın
Kanı durmaz yarawın
Dünya he bir gün degi
Bir biriwze yarawın

684.

Dünyada var
Yığmadım dünyada var
Hem gülmeğ hem ağlamağ
İki günlüğ dünyada var

685.

Elege
Un koymaram elege
Kesin her iki elimi
Ya da versem alı ege
Ya git daha hiç dönme
Ya da zirek ele ge

686.

Ögünde var
Yükledim o gün davar
Gettim varlı yanına
Hapı şey ögünde var
Gettim fakir yanına
Su ekmek ögünde var
Hem kere gün hem hoş gün
Her insanın ögünde var

687.

Sen meni dağlıyıpsan
Yolum uzağlıyıpsan
Ağlıyan gözlerimi
Yollara bağlıyıpsan

688.

Bir ege
Bir pıçak al bir ege
Ya baş al birdenbire
Ya da birdenbire ge

689.

Ğulağlar
Ker oluptu ğulağlar
Köy başına ne gelip
Ağa ağlar ğul ağlar

690.

Burda tavlı yel eser
Dağı dereni basar
Degme alem rızkına
Allah rızkıw keser

691.

Aşkıw meni denk etti
Rengim elli renk etti
Akıl fikir heyalım
Hepsi olardan getti

692.

Düzeller
Nişan vurar düz eller
Bir hanadan düşende
Yüz söz ğaket düzeller

693.

Evel rahmetli babam aşretimin begiydi
 Bizi besleyen nenem evimin diregiydi
 Bacı kardeş balalar her yerin bezegiydi
 Dağıttı veren etti zaman keder bizleri
 Meydan verdi egiriye yıhtı asıl düzleri
 Günde sabah çıhardı babam allah
 kapısına
 Nenemde su seperdi babamın ensesine
 Balalar oyanırdı baba nene sesine
 Dağıttı veren etti zaman keder bizleri
 Meydan verdi egiriye yıhtı asıl düzleri
 Bir zaman evimizde ağa tekin yaşardığ
 Bir yere yığışandağ kefirmizden
 çaşardığ
 Fakırlığ yohsulugdan özümüzü
 başardığ
 Dağıttı veren etti zaman keder bizleri
 Meydan verdi egiriye yıhtı asıl düzleri

694.

Sende geri
 Mene veren sen degeri
 Billem sana bağlandım
 Çekildiwi sende geri

695.

Kal'ada deniyel nebi
 Hapı derdin tabibi
 Meni size yetirsin
 Allahın hak habibi

696.

Kala yaptığı yapıyı
 Sağlamışığ tamıpyı
 Biz ollamasag bir kimse
 Açabilmez kapıyı

697.

Kalalılar
 Gel bizde kal 'aliler
 Bir gün olu kalaya
 He döner kalalılar

698.

Ay nesidi
 Çıhtı ay nesidi
 Türkmen elli televizyonu
 Milletin aynasıdı

699.

Yer almaz
 Kimse bizden yer almaz
 Bele diyar harda var
 Beşer altun yer elmas

700.

Her kes kefine dalıp bizlerden be
 heberdi
 Bilmirler kan ağırlığ halımız
 derbederdi
 Beş harıftan yazılı menem diyarım adı
 İlik harıftan ikinci harıf ceme' olunsa
 bir kardı
 Üçten dönrüncü harıf cemi' olunca
 bilini
 Çıhar kerkük en sevdiğimiz diyardı
 O yeheyden bu yehe arasında taş köprü
 O köprünün altından ne serin su
 gederdi
 Kerealtun bulağı gürgürbaba ataşı
 Ona cahil diyerem ki bu yeri giderdi

701.

Atlı getti at koydu
 Bu alemler mat koydu
 Babam zubun çeketin
 Evde emanet koydu

702.

Hanı getti hanıyçın
 Kuşlar endi deniyçi
 Men sizden vazgeçmem
 Sağ adamlar canıyçı

703.

Yar warma
 Mene dedi yarwarma
 Dostan üzür dilerem
 Ama ölsem yarwarmam

704.

Fitil işler yağ veri
 Şu'lesinen çırağ veri
 Nalet o dosta gelsin
 Dostuna ayağ veri

705.

Her kuş etti yilinmez
 Hâk yazısı silinmez
 Beşer var hâzinedi
 Açılmasa bilinmez

706.

Şair horyatı düzer
 Horyatta sözü düzer
 Dohtor derdimi sorma
 Derdim bir degi yüzdü
 Her kime bel bağladım
 Sineme oğu düzdü
 Bir yanım köprü erbil
 Bir yanım teze duzdu

707.

Erbil diri
 Yadları erbil diri
 Kere günde dostuğun
 Dostuna erbil diri
 Kimin ağzın açırığ
 Kerkükten erbil diri

708.

Yuldurumlar çağardı
 Gökten yulduz ağardı
 Bir vaht yedi aşiret
 Elimize bağardı

709.

Yuldurumlar çağmadı
 Gökten yulduz ağmadı
 Binlerce pehlevanlar
 Yattı daha çağmadı

710.

Yuldulımlar çağmırı
 Daha yuluz ağmırı
 Meyter zırna çalırım
 Yatan bahtım kağmırı

711.

Kupart ağın
 Saçırın kupart ağın
 Koymurlar bağamızdan
 Bir tek gül kupardağın

712.

Soraya sen
 İş koyma soraya sen
 Düşme çetin sevdaya
 Şakını sora yesen

713.

Ev uşağtan
 Kurulmaz ev uşağtan
 Zaman bize hüküm etti
 Göç ettiğ ev uşağtan

714.

Sizi görsem nederem
 Olmasayız giderem
 Bu kurban bayramını
 Size tebrik ederem

715.

Bu bağ dolu bardı
 Elma heyva nardı
 Uşağıydım beyramın
 Başka dadı vardı

716.

Çoğ avcı var tawlanı
 Ava çıkar avlanı
 Kül tutan ateşimiz
 Bir yelden hevalanı

717.

Nağış var yapılarda
 Yazı var tapılarda
 Bir ev kedrini bilmez
 Beslenen kapılarda

718.

Çağırsaw yarı döner
 Bırağı varı döner
 Ne ölenler dirili
 Ne ömür geri döner

719.

Dervişem zikrederem
 Hayır işi fikir ederem
 Allahın nimetini
 Her vakit şükrederem

720.

Dostum sele dervişe
Karışmasın her işe
Men seni bülbül ettem
Özü uydu bağvuşa

721.

Güldü yarım
Menimnen güldü yarım
Hiçbir gülü koçlamam
Menimçin güldü yarım

722.

Bülbülüm var kafeste
Saynırı gamli heveste
Her bir işi yaparığ
Eger olsa kersa
Dostlar baş aldı getti
Bizi birahtı yasta
Ge bir gün halımı sor
İşte hastayam hasta
Haber verin neneme
Kalmışam son nefeste

723.

Bülbülüm saynamırı
Horuzum baynamırı
Bu kadar dil tökürem
Yar mene inanmırı

724.

Verene
Mene emir ver ana
Gün olu kehir veriğ
Bize kehir verene

725.

Aza doldu
Çoğ koydum aza doldu
Çoğ hasta var ölen
Diyirler azad oldu

726.

Arif öz özün tutar
Ateşin gözün tutar
Adam var vefalıdı
Bir eyliğ gözün tutar
Kurbanam o evlada
Babanın sözün tutar

727.

Kere gönde elim tut
Eski günleri unut
Gün olu üstümüzden
Gider bu kere bulut

728.

Ekmegin sacı var
Derdimin ilacı var
Dostum bir az sabreyle
Allahın feracı var

729.

Bağcamızın barı var
Elma heyva narı var
Çoğ adam var güveni
Nedi bir az varı var
Ge dostum muhayet ol
Dünyanın kaderi var

730.

Sen nanca güzeliydew
Şekeriydew balıyıw
Men seni bülbül ettim
Mennen evel lahydıw

731.

Men dayannam
Nazına men dayannam
Dostum bed dua etme
O yansa mende yannam

732.

Bağça var gülü yohtu
Ataş var külü yohtu
Kurbanam o ağaya
Tek gezer kulu yohtu

Evel hiç gülmeziydew
Göz yaşıw silmeziydew
Men seni şair ettim
Sen hikmet bimeziydew

733.

Ateş var közü yohtu
Bulağ var gözü yohtu
Her güzele inanma
Güzel var sözü yohtu
Adam var adı kalıp
Arada özü yohtu

734.

Adam var sesi yohtu
Keyfi hevesi yohtu
Dert var özü sağ olu
Dert var devası yohtu

735.

Adam var gemi yohtu
Göünde nemi yohtu
Ev var şamı tükürü
Ev de var şamı yohtu

736.

Zor düğünler
Açılmaz zor düğünler
Dünya cehennem olup
Ölümnen zordu günler

737.

Yılıldım yapı kimin
Sarıldım tapt kimin
Keherew edipti meni
Bir igne sapı kimin

738.

Egildim şitil kimin
Söküldüm mitil kimin
Bele yandırdıw meni
Bağdaki fitil kimin

739.

Oba yoğ obam kimin
Toba yoğ tobam kimin
On emmi elli dayı
Hiç olmaz babam kimin

740.

Bahar var kışa benzer
Gerçek var dişe benzer
Ne eliew boş oluru
Ne işiw işe benzer

741.

Var burda
Hiç yıgmadığ var burda
Yarada vasiyet ettim
Dedim varsaw var burda
Dedemin dedesinen
Bir tarih var burda

742.

Sensen gözüm yaş eden
Üregim ataş eden
Kalmışam yapa yalguz
Öldü meni baş eden

743.

Baharım var kışm var
Ne güzel girişim var
Her diyendem görüşeğ
He diysen işim var

744.

Aradan çıkanlar
Yar getti sevda getti
Bağ getti mev de getti
Aşk üzünden men düştüm
Mal getti ev de getti

Ek 2. Cihat Demirci.

Ek 3. Dedeler Yadigarı Topluluğu.

